ISSN 1303-8397

yasakmeyve

İKİ AYLIK ŞİİR DERGİSİ • MAYIS / HAZİRAN 2011 • YIL 9 / SAYI 50 • 10 TL

MURATHAN MUNGAN • FIRAT DEMİR • ÖZKAN MERT • OSMAN OLMUŞ • ÖMER ERDEM • ONUR CAYMAZ • SÜREYYYA EVREN • MEHMET SAİD AYDIN • HARUN ATAK • DOSYA *Şair ve Annesi* SİNA AKYOL, GÜLSELİ İNAL, TAHİR ABACI, MUSTAFA ZİYALAN, FATMA N., NURDURAN DUMAN, ADİL İZCİ, MAHİR KARAYAZI, MEHTAP MERAL • ARİF NİHAT ASYA • SABİT KEMAL BAYILDIRAN • GÉRARD GENETTE • FIRAT CANER •METE ÖZEL • ANİTA SEZGENER • ÖZDEMİR İNCE • LIONEL RAY • HALİL ELİBOL • TAHAR BEKRİ • OĞUZ DÜNDAR • BAHADIR GÜLMEZ • MEDİNE SİVRİ • GIANCARLO CAVALLO • JUHA KULMALA • LAURA RUIZ MONTES • ADNAN ÖZER • THOMAS LUTHARDT • SÜREYYA ASLAN-FAIST • TOZAN ALKAN • ÖZGÜR GÜMÜŞSOY • DİDE GÖKAY • ANIL VATANDAŞ • ERCAN İDARE • HÜSEYİN YURTTAŞ • METİN ÜSTÜNDAĞ

YASAKMEYVE
İKİ AYLIK ŞİİR DERGİSİ

YEREL SÜRELİ YAYIN

YIL: 9, SAYI: 50, MAYIS / HAZİRAN 2011
10 TL

İMTİYAZ SAHİBİ: ALİ ENVER ERCAN
YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ: BÜLENT USTA
GENEL KOORDİNATÖR: ÇAĞIL ENER
YAYIN KOORDİNATÖRÜ: ALPER ÇEKER
YAYIN SEKRETERİ: MAHİR KARAYAZI
MELİKE AYDIN
GÖRSEL TASARIM: NAZLI ONGAN
TASARIM UYGULAMA: KOMŞU YAYINEVİ

YASAKMEYVE, KOMŞU YAYINEVİ
TARAFINDAN YAYINA HAZIRLANMIŞTIR.

YÖNETİM YERİ:
RASİMPAŞA MAHALLESİ,
YELDEĞİRMENİ SOKAK
ALİ BEY APARTMANI NO: 54, DAİRE: 6
KADIKÖY 34716 - İSTANBUL

YAZIŞMA ADRESİ:
RASİMPAŞA MAHALLESİ,
İSKELE SOKAK
ALİ BEY APARTMANI NO: 54 DAİRE: 4
KADIKÖY 34716 - İSTANBUL
TEL: 0216 414 33 31

BASKI VE CİLT: EGE BASIM
Esatpaşa Mh. Ziyapaşa Cad.
No:4, Ataşehir / İstanbul
TEL: 0216 472 84 01

ABONELİK: ABONET
TEL: 0532 111 22 22
www.abonet.net
abonet@abonet.net

DAĞITIM: ALFA
TEL: 0212 511 53 03

DERGİYE GÖNDERİLEN YAZILAR
İADE EDİLMEZ.

e-posta: editor@yasakmeyve.com
www.yasakmeyve.com

KOMŞU YAYINEVİ

Sunu

Yasakmeyve'nin ilk sayısı yayımlandığında, bir şiir dergisinin ömrünün çok da uzun olamayacağını söyleyenlere "Evet" demiştik, "biz de uzun süre yayımlamayı düşünmüyoruz. Sadece 100 sayı!"
50. sayımızla yolu yarılamış olduk. 9 yıldır bize destek veren şairlere ve şiirseverlere teşekkür ediyoruz.

Bu sayımızın "Şair ve Okuru" bölümünü "Şairin Genci" Fırat Demir hazırladı. Murathan Mungan şiiri üzerine yeniden düşünmeye kışkırtan sağlam bir çözümleme olduğunu hemen belirtelim.

Mayıs ayında biz de "Anneler Günü'ne Özel" bir şeyler yapalım istedik; *Yasakmeyve*'den kitabı çıkmış 9 şair "Şair ve Annesi" dosyamızın konuğu oldular.

Uluslararası şiir festivali düzenleyen illere Eskişehir de katıldı. Direktörlüğünü Haydar Ergülen'in yaptığı Eskişehir Uluslararası Şiir Buluşması'nı sayfalarımıza taşıdık. Bu çabayı saygıyla selamlamak için...

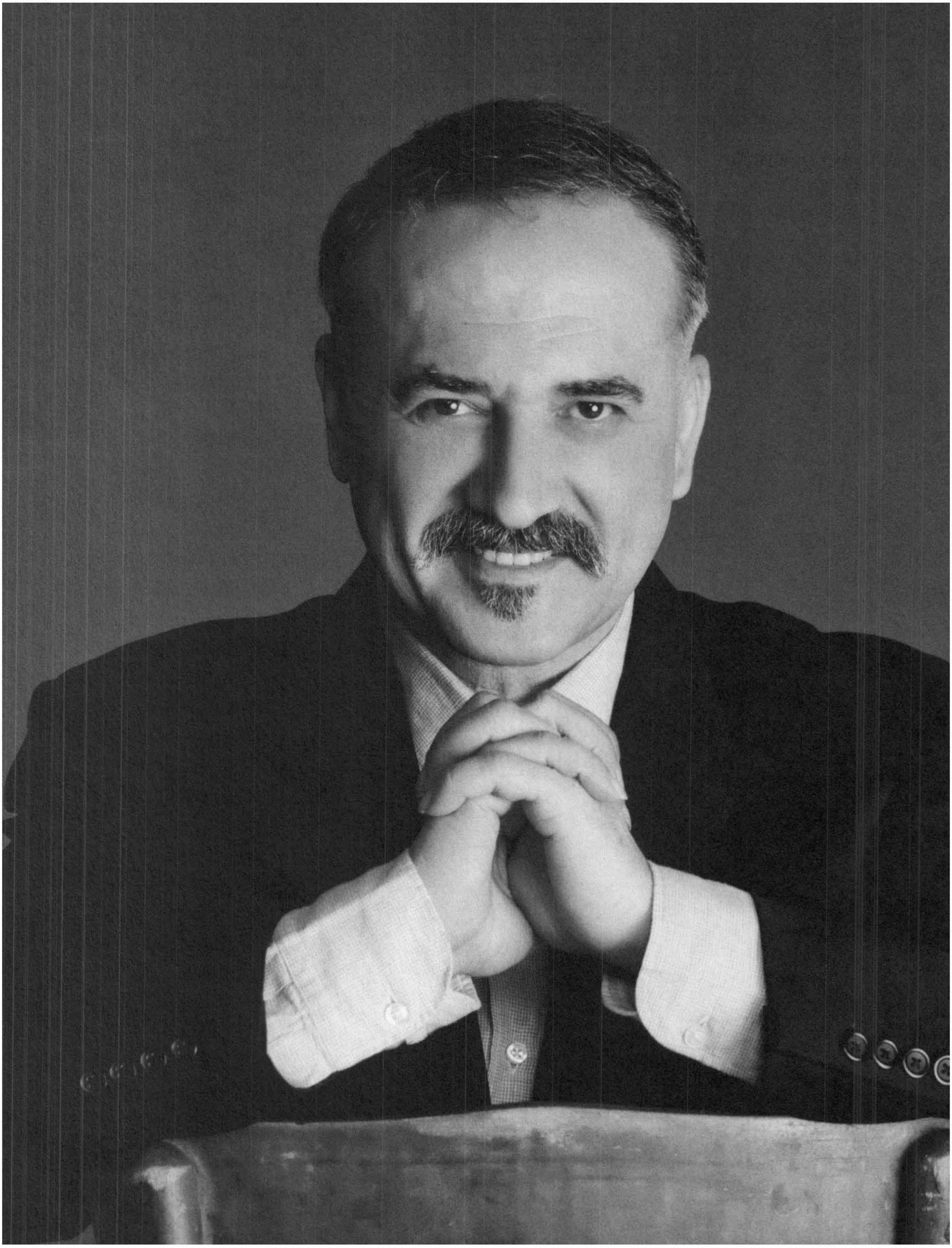
300 yıl kadar önce icat edildiğinde yazı ile uğraşanlara büyük kolaylık sağlamıştı. Zaman içinde geliştirildi, elektriklisi bile yapıldı. Her şairin, yazarın evinde mutlaka yer buldu kendisine. Ama teknolojik gelişmeler giderek gözden düşürdü onu. Elimizi sürmez olduk. Geçtiğimiz günlerde son fabrikası da kapandı ve tarih oldu.
Onu da saygıyla selamlıyoruz...

CONTINENTAL

Hindistan Bombay'da faaliyet gösteren son daktilo fabrikası Godrej and Boyce firması üretimine son verdi.

Şirketin genel müdürü Milind Dukle artık sipariş almadıkları için daktilo fabrikasını kapadıklarını söyledi.

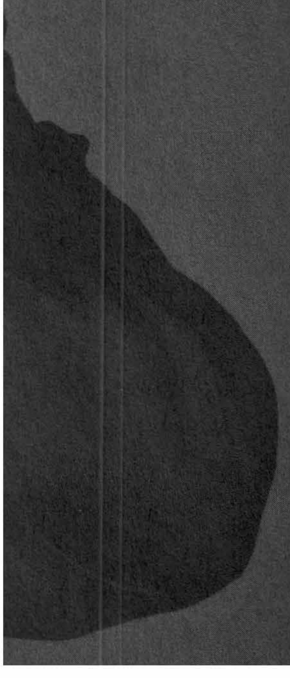
Böylece neredeyse 300 yıllık geçmişi olan daktilolar da tarihe karışmış oldu. İlk daktilo 1714 yılında Henry Mill tarafından icat edilmişti. İlk kitlesel üretim ise 1868 yılında gerçekleştirilmişti.

ŞAİR VE OKURU

Murathan Mungan / Fırat Demir

"ÖRSELENMİŞ BİR ÇOCUKLUK İŞTE BENİM BÜTÜN HİKÂYEM..."

Fotoğraflar: Muhsin Akgün

Acının ilk sabahı

Uyanıyoruz. Yanımızda belki eşimiz, sevgilimiz ya da yalnızız. Odamızdan çıkıyoruz. Evde belki annemiz, belki çocuklarımız, belki arkadaşımız ya da yalnızız. Evden çıkıyoruz. Otobüste insanlar. Ya da yalnız başımıza işe doğru, okula doğru, belli ki bir adresin izinde, aklımızda bir istekle, yürüyoruz. Gün boyunca konuşuyorlar. Eğer susarlarsa, bu sefer bakışlardaki, mimiklerdeki, suretteki cümleleri seçmeye çabalıyoruz. Gerçekliğimiz, başkaları hakkında ne düşündüğümüzle, onların bizi taşıyacakları vadilerle ilgileniyor biraz da ve tüm bu düşüncelerden, tüm bu keşiflerden bir öğretiyle kendini geçerli kılabiliyor: Acı öğretisi. Yanlış kanayanlarsa, konuşmayı, bakmayı bilmezler; bu öğretinin tamamen uzağındadırlar. Yine de konuşmaya devam ederler; dilleri, bedenleri, bütün varlıklarıyla. Uyanıyoruz ve herkesin kendini unutmayı denediği bir dünyaya karışıyoruz. Fakat eğer o gün gözümüz biraz daha açıksa, eğer artık hep aynı endişelerin, hep aynı amaçların ve insana dair hep aynı anlamın içine uyandığımızı fark ettiysek; kafamızı kalabalığa çeviriyor ve soruyoruz: Sahi, sizden ne öğreniyoruz?

Benim de böyle sabahlarım oldu. Ağzımda kuru bir tatla uyanırdım. Ne konuşmak isterdim, ne de izin verirdim anlatsınlar. Yatağımın yanında bekleyen su bile, bir tazelik ifade etmezdi. Odamın dışında, evimin dışında, otobüslerde, sokaklarda, o zamana kadar hayatımı karşılayan her kuytuda ve benimle buraları paylaşan, tanıdığım, tanıyabileceğim, hiç tanımadığım herkesle; konuşulabilecek hiçbir şey kalmamış gibiydi. Sanki İstanbul'da biraz daha kalsam, haddinden ağır yüklerden çökecek

ve bu kendi enkazımdan sağ çıkamayacaktım. Neyse ki, hayatı hep bir savaş alanına çevirmeyi sevdiğimden, bu sefer sorunun artık savaşılacak bir neden kalmadığından ötürü bunca ciddileştiğini çabuk keşfedecektim. Savaşlar, acının törenleridir. Ve bilir misiniz, her savaş illa ki baltalar, kılıçlar istemez. Bir başkasını dinleyebilmek, bir başkasının seni dinlemesini sağlamak, iki insanın birbirlerini şaşırtabileceğine dair inancı korumaya çalışmak, artık dünyadaki en büyük savaştır. Kimsenin kimseyi 'tanımak' istemediği zamanlardayız ve gerçeklik, ellerimizden kayıp gidiyor; derin üzüntüler, bu zorunlu ateşkes yüzünden ganimetler gibi hoyratça talan ediliyor. Kimseye anlatamazdım, anlatmak savaşı başlatırdı ve hissediyordum ki, bu savaşta tek başınayken, anlatmak, kendi gerçeğimi daraltmak olacaktı. Bir sabah uyandım ve kuşlara sordum: Bana nerede sahici acı var, söyler misiniz? Bir gün içinde bavulumu hazırladım, birkaç arkadaşımla vedalaştım, işimden özür diledim, ailemi ziyaret edip hallerini sordum ve hemen ertesi gün, bulabildiğim ilk otobüsle, Doğu'ya doğru, Mardin'e doğru, birilerini dinlemek istediğim, birilerine anlatmak isteyeceğim, acısı için savaşabileceğim topraklara doğru bir 'göç'e, ya da daha doğrusu, geç kalmış bir bütünleşmeyi tamamlamaya doğru yola çıktım.

Acını unut, sırayı unut, bırak karışsın

Malûm hikâyeyi biliyorsunuz. Dünyanın okyanusları ilkin tek bir kara parçasını taşıyordu. Bu kara parçası yavaş yavaş birbirinden ayrıldı ve kıtaları oluşturdu. Her şey adım adım ama bir o kadar da etkili bir biçimde gerçekleşti. Ana karadan bir kere koptun mu, yabancılaşma ya da daha doğrusu, başka bir isim alma süreci de başlıyordu. Şimdi, bizim 'Kara Parçaları'da, en azından bir seferlik olsa da, yer değiştiriyor ve bizzat, ana karanın temsiline dönüşüyor.

Yasakmeyve'nin 50. sayısı için "Kara Parçaları" ile "Şairin Okuru"nu mixlemek gerektiğinde, açıkçası, "Türkiye Punk Şiiri" serisine devam ederken, bir tür kopma yaşar mıyım diye çok düşündüm. Ben hayatı bir tür eşleşme oyunu olarak görenlerdenim. Hiçbir şey tam değildir, hiçbir şey yarım kalmaz. Yıldırım Türker'in *Cihangir Kedileri*'ne dair yazdığımda da belirtmiştim; sıralama yapamam ama kendimi hep bir düzen içerisinde bulurum; zaman kendine gerekeni kendisi seçer. Belki de bu inancımdan olacak, endişelerimi pencerenin dışında tutup, cama vuracak işaretleri beklemeye karar verdim ve çelişkili düşünceleri tepeledim. Önce aklım ve rüyalarım ne zamandır anlatmak istediğim Doğu'ya kayar oldu iyiden iyiye; sonra beni çok üzecek olaylar gerçekleşti ülkede, bana bu ülkeye dair bir şeyler söylemenin önemini yeniden düşündürtecek olaylar ve en sonunda da, ah o yanım, bir yanım, kendine en gerekli olanı çağırdı her tesadüfte. Kafamdaki sıra yine değişmişti fakat bu yerinden oynama, aynı zamanda, yeni bir ifade demekti, daha güçlü bir ifade. Birkaç günü de bu ifadeyi tamamlayacak bir suret arayarak geçirecektim. Bütünlük hastalığım, ayrıca, ayrıntı düşkünlüğü de-

mekti ve mesela, *Yasakmeyve*'nin 50. sayısı, kutlanılması gereken bir yaşgünüydü, bir de bu vardı. İlk cümle önemlidir, ilk ayrılıklar çok şey öğretir, bir albümün kaderini son şarkının görkemi belirler, sonu sıfırlı yaşları girmek, hayata yeni nedenler eklemeyi gerektirir vs. Demek ki, yavaş yavaş belireceğine inandığım bu surette görkeme ve zafere dair tutkulu anlamlar, asla silinemeyecek kimi izler keşfetmeliydim. Demek ki "Kara Parçaları"nın en vahşi yazısını okumalıydınız. Peki, bize kim eşlik etmeliydi? Kim müziğin sesini biraz daha yükseltecekti? Tahminleri kuvvetli olanlar beni takip etsin, sürprizleri bozmayı sevmeyenler beni beklesin. Bu yazı kılıçları çekti.

Ev diye çağırdığımız yer

Benim babam, annem Malatyalıdırlar. Her ne kadar İstanbul'da doğup büyümüş olsam da, çocukluğum ailemin memleketlerine dair hissettikleri derin bağlılığın etkileriyle geçti. Bunda babamın politik duruşu ve evdeki çift dilliliğin etkisi büyüktür. Evde sürekli dönüp duran Kürtçe türküler, şarkılar; arada sırada ziyaretimize gelen akrabalarımızın varlığıyla kendini hatırlatan, herkesin birbirine Kürtçe konuştuğu kimi akşamlar; babamın bir Kürt, annemin bir Türk olmasıyla bir görünüp bir kaybolan 'ikinci' bir dilin varlığı; benim için bir tür kendini bütünleme gizinin ilk sancılarıydı. Kendini bütünlemek istediğim bir kökten, hem çok uzakta, hem de çok yakındaydım ve tüm bu mesafeler, ilkin aidiyet duygumu öldürdü, ardından sahiplenme duygumu geliştirdi. Uzak akrabalarıma dair hikâyeler duymaya devam ettikçe ve bu hikâyelerle birlikte büyüdükçe, sadece babam ve annemin memleketleri değil, bütün olarak Doğu, bana bir neden sunuyordu. Yüreğime yalnızlığa dair mühürler basıldığı veya içimde kendi olmanın sarsıcı isyanları yankılandığı zamanlar, bu nedene sarılarak uyurdum.

İki ay önce, bu nedeni çağırmak değil, bu nedenin büsbütün bir parçası olmak isteyecektim. Dediğim gibi, her şeye bir günde karar verdim. Bir gün içinde İstanbul'a dair tüm bağlılığımı yitirmiştim. Yeni bir ev arıyordum sanki. Memleketimi, görüp bildiğim yerleri es geçerek, Mardin'den başlayan bir Doğu yolculuğuna çıktım. Mardin, Diyarbakır, Urfa, Antep, Hatay. Tanıdığım, bildiğim her yerin, herkesin uzağında, tek başıma aylar geçirdim bu şehirlerde. Acıyı bir ülkenin bayrağında bile seçebilen insanların gerçekliğiyle birlikte olmak; acının hayata dair bir bilgi, bir öğreti gibi yaşandığı sokaklarda yürümek istiyordum. Şimdi düşünüyorum da, biraz da kahrımdan çıktığım bu yolculuğa Mardin'den başlamak, belki de ruhumu kurtardı.

Mırra karası

Beni Mardin'e taşıyan otobüs, bir cenazeye kalkıyordu. Otobüsün neredeyse tamamı, İstanbul'da, genç yaşta hastalıktan ölen bir Mardinli Kürt gencin, memleketine defnedilen cenazesini takip ediyordu. Yollarda herkes, birbirinin arkadaşı, akrabasıdır

ve yollar, biraz da hikâyelerle tamamlanır. Yol boyunca beraber ağlayarak, beraber gülerek, birbirimize sarılarak, birbirimizin geride kalan hikâyelerini dinleyecektik. Acıya öyle yaklaşacaktık ki, sonunda tamamen acıdan soyutlanacak ve bir tür içsel bilgiyle kuşanarak, kendimizi unutacak, birbirimize karışacaktık. Acıların en büyüğü, ölüm, sanki beni koluna takmış, bana yarenlik ediyordu. Otobüs İstanbul'dan iyice uzaklaştığında, bu ağır tesadüfün, beni bir yolculuğa çıkaracak tüm nedenleri örttüğünü düşünmeye başlamıştım. Bir başkasının acısını içimde bu denli sarsıcı bir şekilde hissettiğim bir başka zamanı hatırlamıyorum. Bu ailenin taziyesine katılamadığım için kendimi hiç affetmeyeceğim.

Mardin'e vardığımda, sis tüm şehri kaplamıştı. İnsanlar bana *"Sen gelince böyle oldu, senden önce hava bahar gibiydi"* dedi ve ben, bir başka tesadüfün omuzlarıma binen yüküyle, sisin arkasında, gecenin arkasında gizli Mezopotamya'yı düşleyerek, taş evlerin arasında kayboldum. Bir, iki gün yoğun sisle geçti ve tüm bu sis, benim için Mardin'i biraz daha değerli kılıyordu. Sanki şehir, kulağıma 'kendini hazırla, kendini hazırla, akıt kalbini önce karanlığa' diye fısıldıyordu. Özellikle geceleri, uzak ışıkların sönük parıltısında, kendimi hiç olmadığım kadar 'eve' yakın hissediyor ve havada asılı sis gibi, kendime ait kimi sırları görülebilenin önüne koyuyordum. Hava tamamen açıp, sis dağıldığındaysa, Mezopotamya ilk kez kendini tüm görkemiyle belli etti ve ben, artık bu şehrin 'geçici' bir yerlisi olmaya hazırdım. Taşın dilini çok iyi bilen Mardin, naif fakat bir o kadar da sert bir şehirdir. Bir ülkenin tüm yükünü çekmeye zorlanan Mardin insanı, içini temiz tutmayı bilmiş, tüm bu adaletsizliklere karşı acının insana kattığı o iyicil güçle donanmışlardır. Belki de bu güç yüzünden, dünya üzerindeki hiçbir insan, Mardin'de kendini 'yalnız' ya da 'yabancı' hissedemez. Hele ki siz de o acının sorumluluğu taşıyan biriyseniz, şartlar ya da kader sizi bir tür 'misafir'e çevirmişse, yani mesela benim gibi kalbi Doğu'da, hayatı Batı'da biriyseniz, ki bu bakışlarınızdan hemen seçilir, siz Mardinlilerin uzak akrabasısınızdır. Evet, dediğim gibi, sis dağıldı ve sisle birlikte, şehir sıcak bir kucak gibi kendini açtı. Her sabah ilk yaptığım, Cumhuriyet Caddesi'ne doğru koşmak, caddenin paralelinde uzayan pazarda esnafla sohbet etmek, onlarla birlikte kahvaltı yapmak ve sonra doğruca, tekrar caddeye çıkarak, cadde üzerinde Hasan Amca'ya uğramaktı. Hasan Amca, çeşitli gümüşler, Şahmeranlar, büyüler ve gizemler satan bir dükkânın sahibiydi. Yüzünde derin bir kavrayışın izleri, rüzgârı andıran ses tonuyla konuşan, size dünyaya ait kimi sırlar anlatabilecek biri. Hasan Amca'nın dükkânında, sürekli 'mırra' kaynatılırdı ve her ziyaretim, aynı zamanda, beraber mırra paylaşacağımız anlamına gelirdi. Mırra, Doğu'ya has bir kahvedir, hatta bizzat Doğu'nun kendisidir. Mırranın kelime anlamı, acıdan gelir ve bu toprakların insanları için, suyun azizliğini paylaşır. Doğu, sanki aklını ve kalbini mırranın o yoğun tadına katmıştır. Daha da önemlisi, mırra, 'acı öğreti'sinin ciddiyetini ve dikkatini simgeler. Mırranın o keskin tadı, büyük bir emeğin sonucudur. Mesela, mırranın yapımı için en az üç kişi gerekmektedir; biri suyu karıştıracak, biri ağır ağır kahveleri dökecek, biri de sessizce dualar, şiirler okuyacak. Mırra için önce kahve çekirdekleri iyice kavrulur ve dibeklerde çok inceltilmeden dövülür. Ardındansa, kaynatma evresi başlar;

bir tören, epik bir ritüel. Suyla birlikte kaynayan kahvenin telvesi, bu karışımdan ayrılıp, karışıma tekrar su ve kahve eklenmesiyle, bir başka kaynama sürecine sokulur. Mutbaklarda süzülen bu karışım, defalarca su ve kahve eklenerek kaynatılır ve tekrar ve tekrar. Saatler süren bu işlemden sonra bu has 'acı', kulpsuz, küçük bir fincanla paylaşılır. İki kişi, üç kişi, on kişi, fark etmez; herkes mırrayı aynı fincandan içer. Acıyı paylaşmak, denklik ister. Hasan Amca'nın bana uzattığı fincanda, bir pekmez gibi fincanın beyazını boyayan mırraysa, bana tüm hislerimin karanlığını yansıtıyordu sanki. Fincanı ilk elime aldığımda, fincanın içindeki siyah, bana önce bu ülkede dökülen tüm gözyaşlarını, ardından ruhumun en derinini, ardından da uzayı hatırlatmış, uzun süre fincana bakakalmıştım. Hatta öyle uzun bir donma anıydı ki, Hasan Amca, kahveyi beğenmeyeceğimden korkmuş ve asık suratlı bir sesle, istersen sana menengiç kahvesi (çok daha tatlı, içimi kolay bir kahve) kaynatayım, demişti. İstanbul'a geri döndüğümde, o dalgınlığı, daha doğrusu o kendinden geçişi yeniden yaşamak için her gece başımı gökyüzüne, uzaya çevirdim ama dünyanın 'kara' parçalarını bana en iyi anlatan şey, o beyaz fincanın yarısını dolduran mırraydı. Üzerimde hâlâ o kendinden geçişin etkisi var. Bani benim dışımda bir şeyler ifade eden, bana bu yazıyı yazdıran bir etki. Bir acı kahvenin kırk yıllık hatırı var derler. Benimse mırraya bir tür hayat borcum var.

Gör bile diyemiyorum

Samimiyetin her köşesinde hissedildiği o topraklara dair değerler, saldırıya uğramaya devam ediyor. Son yaşanan YSK krizi, sadece güncel bir örnek. Türkiye'nin halklarına karşı yapılan fütursuz reddedişler, neredeyse ürkütücü ve aynı oranda üzücü. Bir halkın özgür iradesini elinden almaya çalışmak ve bu yolda gerekirse adına demokrasi dediğimiz bir yalanı bile terk ederek tamamen kötücüllük ve zulümle kuşanmak, yalnızca bu ülkenin yaralarını kanatmak, yeni yaralar açmaktır. Fakat yazının başında dediğim gibi, artık birbirimizi anlamamız için savaşmamız gerekiyor, şartlar bunu gerektiriyor. Eminim ki ben, siz, Hasan Amca, Mardinliler, Diyarbakırlılar, İstanbullular, Konyalılar, Türkiyeliler, hepimiz birbirini anlamanın savaşını bir tür duygudaşlık yeteneği üzerinden yaşamak isteriz. Polislerle, silahlarla, şiddetle değil, hiç değil. Zaten iki insan birbirinin acılarını görünce, birbirlerinin kaderini de görürler. Artık aynı topraklarda yaşadığımızı görmenin zamanı gelmedi mi?

Punk'a doğru

Türkiye için güncellik, çok geniş bir kavram. Bir tür amnezi toplumu olduğumuz için, neyin ne zaman hatırlanacağı belli olmuyor. Daha da kötüsü, bir de görmezden geliyoruz ki, sorun diye nitelendirilebilecek bir şey, bir ülkenin tüm tarihine yayılabiliyor.

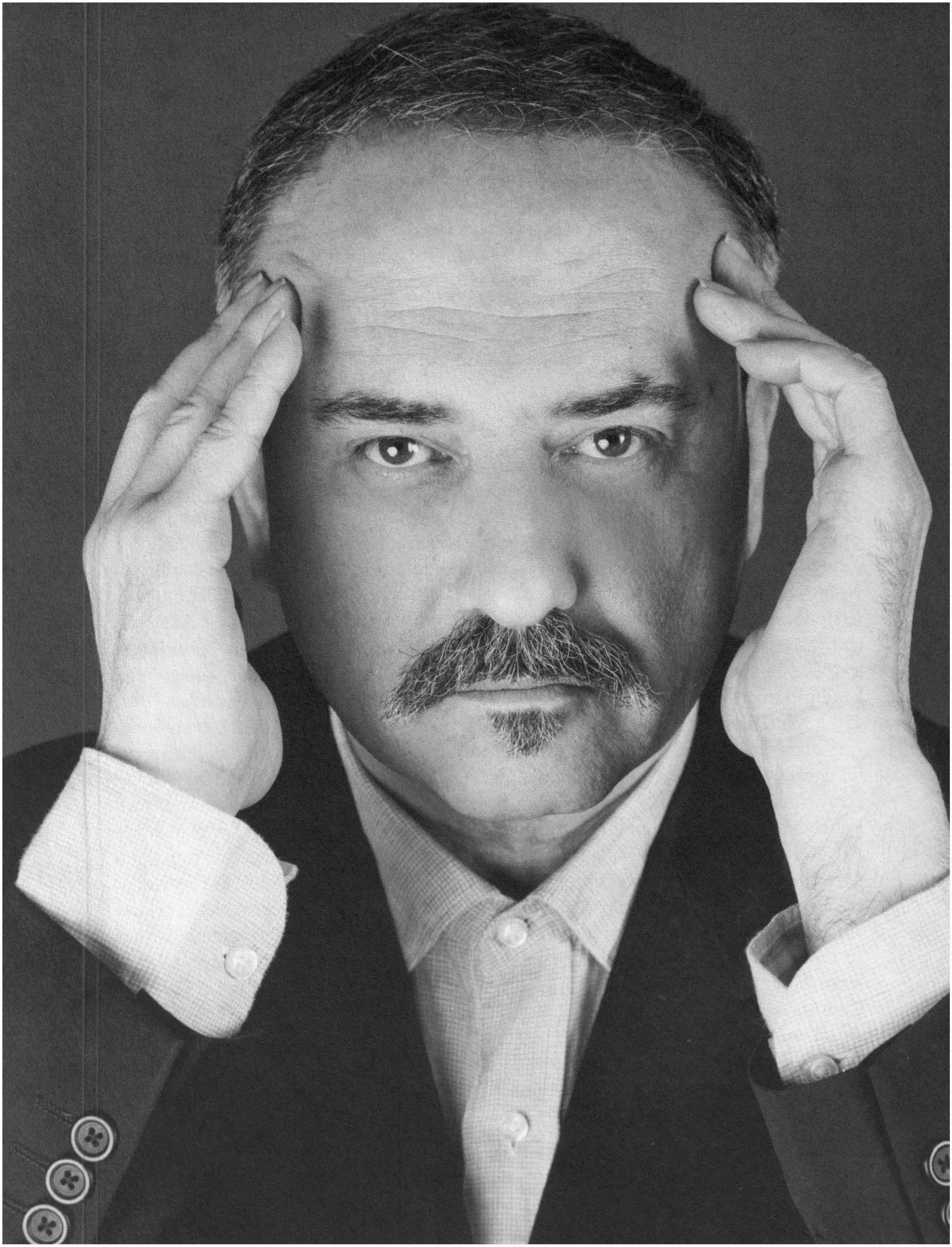
Hele ki neden-sonuç ilişkisine düşkünseniz, sizi dikende tutacak çok fazla durumla karşılaşabilirsiniz. Tüm bu körebe oyunundaysa, eğer eliniz kalem tutuyorsa, aynı zamanda, özellikle Türkiye için söylüyorum; bir seçim yapmak zorundasınız. Ya tamamen kolunuzdaki saate göre hareket edeceksiniz, ya da güneşin bu ülke boyunca kat ettiği yolu dikkate alacaksınız. Görebildiğim kadarıyla, kol saati herkesin daha kolayına geliyor.

Geçen sayıdaki Lale Müldür odaklı "Kara Parçaları"nda, Türkiye'nin 90'lı yıllarda bir kültürel devrim yaşama şansını geri teptiğini, benim 'punk' çetesini oluşturan şairlerin (saymayacağım, sayarsam kimi anlatacağımı tahmin etmeniz kolaylaşır) yazdıkları dönemdeki ana akım kültürde bıraktığı izlerle aslında yeni bir algıyı şekillendirebileceğini yazmıştım. Evet, 80'li yılların içe dönük şiirinden sonra, 90'lı yıllar, bu içe dönüklüğün parıltılı ve sivri, bu yüzden de toplum üzerinde etkili bir biçimini arıyor ve kendini kurgulamayı bilen, kimlik sorunsalıyla yüzleşebilmiş (ve başkalarını da bu yüzleşmeye çağırmış) şairler aslında bir tür yeni toplumsal algı biçimini şekillendiriyorlardı. Daha vahşi, daha saldırgan fakat aynı zamanda da daha kırılgan bu yeni model, aynı zamanda, bireye bahşettiği güçle, her an politik bir yoğunluğa hazır gibiydi. Küreselleştikçe kimliklerin iç içe geçtiği bir dünyada, kendi olmak için yeni bir tarif gerekliydi ve 90'lı yılların dört farklı şairi, okurları üzerinde yarattıkları etkiyi de hesaba katarak, bize bu tarifin inceliklerini gösteriyorlardı. Yine de, punk'ın korkunç derecede içe dönüklüğü ve serbestliği, bu dört şairden ikisi için kosmosa kaçış demekken, biri de –en azından şiirini- tek bir kitapla terk etmek zorunda kaldı. Peki, Türk şiirinin her anlamda 'punk' şairi kimdi? Ya

da önce çıkış noktamıza geri dönersek, örneğin şu son YSK krizinde, hangi şairin şiirini dönüp geri okuduğumuzda, içimizde bir tür karşı çıkma heyecanını, tamamen bize ait, kendimize ait, Doğu'ya ait ya da daha doğrusu, ateşin çıktığı yere ait şekilde ve keskinlikte hissedebiliyorduk? Hangi şairin şiiri, mırra gibi acının ciddiyetiyle kuşanmıştı? Cevaba geçmeden önce, bir konuyu açıklığa kavuşturalım ve kısa bir özet geçelim. Benim 'punk şiir' dediğim şey, İngiliz şiir geleneğinde Ted Hughes ve Thom Gunn gibi ayrıksı modern şairlerin, İngiliz toplumunda gerek politik, gerek kültürel anlamda bir devrim yaratmış olan 'punk müzik' sonrası kolektif bilincinde, yani 80'li yıllar ve hemen ardından 90'larda, Simon Armitage gibi (*Yasakmeyve* Sayı 47) şairlerle birlikte yeniden okumasıyla, şiirdeki punk'ın anlamını sorgulamaktı. Punk şiir, Amerika'ya çok sarkamıyordu çünkü Amerika, zaten kendi 'punk'ını Beat Kuşağı'yla birlikte üzerinden atmıştı. Türkiye'deyse, sözünü ettiğim gibi, 90'larda bir blok güç ve güçlü söylem birlikteliği üzerinden kimi örnekler verilmeye başlanmıştı. Gerçekten de, Türkiye'nin punk şiiri ne istiyordu? Bir: Eski şair mitlerinin reddi ya da yeniden inşası. İki: Bireyciliğin yüceltildiği noktada, bireyi kendiyle kapatmak değil, içinde yaşadığı toplumla birlikte çoğaltmak. Üç: Biçim ve içerik olarak bir tür vahşiliğin, şaşırtıcılığın, şokun peşinde gitmek ve bu uğurda gerekirse şair kimliğini bile yeniden şekillendirmek. Dört: Tarihten kopmamak ve şehirde, modern hayatta bir tür yeni gökler aramak. Beş: Kendi bedenini, cinselliğini, kimliğini şiirinle birlikte tartışmaya açmak. Ve altı: Şiiri şiir dışında da aramak. Şimdi bu altı kuralı yan olasılıklarla birlikte düşünelim ve son otuz yılda yazılan şiirimizi gözden geçirelim. Punk şairlerimizden ikisi gitmişti, ikisi kalmıştı. Kimdi giden: Yıldırım Türker, Lale Müldür. Kimdi Kalan: Murathan Mungan, Ahmet Güntan. Evet, biliyorum, sıralama pek kronoloji içermiyor ama, şimdi sıra Türkiye Punk Şiiri'nin başındaki isme, Türkiye şiirinin David Bowie'sine geliyor ve her şey, yerli yerine oturuyor. Mezopotamya'da başlayan punk, şimdi bize, günümüze, ta en yakınımıza kadar ulaşıyor. Acının kalbinde doğmuş bir şair, bir ülkenin tarihe ve evlere dağılan tüm hüzünlerini bir kılıç gibi kuşanıyor. Evet, bu sayı, ellinci sayı olduğu için daha fazla davul, daha fazla gitar, daha fazla gürültü, daha fazla alkış isteyebilirim. Yüze kapanan eller açılsın ve suret usulca belirsin: M.M. yani Murathan Mungan.

Yeniden çizmek

Murathan Mungan, *Paranın Cinleri* isimli kitabında, bir arkadaşının Mardin'i gördükten sonra şiirini daha iyi anladığını söylediğinden bahseder. Mungan'ın bu arkadaşını anması, bir tesadüf değil, aksine, büyük bir tüyodur. Her Murathan Mungan okuru Mardin'e gitsin, demiyorum. Zaten Mungan'ın belirtmeye çalıştığı konu da, aslında, Mardin'le birlikte, biraz da Türkiye'nin bizzat bütünüyle ilgili. Türkiye'de bazı sınırlar, diğerlerinden daha keskin ve bu sınırların varlığını bilip, bu sınırların ötesinde bir ba-

kış geliştirebilmek, tarihi ve günceli algılayışta bir tür farkındalık yaratıyor. Mardin'de geçirdiğim zamanlarda, zaten halihazırda içimde sönmeyen bir ateş gibi parıldayan Doğu, bir tür yaşama bilgisi, bir farkındalık sunuvermişti bana. PTT binasının balkonundan yeşil Mezopotamya ovalarını seyrederken, Mungan'ın *Paranın Cinleri*'nde bahsettiği arkadaşı geçivermişti birdenbire aklımdan. Şimdi bu bilgiyi, Mungan şiirleri için kullanıyorum. Şimdi o ovaları, o manzarayı, o anı tekrar kurguluyorum.

Tarihin örtüsünü kaldır, bir şair saklanıyor

Murathan Mungan'ın ilk şiir kitabı *Osmanlıya Dair Hikâyat*, aslına bakılırsa, bize hem bilip tanıdığımız Murathan Mungan'ı, yani geleceği sunan, hem de bizi kendi tekilliğine çeken bir kitap. *Osmanlıya Dair Hikâyat*, Mungan şiirine yönelik genel bir yorum yapmak için yeterli sayılamazken, ki bu 30 yıldır yazan bir şairin ilk kitabı için çok doğal bir durum, aynı zamanda, bir tür temel işlevi görüyor ve bu işlevi görmezden gelmek, Mungan'ı algılayışta büyük bir sekte yaratıyor. Ayrıca,*Osmanlıya Dair Hikâyat*, yazıldığı dönemle birlikte anılması gereken kitaplardan. Öyle ki, kitabın esas sorunsalı ve bu sorunsalla birebir ilintili yan okumaları, dönemin genel şiir eğilimlerinin tam tersinde. Bu yüzden, *Osmanlıya Dair Hikâyat*, bir ilk kitap olmanın ötesinde, Türk şiiri için yeni, şaşırtıcı ve meraklı bir şairin doğuşunun simgesi. Bazı ilk kitaplar, sonrasında içerik ve biçim olarak çok üzerine çıkılsa da, asla kapanmayacak çocukluk yaraları gibi, kendini tamamlamak için girişilen her maceranın nedenleridir. *Osmanlıya Dair Hikâyat*, böylesi kitaplardan. Öncelikle, bu kitabın şairi, yazdığı dönemi tamamen karşısına alarak, kimsenin ilgilenmediği bir sorunsalla kendi şiirini açıyor. Gerçekten de, *Osmanlıya Dair Hikâyat*, yayın tarihine, 1981 yılına göre oldukça cesur bir çıkış. Türk şiiri Osmanlı'ya hep mesafeli olmuştur; bir yakınlaşıp, bir uzaklaşan bir mesafe. Murathan Mungan'sa, ilk kitabını bu mesafeyi yok etmek üzerine kurmuş. Kitap, akla Ece Ayhan'ı düşürecek kadar sağlam bir tarih duyarlılığı içeriyor. Ben Türkiye punk'ının temeline Ece Ayhan'ı yerleştiririm. Mungan, her ne kadar biçim olarak Ece Ayhan'ın çok uzağında dursa da, tarihin örtülerini kaldırmaya dair merakıyla Ece Ayhan'ı selamlarken, aslında biraz da kaderinde yazılı 'punk'lığa dair bayrağı yerden kaldırıp, sessizce havaya kaldırıyor. Mungan, döneminin pek dikkate almadığı bir sorunsalı, kendi kronolojisinin başını yerleştirirken, geleceğine dair başka ipuçları da veriyor. Örneğin, Cumhuriyet'le birlikte varolan bir ülke olan Türkiye'nin, başka adlarda, başka sınırlarda saklı geçmişine eğilmek, aslında biraz da, tarihe ihanet etmeden bugünü anlatabilmenin yolu oluyor. Mungan, sonrasında şiirinin iskeletini oluşturacak bir ideolojinin dayandığı temellerden birini, biraz temkinle yaklaşılması gereken bir temeli kavrama-

dan, sıradakine geçemeyeceğini çok iyi biliyor. *Osmanlıya Dair Hikâyat*, sadece bir eşik ama yollar, eşiklerle birbirine bağlanıyor. Demek istediğim, Mungan, bu toprakların geçmişini, kendi şiirinin geleceği için yeniden gözden geçiriyor. Sonuçsa, Osmanlı'nın politik ve kültürel yapısına dair keskin gözlemlerin bilediği şiirler oluyor. *Osmanlıya Dair Hikâyat*, kıssalar halinde yazılan şiirleriyle, şiir-tarih ilişkisinin en somut örneklerinden birine dönüşüyor ve bu somutluk, okuruna da aynı ciddiyetle geçiyor. Mungan, Osmanlı'yı Osmanlı'nın dilinden anlatırken, bizi de bulunduğumuz zamandan çekip alıyor. Bizse, hem artık geri dönemeyeceğimiz, hem geri dönsek de eskisi gibi göremeyeceğimiz zamanımızın özlemini ya da eleştirisi, içine çekildiğimiz Osmanlı üzerinden yaşamaya zorlanıyoruz. Kitabın Mungan'ı saklayan kısmı da, işte tam bu noktada başlıyor. Mungan, gerek dili kullanmak konusundaki tasarruflu davranımı, gerekse kitabın yoğun tematik yapısı içerisinde, kendi şairliğine dair izlekleri geri planda tutuyor. *Osmanlıya Dair Hikâyat*, bir ilk kitap olmanın ötesinde, Mungan şiirinde bir tür paralel evren görevi görüyor. Mungan'ın bu evrenden dünyamıza döndüğünde yanında getirdiği en önemli şeyse, tarih duyarlılığı oluyor. Mungan, sanki tarihe olan borcunu ödemiş gibi, bu duyarlılığın üzerine rahatça kendi şiirinin kodlarını eklemeye başlıyor. Bu işlemin ilk büyük örneğiyse, hemen bir sonraki kitapta, çok önemli bir kitapta en nihai sonucuna ulaşıyor: *Kum Saati*, Doğu'nun dağları üzerinde tüm görkemiyle yükseliyor.

Kılıçlar çekilirken

Murathan Mungan, kendi sesini, kendi kelimelerini çok erken bulmuş, bağımsızlığını çok erken ilan etmiş bir şairdir. Bu erken şekillenişin en büyük nedeniyse, kuşkusuz, Mungan şiirinin iskeletiyle ilgilidir. Mungan, ideolojik bir şiir yazar ve bu noktada, bir tür 'vahşi enerji' türetmekle uğraşmaktadır. Şiirinin temeline ideolojiyi oturtan bir şairin, böylesi bir cesur kararı almadan önce, halletmesi gereken birkaç mesele vardır: Kendi olmak, içinin karanlığına dalabilmek, kendi tarihini gerekirse tekrar ve tekrar anlatabilmek gibi. Öyle ki, ideoloji biraz da kişinin aidiyet duygusuyla alakalıdır ve bu aidiyet duygusunun toplumdan alınıp bireye, yine birey tarafından yönetilecek bir sürece yeniden aktarımıyla ilgilidir. İdeolojik bir şiir yazarken, herhangi bir ideolojiye teslim olmanın tehlikesi, Mungan tarafından, bir tür 'kendi'ne düşkünlük içerisinde etkisiz hale getirilir. Sanki Mungan önce toplumu yöneten kimi güçleri tespit etmiş, ardından da bu güçlerin mekanik sistemini çok iyi çözümleyip, sistemi sadece kendisi için -fakat cep boyutunda- tekrar kurgulamıştır. Mungan, bengilik boyutunda 'kendi' kalabilmenin olasılıklarını araştırırken, yoluna çıkan, gözüne çarpan, kalbini sızlatan bir yaban sistemi de 'kendi'yle birlikte gözden geçirir. Örneğin, Mungan şiiri, şairin

kendini geri çektiği bir şiir değildir. Genel olarak tüm 'punk' şairlerin ortak özelliği olan faydalı bencillik, Mungan için temel bir şiirsel araçtır ve şairin algılayış süreci, tamamen bu aracın kullanımıyla birlikte gelişir. Mungan, toplumsal baskının karşısına kendi bedenini koyar. (Mungan'ı bu özelliğiyle daha önce "Kara Parçaları"nı ziyaret etmiş beden-şiirci Thom Gunn'a benzetebiliriz.) Ayrıca, bu karşı çıkışta Mungan'ın 'kendi'liği, tek kişilik bir donanımla harekete geçmez. Mungan, 'kendi'ne bu ülkenin tüm gerçekliğini yedirdikten sonra, 'kendi'nden bahsetmeye başlar. Mungan, yazının başında sözünü ettiğim 'acı öğretisi'nin topraklarında büyüdüğünden olsa gerek, Türk şiirinde 80'li yıllardan sonra pek rastlanmayan güçlü bir duygudaşlık yetisiyle, şiirinin ideolojisini egemen sınıfın karşısına geçip 'kendi' olmaya çalışan herkes için kurgulamıştır.

Osmanlıya Dair Hikâyat, Mungan'ın ideolojik şiiri için bir tür tarihsel arka plan işlevi görse de, Mungan ve 'kendi' olmanın güçlü sorgusu, şairin ikinci kitabı *Kum Saati* ile başlar. 1984 tarihli bu kitap, Türkiye punk'ının ilk iki kitabından biridir aynı zamanda. Aynı yıl yayınlanan Ahmet Güntan'ın *İlk Kan*'ıyla birlikte 90'lı yıllara kadar sürecek bir etkinin ilk işaretlerini içeren *Kum Saati*, esas olarak, 'punk'ın erken örnekleyenlerinden biri olmanın ötesinde, çok daha baskın alt okumalar içermektedir. Mungan, *Kum Saati* ile Louis Althusser ve Judith Butler gibi post-Marksist, post-Lacan ve kapitalist bir dünyanın zaman çizgisi içerisine taşımıştır şairliğini. *Osmanlıya Dair Hikâyat*'dan kalan bir tarih duyarlılığı; gelenek ile modern arasında, 'kendi' ile 'öteki' arasında, Doğu ile Batı arasında, vahşi fakat donanımlı bir söylev içerisinde Türkiye'nin şeceresini tutan şair tarafından, *Kum Saati* için sonuna kadar kullanılır. *Kum Saati*, ayrıca, Mungan'ın Doğu'ya açılan şiirinin ilk önemli durağıdır. Peki, tüm bu bilgilerin ışığında, *Kum Saati*, okuru için nasıl bir öneri sunmaktadır? Bazı soruları üç kere sorun, cevap daha çabuk gelir: Nasıl? Nasıl? Nasıl?

Sen kendin olma, sen kendini oldur, tek başına

'Çünkü mülkiyetin yaldızlı tarihiyle başlamış emeğin katli
Tarihin Kahramanlarla Resimlemesi
insanlığın düşlerini kıstırırken
Yönetenler ve Yönetilenler
için yazılmış Mutlaklığın Büyülü Mitolojisi
birbirini zehirleyen karşıtlar belirlendi
evrimin Kader Çizgisi
Ki her İktidar'ın tekrar ve tekrar üzerinden geçtiği'

Kum Saati'nin en kilit şiirlerinden biri olan "Abdal ile Feodal"dan dizeler bunlar. Bu dizelerin çözümlemesi, Mungan şiirinin ideolojisine giriş için yeterli bilgi sunmaktadır. Gerek içerik, gerek biçim olarak ilk dönem Mungan şiirine dair çok genel bir gözlemi, bu dizeler üzerinden çıkarsayabiliriz. Öncelikle, Mungan şiirde anlatmayı

tercih etmiş bir şairdir ve Mungan şiiri, yoğun bir mesaj kaygısı taşır. Şiirin 'yapılan' bir şey olduğuna dair inanç, Mungan tarafından sessizce onaylanırken; bu onayı destekleyecek bir anlatma çabası, Mungan şiirini çepeçevre sarar. Yine de, bu anlatım, modern şiirin gereksinimleri tarafından yeniden şekillendirilmiştir. Mungan, şiirinde anlatmayı tercih etmiş olabilir fakat bu tercihi, öykücü bir düzeye çok fazla çekmez. Mungan'ın şiirinde öyküden öte, net çağrışımlar ve şaşırtıcı çıkarımlar vardır. *Kum Saati*, bu çağrışım ve çıkarımların neredeyse tek bir uzun şiire dönüştüğü bir kitap olarak, Mungan'ın şiirdeki tercihlerinin ilk yüksek sesli deklarasyonudur. Kitap boyunca sık sık tekrarlanan 'Travesti Gerçekliği', tarihin ve ideolojinin sırlarını ortaya dökmek ister ve bu noktada, gerekirse çıplaklıktan, gerekirse şiddetten kaçınmaz. Eminim ki Ece Ayhan *Kum Saati*'ndeki on iki şiir üzerinde teker teker düşünse, bu şiirleri dilsel ve biçimsel olarak kendinin uzağında bulur fakat yaklaşım olarak herhangi bir yabancılık hissetmez, çok büyük bir ihtimalle de, her şiiri teker teker Türkiye üzerinden bir geçerlilikle kutsardı. Dikkat! Murathan Mungan, anlatmayı seçiyor diye onu eleştiren kimi insanlar, aslında, Mungan'ın açıksözlülüğü ile başa çıkamayan insanlardır. Her nasıl Ece Ayhan gerek içerik, gerekse biçim olarak kendini herkesin uzağına taşımayı tercih ettiyse; Mungan da kartları açık oynayarak, safını erkenden belli eder. Gerçekten de, Murathan Mungan'ın kendini sakınma konusunda en becerikli şairimiz olduğunu görüyorum. Politik çelişkiler yok, tebaalaşma derdi yok, mürit yaratma ihtiyacı yok, saf değiştirmeye dair en ufak bir heves bile yok: Başlangıç noktası, ayrıca, hayat alanı.

Kum Saati, şairin dönemiyle hesaplaşmaya devam ettiği bir kitap. 'Pop ve piç olan' bir dönemin gelenek üzerinden sorgusu ve lafı dolaştırmayan, şiirinin orta noktasına bir fikir yerleştiren bir şairin keskin tavrı, dönemine göre oldukça vahşi bir başkaldırı. Eh, boşuna sürekli 'punk'ı anmıyoruz. *Kum Saati*'nin en punk anlarıysa, punk'ın kosmostan sorumlu büyük şairi Lale Müldür'e adanmış "Punk Lady ile Ümmisübyan"dır kesinlikle. Bu şiir, kitabın diğer şiirlerinden net bir şekilde ayrılır ve geleceğe atılmış bir fişek gibi, Mungan şiirinin varacağı noktaya dair kuvvetli izlekler içerir. "Punk Lady ile Ümmisübyan", Mungan'ın modern şiire dair gerekliliklerle kuşattığı anlatma / şaşırtma / bildirme gücünü en iyi kullanabildiği şiirlerden birisidir ve ayrıca, tamamen modern dünyaya yönelik bir eleştiri içerdiğinden, kitabın geleneğe dönük dilini bir anda farklı bir tona taşır. Bu şiirden alıntı yapamıyorum, çünkü her bir dize, aynı ölçüde kusursuz. Yine de, şiirin en şaşırtıcı anlarından biri:

> 'eve döndüğünde babaannen namaza dururken
>
> neyi değiştirir David Bowie posteriyle çiftleşmen...'

dizeleriyle yaşanır. İşte Mungan şiiri: İnsanın kendilik sınavında verdiği her savaşın kılıçlı / dövüşlü anları.

Eşkıya yıllar

Murathan Mungan, üretkenliğiyle bilinen bir isim. Bizim derdimiz şiir olduğundan, Mungan'ın diğer alanlardaki üretimleriyle ilgili her türlü düşünceyi öteliyoruz. Keza, Mungan'ı bir şair/yazar değil de, düzyazısında bile sadece bir şair olarak okuyan biri olarak, bu yazı için böylesi bir sınır çizmek, benim için çok kolay. Neyse, üretkenlik demiştik. *Kum Saati*, tam bir sene sonra kendini tamamlayan bir kitapla sırasını salar. Mungan'ın ilk dönem şiirinin en iyi kitabı *Sahtiyan*, 1985 yılında yayımlanır. Ve sonra: BAM BAM BAM. Mungan, ilk iki kitabının yüksek gerilimli dilini, *Sahtiyan* ile kreşendo noktasına taşımıştır. *Sahtiyan*, kendisinden önceki iki kitabın yarı-kronolojik tarihsel sıralamasında şimdiye en yakın durakta beklediğinden olsa gerek, ilk iki kitaba göre çok daha sert bir ifade ve etki gücüne sahiptir. *Sahtiyan*, ayrıca, şairin yüzünü tamamen Doğu'ya döndüğü ve bizi de yanında sürüklediği bir kitaptır. Mungan, şiirini dağların zirvesinde yazıyor gibidir. Bir başka deyişle *Sahtiyan*, Murathan Mungan'ın eşkıya yıllarıdır. Bu yazının başında uzun uzun Mardin'den, mırradan, oradaki insanların acıyla ilişkisinden bahsetmemin esas nedeni, aslında, *Sahtiyan*'ı daha iyi sindirebilmek için sizi bir tür vizyonel oyun içersine sokmaktı. Keza, *Sahtiyan*'ı okurken de, kendinizi birden Mardin Kalesi'nin eteğinde bulmanız olası. Kürt kimliğini gururla taşıyan bir şairin, 'dağa çıkmış bir şairim ben' diyebilmesi, politik anlamda, olağanüstü güçlü bir karşı çıkıştır ve Mungan, bu karşı çıkışı kendi toprakları üzerinden gerçekleştirir. *Sahtiyan*, en lirik şiirinde bile okuruna ideolojik bir mesaj iletir. Söz konusu şiirlerin lirizmi, aynı zamanda, bir tür cinsellik manifestosudur. Evet, *Sahtiyan* dört bir yandan saldırıyor. Evet, *Sahtiyan*'ın tane tane anlatılması gerekiyor. Özetleyelim:

Ötekiliği fethederken

Sahtiyan, Mungan'ın Louis Althusser ve Judith Butler gibi düşünürleri yeniden okumasının lirik bir sonucudur. Kitabın 'kendi'lik sorunsalı, önce Althusser ile açılımlanırken, sonrasında da, bu sorunsalın üzerine bir cinsellik sorgusu eklenir ve devreye post-Lacan dönemin en sarsıcı ismi Judith Butler'ın müdahaleleriyle anılması gereken 'queer' kavramı giriverir. Mungan, Althusser'ın bireyin kendi olma sürecinde ideolojinin çelmesine takılıp hazır bir 'kendi'nin içine düşmesine dair eleştirisini çok iyi anlamış ve içselleştirmiş; Althusser-vari bir yaklaşımla, 'kendi'liği bir tür maskeleri indirme törenine çekmiş, böylelikle bu ülkenin bir 'öteki'si olarak yaşamına devam edebilmesi için gereken mücadeleyi başlatmıştır. Mungan, bir Kürt, bir eşcinsel ve en önemlisi, bir şair olarak bu ülkenin kanadığı yerlere her zaman çok yakın olmuş ve böylesi bir yakınlık, Mungan için artık hiçbir şeyin sır veya ilginç kalamayacağı bir dünya gerekliliğini pekiştirmiştir. *Sahtiyan*, Mungan ideolojisinin oturmuşluğuna dair ilk büyük sonuçtur ve ister istemez, bu ideoloji, Mungan tarafından çok daha farklı alanlara çekilecektir.

Biz yine *Sahtiyan* için konuşmaya devam edersek, bu kitap, Mungan'ın sistemin karşısına kendisini yerleştirdiği kitabıdır. Mungan, ideolojik bir şiir yazmanın tehlikesini, kendisini sivrilterek, gerekirse yeniden kurgulayarak, gerekirse tamamen soyunarak aşar. Gerçekten de, *Sahtiyan*'ın ideolojisi, bir yandan da, ideolojilerin kapatıcı dilinin eleştirisidir. Bu kasıtlı mesafe, ki nedeni bizzat şairin kendisidir, Althusser'in Devletin İdeolojik Aygıtları: DİA'dan sıyrılmak için önerdiği tavrın şiirdeki karşılığını örneklemektedir. Ya 'kendi' ol, ya 'kendi'ni oldur. Nasıl Murathan Mungan şiiri 'yapılan' bir şiirse, bu şiirin sahibi de, 'kendi'lik sürecinde çözümü kendine tamamen dürüst olarak sağlamıştır. Mungan'ın ideolojik şiiri, aynı zamanda, bir tür yeni lirizmdir. Mungan, "Dağlar ve Kapital" şiirinde belirttiği gibi, tarihten esirgenenlerle ilgilenir ve bu esirgemelerden biri de, bizzat devlet tarafından, kendi kimliği ya da kimlikleridir. Mungan, kapitalist ve baskıcı bir egemen sınıfın karşısına, kendini 'öteki' kılan tüm nedenleri kuşanarak çıkar. Bu karşı çıkışa, bir de şairin cinselliği eklenecektir. 'Öteki' sorunsalı içerisinde oldukça geniş bir yer kaplayan 'queer'lik hali, Cumhuriyet'in ilk 'queer' şairi Ece Ayhan'dan sonra en güçlü yankısını Murathan Mungan'la birlikte yaşar. Mungan, AİDS sonrası pasif dünyada, kendi cinselliğini büyük bir görkemlilikle yaşamaktadır ve bu sayede, aslında biraz da, feodal düzenin karşısına bir başka sistem planıyla çıkmaktadır. Cinselliğin politik bir varoluş olarak yaşanabildiğine dair bir örnek, "Ahmet ile Murathan" şiiridir. Bu şiir, *Sahtiyan*'ın en önemli unsurlarının toplanma yeri gibidir: Doğu'nun acısı, 'kendi' olabilmenin ya da olamamanın acısı, aşkın ve seksin acısı. Ne tesadüf ki, bu şiirde bizzat Althusser'in adı geçmektedir. Şiirin bir diğer ilgi çekici noktası, içerdiği derin hüzne rağmen, aynı denklikte bir güç taşıyor olmasıdır:

> 'usul usul solarken halk resimli nakışları, ayaklanmaların
> usul usul solarken resmi tarihlerin kitap sayfaları'

Bu ve benzeri dizeler, Türk şiirinde pek fazla rastlanmayan tematik bir bütünlüğün, donanımlı bir lirizmin kuvvetli birer örnekleridir. Kendini bulma yolunda çekilen onca acı, Mungan'ın kendi mabedini örmesine de önayak olmuştur. Mungan şiirinin ikinci kanalını, *Sahtiyan*'daki kanayan dizeler açar, ki bu kanala birazdan bağlanacağız. Son olarak, Mungan, şiirindeki mesaj kaygısını estetik kaygılarla tamamlayarak, ritim, biçim vb. şiirsel elemanları da ekonomik fakat yerli yerinde kullanmıştır. *Sahtiyan*, Mungan'ın ilk dönemini büyük bir parıltıyla sonlandırır.

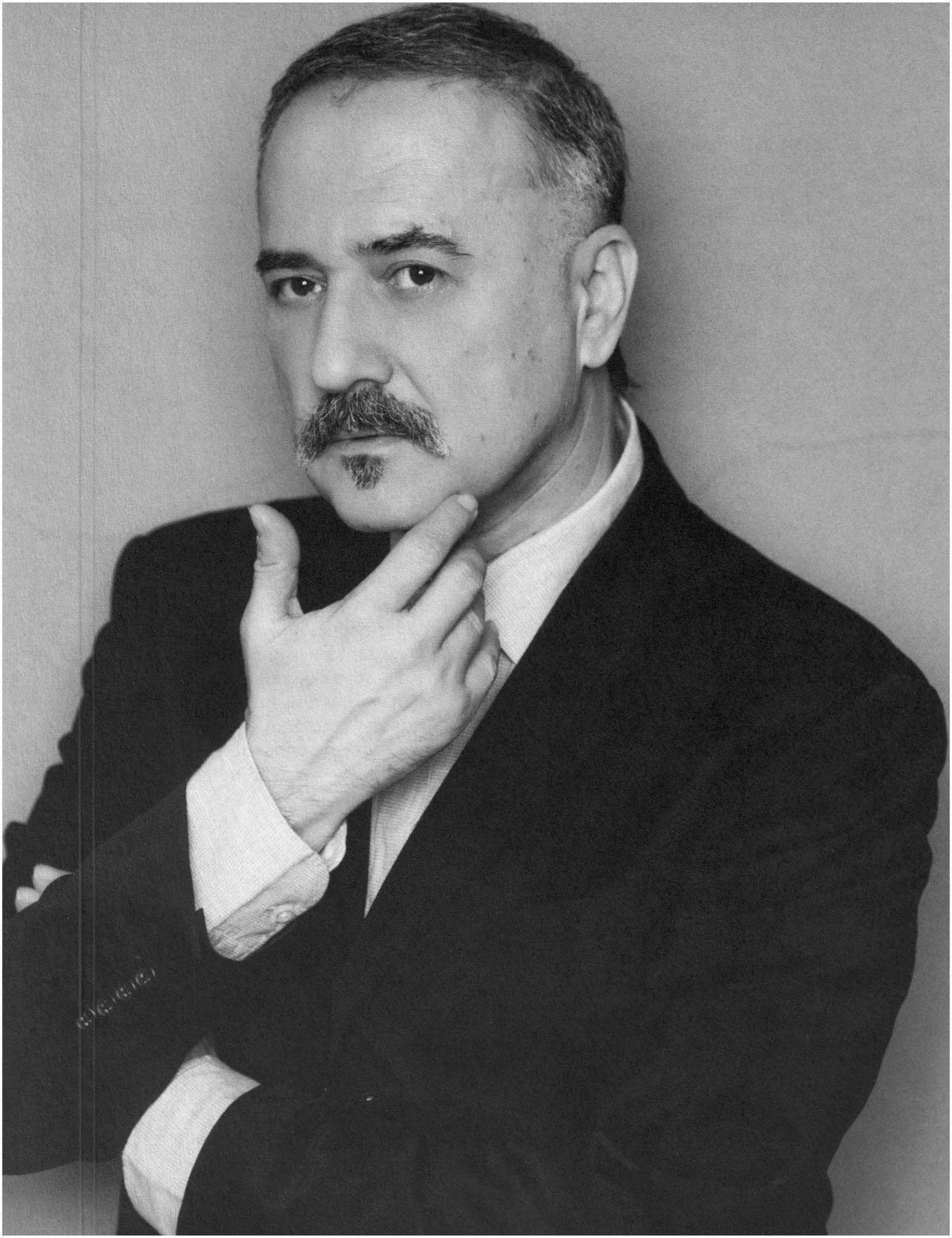
Star kumaşı

Mungan, 1989 yılında peşpeşe çıkaracağı *Yaz Sinemaları* ve *Eski 45likler* ile bir nevi dinlenişe çekilir. *Sahtiyan*'ın 'kendi'lik sorgusundan istediği cevapları alan fakat 'kendi'ni gerçekleştirmenin derin hüznünü de sırtlayan Mungan; *Yaz Sinemaları* ve *Eski*

45likler ile artık kendi kişisel tarihini de daha ayrıntılı ve açık bir şekilde yazabilme hakkına ulaşmıştır. Bu iki kitap, sakin bir esinti gibi, bize şairini fısıldar. Mungan, bir 'punk' şairdir ve 'punk' şairler, kendilerini görünür kılmaktan çok hoşlanır. EKSTRA: Mungan, ayrıca, açık eşcinselliği ve 'kendi'lik takıntısıyla birlikte gelen özel dikkatiyle, bir cinsiyet ve duygu panoraması olan Glam'e de çok yakın bir şairdir. Bana glam mi, punk mı, diye sorsanız, glam derim. Fakat glam'i şiir düzlemine indirgemek çok daha zordur çünkü glam, bir yandan da, yarı-performatif bir süreçtir ve bu süreci bir şairin karşılamak istememesi çok doğaldır. Mungan'sa, gerek cinsel imgelerle yarattığı kafa karıştırıcı etkiyle, gerek şaşırtmaya olan merakıyla, gerekse kendine düşkünlüğüyle glam'in şartlarına uymaktadır. Boşuna onun için şiirin David Bowie'si demedim. Yine de, ben kendi şairliğime kültürel bir benzetme arasam, Bowie'yi değil, Brett Anderson'ı seçerdim. Glam: Kendine düşkünlük. Burada bırakalım ve tarihimize dönelim: *Yaz Sinemaları* ve *Eski 45likler*, Murathan Mungan'ı glam'e taşıyacak hazırlıkların kitaplarıdır. Bu iki kitabın varacağı nokta, ikinci Mungan döneminin kapısını aralar ve kapının arkasında bir başka kitap belirir: *MIRILDANDIKLARIM*.

Kendine kalacaksın sonunda

1990 çıkışlı *Mırıldandıklarım, Yasakmeyve*'nin bir önceki yazısında belirttiğim 90'lar enerjisinin ilk örneklerindendir. *Mırıldandıklarım*'ın bize sunduğu Murathan Mungan, artık bir tür kültürel imgeye dönüşmüştür ve bu noktada, Mungan'ın şair sorumluluğu daha da artmıştır. Mungan, *Mırıldandıklarım*'la, o zamana kadar yazdığı şiirin rafine bir örneğini sunmak zorundadır ve bu zorunluluğun etkisi, şiirleri biçimden içeriğe kadar etkiler. Örneğin, kendinden önceki iki kitap kadar lirik, *Sahtiyan* kadar sorgulayıcı olabilen *Mırıldandıklarım*, bu noktada Mungan'ın şairliğine dair en önemli dönemeçlerden birini temsil eder. Kitabı açan "Bir Yılın Son Günleri" şiirinin içe dönüklüğü ve bu içe dönüklükte artık iyice hüzne boyanan Mungan dizeleri, Mungan'ın ikinci şiir döneminin, yani, uzun, tempolu ve aynı oranda da trajik şiirlerinin atası gibidir. *"O kadar çok anlattım ki / kendime kaldım anlatmaktan"* diye bir itirafta bulunur şair ve içine düştüğü derin yalnızlığın şiirinde yarattığı farklılaşmayı daha ilk baştan belirttir. Her zaman anlatmayı tercih eden, fakat bu anlatımı çağrışımlar ve çıkarımlar üzerinden aktaran Mungan şiiri, *Mırıldandıklarım*'la birlikte iyiden iyiye aforizmik bir hal almaya başlamıştır ayrıca. Mungan'ın 'mesaj kaygısı', her nasıl ideolojik şiirlerde keskin ve netse; şair, içedönüklüğün en derin uçurumlarında da hayata dair sırların peşine düşerek okuyucusuna bir şeyler aktarmakla ilgilidir. Hüzün ya da melal, tamamen teslim olduğunda, sana bir güç, bir parıltı verir. Herkesin ve her şeyin ötesinde bir ıssızlıkla yaşamayı öğrenebilmek, aynı zamanda, en büyük hayat pratiği demektir ve bu noktada, üzerine geçirdiğin her şey, bir 'star kumaşı' niteliği taşır. Mungan, *Mırıldandıklarım*'la glam müziğin tiyatral, dramatik ve abartılı duygusallığını çağrıştırır. Mungan, neredeyse acı çek-

mekten hoşlanıyor gibidir ve acının ona sunduğu bilgileri, şiiri için gereksinmektedir. İşte tam bu noktada da, Mungan'ın 'kendini gerçekleştirme'ye dair sunduğu Althusser etkileşimli isyan modeli, bir başka noktaya taşınır. Kitabın en iyi şiiri 'Öteki Mithosu', Mungan'ın 'kendilik' sorunsalına *Sahtiyan*'dan sonra nasıl yaklaştığının bir örneğidir:

'ayna, mithos ve öteki
özgeçmişin vazgeçilmez elementleri
Ayna. anayurdu ayna hepimizin.
içinden çıkıp kavuştuk dile
ve eyleme geçtik, ve kendimizi sınadık
ağır taşlar koyduk kişiliğimizin köşelerine
yani kendi kanunlarımızı varlığımızın yerçekimine
bilmeden ve böylelikle bütün yolcuları yasakladık kendimize
kırılmıştı sözcükler, parçalanmıştı ayna
anladık imgemizin yalnızca bir kovuk olduğunu'

Şiirdeki 'ayna' metaforu, kimliğin yüzergezerliğini temsil etmektedir ve Mungan, artık sözcüklerin ve anlatmanın ideolojisine inanmaya başlamıştır. 'Öteki yoktur...' önermesi, Mungan için, kendini sözcüklere ve duygulara teslim edebileceği bir geçiş hakkı tanımaktadır sanki ve Mungan, artık bu hakkı kullanmak istemektedir. Artık Murathan Mungan için 'öteki', kendiyle bütünleştirebileceği kadarıyla önemlidir. Mungan, önce kendi kimliğinin, kendi ötekiliğinin sistem karşısındaki uzlaşmazlığını çözümlemiş; ardından da, 'öteki'liğini 'kendi'yle değiştirerek, 'kendi' için hazırladığı bir kimliğin özgürlüğünü ya da tutsaklığını yaşamaya başlamıştır. *Mırıldandıklarım*'ı takip edecek *Yaz Geçer*, bu yeni 'kendi'lik sorgusunun yarattığı duygusal çöküntüyü anlatmaktadır. Mungan, *Mırıldandıklarım* ile kendine kalmanın görkemli yalnızlığa giriş yapmıştır ve güneşin en tepede belirdiği yaz günleri bile, 'kendi'ne bu kadar hâkim olabilen birini mutlu etmeye yetmeyecektir.

Görkemli ekonomik

Ne ilginçtir ki, *Mırıldandıklarım*'ı takip eden *Yaz Geçer*, Mungan'ın sözcüklere olan inancını pekiştirmesiyle açılır. Mungan, kendilikle ilgili mücadelesinden galip, kendisiyle olan mücadelesinden mağlup ayrılmıştır. Kitabı epik bir lirik şiir olan 'Yalnız Bir Opera' başlatır ve bu şiir, ilk örnekleri *Mırıldandıklarım*'da görülen, metinle şiir arası gidip gelen hikâyeci ve aforizmik tavrın en çalışılmış halini karşılar. Mungan, *Yalnız Bir Opera*'yla bilgelik ile vazgeçmişlik arasındaki arafa taşır kendini. Kitabın düzyazıya yaklaşan "Bilardo Topları" gibi şiirleri, bir şairin en dramatik anlarını şaşırtıcı bir netlikle anlatır. *Yaz Geçer*, duygusal gerilimin ötesinde, sırf bu netlik yüzünden bazı şiirleriyle,

biraz haylaz bir kitaptır. Mungan, anlatma hevesine yenik düşerek, neredeyse imgeyi bile terk eder. Daha içbükey bir yapıya ait bu şiirler, kimi zamansa, lirik şiirin güçlü birer temsilcilerine dönüşürler. Olumlu bir anlamda kullanıyorum, Mungan'ın duygularına karşı yaklaşımı görkemli ama bir o kadar da ekonomiktir ve Mungan, lirik şiirin şairi ezip geçebileceğine dair tehlikeyi, bu ekonomik denge ile atlatır.

Yaz Geçer'in bir diğer özelliğiyse, bir kitap olarak yarattığı etkidir. Yaygın bir kanı var: şiir satmaz. Bu kanının gerekliliği ve doğruluğu tartışılır. *Yaz Geçer* ise, daha önce şiirle pek ilişiği olmayan okurları bile etkileyebilmiş bir kitaptır. Ve yine bu kitap sayesinde, Mungan külliyatı da tekrar gündeme gelmiş, şiir tekrar güncel bir dolaşım ağıyla karşılaşmıştır. İster istemez, her çok satan eserin sahibi gibi, Mungan'da bu başarısının vergisini, onun karşısında duran insanlarla birlikte yaşamak zorundadır. Şimdi bir parantez açıyor ve Mungan'ın 'imajı' üzerine konuşmaya başlıyoruz.

Madonna Sendromu

Diyelim ki bir konservatuar öğrencisisin, birinci sınıf, ilk dersiniz. Karşınızda size klasik müziği anlatacak bir hoca var. En sevdiğiniz sanatçıları soruyor, bir şeyler söylüyorsun. İçinizden başka isimleri de saymak geliyor, mesela Tarkan ya da Duran Duran ya da Sezen Aksu ya da Prodigy. Belki de edebiyatla ilgili birisiniz. Bir arkadaş toplantısı, konuşma başlıyor, herkesin derdi bir şeyler kanıtlamak. Nerede geride durmayı seçmiş bir yazar/şair, onları sıralıyorsunuz, bilginizin sınırları oldukça geniş. Aklınıza Bret Easton Ellis ya da Orhan Veli geliyor ama önce anmanız gereken başka isimler var, her şeyin bir sırası var! Üzgünüm ama, ülkemizde, özellikle de entelektüeller arasında bir tür 'Madonna Sendromu' sözkonusu. Herkes başarının peşinde ama gerçekten başarılı insanlar için kimsenin yeterli tahammülü yok. Her ne kadar her gece Sezen Aksu dinleyerek ağlasak da, onun müziği üzerine yeterince düşünmekten kaçınıyor; her nasıl *Amerikan Sapığı* romanıyla heyecanlansak da, Ellis'i biraz 'pop' bulmak için yeterli bahaneler üretebiliyoruz. Murathan Mungan'ın önlenemez yükselişiyle birlikte kimi tutucu kitleler ve eleştirmenlerden aldığı tepki de, bu 'Madonna Sendromu'nun bir izdüşümü. Mungan, kendini adım adım starlığa taşımış bir şair ve bu bilgi, onun şiirini anlamak için çok önemli bir nokta. İster böylesi bir iddiayı benimse, ister benimseme, ama bu bilgiyi de es geçme. Ayrıca Mungan, yeni şair/yeni yazar modelinin en kuvvetli örnekleyeni. Yalnızca eserleriyle değil, bizzat kendi düşünce, duruş ve görüntüsüyle bir şeyler anlatmanın peşinde biri. Açıkçası, mesela elleriyle yüzünü kapattığı fotoğraf, Mungan'ın şiirindeki tiyatral altokumaları fark edebilmek için çok önemli bir tüyo. Ayrıca, ben kimi insanların görünebilir bir güçle sarılıp sarmalandığına inanıyorum: star kumaşı. Belki bu itirafım size çok komik gelecek ama, mesela ben küçükken, yaşıtlarım matematik problemleriyle uğraşırken, zamanımı bu dünyayı nasıl daha iyi anlarım ve

yaşadığım bu yalnızlığı nasıl kırarım, bakışlarımda ruhuma dair nasıl daha fazla kuvvetli anlam yansıtırım gibi soruları çözmekle uğraşıyor ve bu uğraşta, kendim için ya da benim gibi hissedenler için, bir tür ulaşılmazlık mertebesinin, en azından sanal olsa bile, beni biraz daha koruyacağını düşünüyordum. Bu düşüncem hâlâ geçerli. Kimileri göklere biraz daha yakın yaşamayı seçer, neredeyse zorunlu, hüzünlü bir tercihtir bu. Dünyaya inseniz, sizi aralarına almayacaklar, sizi hırpalayacaklardır. Siz de çözümü gökyüzünde ararsınız ve harekete geçtiğiniz vakit, ister istemez, sanki gökte belirmiş Süpermen gibi, bakışlar şaşkınlıkla size çevrilir.

Geçen yazıda Lale Müldür'ün şiirde yarattığı aşılmaz yenilikleri görmezden gelmek için, Lale Müldür'ün kadınlığına, duygusallığına ya da deliliğine saldırıldığını ya da Müldür'ü açıklamaya hep bu noktalardan kalkışıldığını ve bunun kasıtlı bir kötücüllük olduğunu yazmıştım. Mungan ise öne sürdüğü ideolojik, toplumsal ve cinsel önerilerle bir bütün olarak algılanması ve kabul edilmesi zor bir isim. Üstüne bir de okurlar neznindeki başarısı eklenince, Mungan'a dair negatiflik iyiden iyiye artıyor. Statükonun bu kadar dışında birinin, gerek üretimlerinde, gerekse üretimlerine karşı güncel tepkilerde bunca verimli olması, tutucu çevreler için ister istemez kabul edilmesi zor bir hal alıyor. Kendi adıma, heteroseksist, sıkıcı ve parıltısız bir şiir düzlemi yerine, Murathan'ınki gibi daha heyecanlı ve daha devinimli bir okuma serüvenini tercih ederim.

Türkiye edebiyatı, büyük ölçüde, heteroseksüel bir edebiyattır. Edebiyatta estetik, incelik ve güzellikse, aslında, erkekler tarafından, kadınlara terk edilmiştir. Bana sorarsanız, edebiyatın erkeği kadını olmaz, ama ben onların yalancısıyım. Bu heteroseksüel düzlemde Murathan Mungan, bir erkeğin de bedeninin estetiğini kullanabileceğini kanıtlayarak Türkiye edebiyatına androjeni aşılar. Bir anlamda Murathan Mungan, Türkiye şiiri için bir tür 'yeni şair modeli' sunar. Bu modelin vardığı noktayı kabul etmeseniz bile, Türkiye şiirinin daha liberten bir yapıya kavuşmasında, Murathan Mungan'a ve onun kitleleri sürükleme gücüne çok şey borçlu olduğumuzu kendinize kabul ettirmelisinizdir.

Doğu'ya, savaşa

Mungan'ın, *Yaz Geçer* gibi yoğun bir kitaptan, ancak tekrar kamikaze moduna geçerek kurtulabilecek bir noktaya geldiğinin kanıtıysa, şairin tam üç kitabına yayılan ve adım adım tırmanan yeni gerilim unsurlarıyla gerçekleşir. *Yaz Geçer*'i takip eden *Oda, Poster Ve Şeylerin Kederi;* kısa şiirleri, sakinlikle isyan arasında gidip gelen dizeleri, sade iskeletiyle bir tür ara kitaptır. *Oda, Poster Ve Şeylerin Kederi;* ile Mungan, kendini

bir sonraki büyük adımına hazırlar. Mungan şiirinde kendini belli eden iki ayrı akışın birbirine karışmasının vakti gelmiştir. Mungan'ın tüm nedenleri bir araya gelir ve iki önemli kitabın yolunu açar: *Omayra* ve *Metal*.

Bu iki kitap, sanki *Sahtiyan* ile *Yaz Geçer*'in yeniden okumaları, şairin kendi şiirine dair kronolojiyi yeniden kontrol etmesidir. Önce *Omayra* ile tekrar Doğu'ya döner Murathan, fakat bu sefer yanında modern dünyanın öğretileriyle. Doğu'ya yapılan bu yolculuk için ormanları, çölleri aşar Mungan; ormanın ve çölün kelimeleri katılır şiirine. Vahşi toprakların bilgisi, Doğu'nun yeniden anlatımında fazladan bir kıvraklık sağlar Mungan'a. Özellikle 'Hazar Kaplanı' gibi şiirler, şairin ideolojiyi yeniden fakat daha da korkusuz bir biçimde denetlediği şiirlerdir.

Metal'se, toprakların değil, zamanın ve metanın şiirini yazar. *Metal* ile Mungan, kendini tamamen günümüze adamış, daha doğrusu, günümüze dair görüntüleri, neresi olduğunu bilmediğimiz bir zirveden seyre dalmıştır. Bu seyircilik halinde edindiği bilgiyse, hiçbir şartta, Mungan'ı mutlu etmeyecektir. Modern dünyayı yine modern dünyaya ait argümanlar üzerinden eleştiren Mungan; kapitalizm eleştirisini, maddenin içine sızarak yapmayı denemiş ve bu deneyiyle, hem eleştirisini keskinleştirmiş, hem de kendi şiiri için yeni bir dil yakalamıştır. *Metal*, sınıf ve güce dair eleştirilerin kitabıdır. Mungan, *Metal* ile punk şiirin ritme dair tüm kıvraklığını ve küstahlığını, bir tür silah olarak kullanmış ve her zaman ideolojiyle birlikte hareket eden şiirini, bu ideolojik amaçlar doğrultusunda yeni savaşlar içerisine sürüklemiştir. 'Gelenek ile modern' denilen klasik cümlenin tam ortasında yer alan Mungan, *Metal* ile kendini tamamen bir tür gelecek vizyonu içerisine sokmuştur. *'Kramp içerisindesiniz / iktidar odakları / kramp'* der Mungan *Metal*'de ve ekler: *'imge olma oğlum insan ol.' Metal*, duyguların giderek kötücüllükle donandığı bir dönemde, insanın gerçeğine dair özlemi de anlatır bir yandan. Kitapta yer alan şiirler, sanki donuk bakışlı insanların birer betimlemeleridir ve biz bu gerçekçi betimlemelerin altında, aslında esaslı duygulara olan özlemi hatırlarız. Evet, insanı yitirmişizdir ama Mungan, bu kayıp karşısında dövünmek yerine, bizzat insanı tehdit eden nedenlerin kendisine dönüşür ve bize bizim dışımızdan, maddenin, gücün, iktidarın içinden bakar ve aslında çürümeyi kimin başlattığını, eğer ortada bir suç varsa, gerçek suçlunun kim olduğunu bize belli eder. *Metal*, ayrıca, söyleyiş olarak Mungan'ın en sivri, en punk, en ukala kitabıdır. Kendi adıma, Mungan'ın *Metal* kitabını, *Sahtiyan*'la birlikte, Mungan külliyatının en etkili kitabı seçebilirim.

Metal'i punk'a ve glam'e bu kadar yakın kılan bir başka yönse, kitabın içerdiği gizil müziktir. Bu gizil müziği biraz daha açığa çıkarabilmek için ve *Metal*'in içeriğine dair yorumlarımı biraz daha netleştirebilmek için, *Metal* kitabını okurken dinlenebilecek 15 şarkı seçiyorum:

1. David Bowie – Ashes to Ashes
2. T. Rex – 20th Century Boy
3. Prince – Let's Go Crazy
4. Manic Street Preachers - Motorcycle Emptiness
5. Queen – Bohemian Rhapsody
6. Sezen Aksu – 1945
7. Gary Numan - Cars
8. Patrick Wolf - Battle
9. Roxy Music – Do the Strand
10. Pet Shop Boys – Rent
11. Janet Jackson – Rythm Nation
12. Kraftwerk – Metal on Metal
13. Lou Reed – Make Up
14. Placebo – Taste in Men
15. Suede – Still Life

Başka türlü bir şey

Müzik bitiyor. Metal soğuk, söz soğuyor. Murathan Mungan şiiri, bir süre kabuğuna çekiliyor: Parti sonrası hüznü yaşıyoruz hep beraber. Üç sene bekliyoruz. Üç senenin bekleyişi, birbiriyle bağlantılı üç kitabı yanında getiriyor: *Oyunlar İntiharlar Şarkılar, Mürekkep Balığı* ve *Başkalarının Gecesi*. Sonra dört yıl, sonra da iki yıl bekliyoruz: *Erkekler İçin Divan* ve *Timsah Sokak Şiirleri*. Ardından Mungan'ın geçmiş yıllardan biriken şiirleri, *Eteğimdeki Taşlar* ve ardından 2007 yılında *Dağ*. Ve bir başka üçleme: *Bazı Yazlar Uzaktan Geçer, İkinci Hayvan* ve *Gelecek*. Her şeyi didik didik etmeye meraklı, kronolojiye de düşkün biri olarak, neden böyle bir hızlı sıralamaya gittiğimi merak edebilirsiniz. Kısaca açıklayayım: tüm bu kitaplar, Mungan şiirinin şu anda içinde bulunduğu üçüncü dönemini kapsıyor; yani Karma yıllarını. Mungan kimi zaman daha kısa şiirlerle ('Başkalarının Gecesi' ve *Mürekkep Balığı* gibi), kimi zaman tek bir temanın etrafında dönüp duran şiirlerle (*Dağ* gibi), kimi zamansa eski kitaplarının devamları/işdüşümleriyle (*Yaz Geçer+Bazı Yazlar Uzaktan Geçer, Metal+İkinci Hayvan* gibi) karşımıza çıksa da, tüm bu görünmeler, aslında Mungan'ın *Sahtiyan* ve *Mırıldandıklarım /Yaz Geçer* ile örnekleyebileceğimiz, *Omayra* ve *Metal*'le zirvelerine ulaşmış şiir kanallarının birer takipçisi. Sürekli düşünen, kendini sürekli deşen şairin, söyleyecek sözü kolay kolay bitmez. Mungan, hayata karşı olan merakıyla, yeni şaşkınlıkların peşinden gidiyor ve tüm bu maceralarda, artık şiirinin oturmuşluğunu kullanarak, sözünü ettiğim iki kanaldan da aynı anda beslenebilen bir şiir yazıyor. Bu kitapları 'şu ideolojik, şu biraz daha içedönük' diye ayrımlamak anlamsız ve imkânsız çünkü üçüncü dönem

Mungan şiiri, aslında bir tür karma etkisiyle yazılıyor. Bu üçüncü dönemi farklı kılan özelliklerse, Mungan'ın söyleyiş konusunda gündeliğe ve şiirsel bir 'rahatlığa' daha da yaklaşması oluyor. Mungan, punk'ın tezcanlılığıyla anlatmak istediğini, hissettirmek istediğini en net şekilde kendi kelimelerinden oluşan bir dille buluşturuyor. Örneğin, *Timsah Sokak Şiirleri*'nde yer alan "Kayıp Pena" ya da "Kayalıklar", Mungan'ı berrak bir şairaneliğin zirvesine taşırken, bu konudaki etkisini, biçimsel olarak kullandığı basit dizilimden kazanıyor. Demek istediğim, Mungan kendi şiirinin anahtarlarını, artık dilediği gibi kullanabiliyor. Bu dönemin bir diğer dikkat çeken özelliğiyse, *Erkekler İçin Divan* kitabının gerek tematik, gerekse biçim/içerik olarak öne çıkması oluyor. *Erkekler İçin Divan*, Mungan şiirinin en tok ve en doygun kitaplarından biri. Peki, sizce eksik giden bir şeyler yok mu? Neden kendimi Mungan'ın üçüncü dönemine yeterince adayamıyorum? Evet, bir eksik var.

Delirme

Kendi adıma Mungan şiirinin üçüncü dönemini okumaktan çok keyif alsam da, bunun bir tür ara dönem olduğunu düşünüyorum. Keza bu dönem yayınlanan *Bazı Yazlar Uzaktan Geçer* gibi kitaplar, benim kafamdaki Mungan suretinin tamamen dışında ve algılayabileceğim, sevebileceğim, çıkarsamalarla çevreleyebileceğim bir şiirin uzağında. Belki de Mungan'ı hep vahşiliğiyle andığımdan, Mungan'ı sadece bu vahşiliği için bile içselleştirebileceğimden olsa gerek, *Bazı Yazlar Uzaktan Geçer* ile kendi kamikazesini yaşayan sessiz ve fazla aforizmik, tonal Murathan Mungan şiirine alışamıyorum. Mungan, dediğim gibi, anlatımı önemsemiş bir şairdir ve anlattıkları da, bir ülkenin geçmişinde, şimdisinde ve geleceğinde hep aynı güçle yankılanacaktır. Fakat böylesi güçlü söylemlerden sonra, bu kadar belirgin bir içe kapanış ve bu içe kapanışla birlikte gelen yorgun dil, benim Mungan'la birlikte düşünmek istemeyeceğim bir şey. Murathan Mungan sürekli şok edici şiirler yazsın istemiyorum, hatta onun tüy kadar hafif, pedal gibi ağır lirik şiirleriyle içimi temizliyorum. Benim isteğim başka, ben Murathan Mungan'ın delirmesini istiyorum. İstiyorum ki Mungan kendine olan hâkimiyetini kaybetsin ve tüm dünya, hatta uzay, çiçekleri, böcekleri, dağları, taşları, yıldızları ve karanlığıyla onu yutsun, içine alsın, Mungan böyle bir karmaşasının içerisinde bulsun kendini. İstiyorum ki, Mungan'ın bu zamana kadar geliştirdiği tüm şiir pratikleri çöksün ve Mungan, karşımıza tamamen farklı bir şiir öğretisiyle çıksın. İstiyorum ki, Mungan her zamanki vahşiliğini, hiç olmadığı kadar kendi üzerinde, kendi şiiriyle birlikte yaşasın. Ben Murathan Mungan'ın kendini dördüncü bir kanalda kaybetmesini; bilgeliği ile vahşiliğini bengilik boyutunda yeniden sorgulamasını istiyorum. Çok şey mi istiyorum?

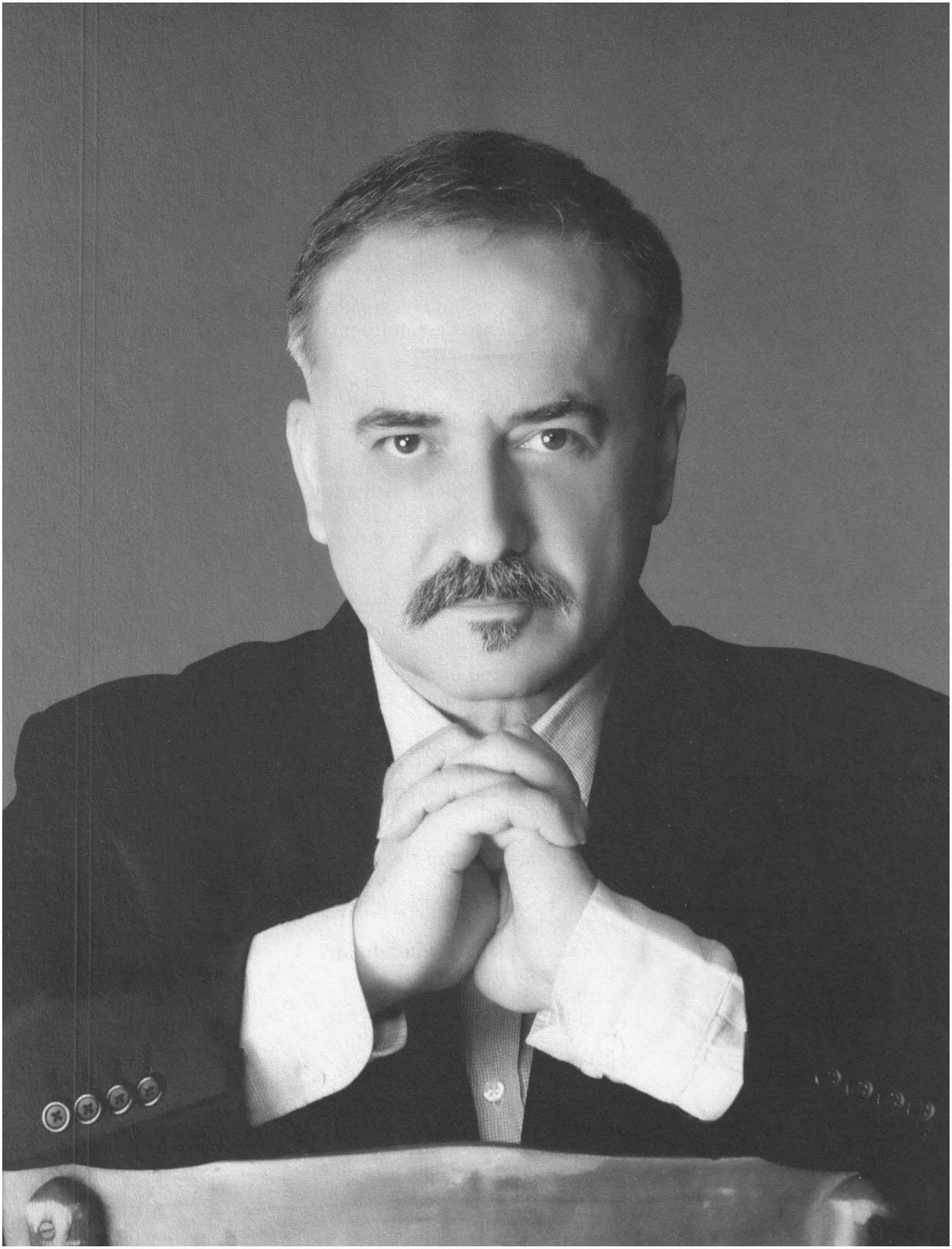
Sıradaki

Şimdilerde, Murathan Mungan'ın son romanı *Şairin Romanı*'nı okuyorum. *Şairin Romanı*, Mungan'ın kâinata daha yakın zamanlarının, daha yakın gecelerinin romanı ve Mungan için, yepyeni bir deneyimin ilk örneği. Mungan önce dağları, sonra modern dünyayı, sonra da insan ruhunun en derin kuytularını fethetti. *Şairin Romanı*'ndan çıkarsadığım kadarıyla, sırada insanın, doğanın, tarihin ve duyguların çok ötesinde bir alanla, bizzat boşlukla, kâinatla bir hesaplaşma var. Ayrıca, bu roman Mungan'ın bilgeliğe dair kaleme aldığı uzun bir ağıt niteliğinde. Bilge insanın bu dünyada var olamayacağını vurgulamak istercesine bizi bir ütopya'nın içine çeken Mungan; bu fantezi ülkesi üzerinden, dünyaya dair kimi sırların peşine düşüyor. Mungan'ın Türkçeyi kullanmak konusundaki hassasiyetinin en titiz örneği de, yine bu roman. Cümle kurulumlarından, genel olarak romandaki dil tadına kadar her şeyin; uzun ve detaylı bir süreçten geçtiği, kitabın her satırında hissediliyor. *Şairin Romanı*'ndaki kainat algısının yavaş yavaş Mungan şiirine kayabileceğini düşünmekse, bana belli belirsiz bir heyecan yüklüyor.

Bu heyecanla birlikte tüm yorgunluğumu atıyor ve Murathan Mungan'a dair "ilk ne zaman, ne düşündüm" diye merak ediyorum. Bu yazıdan önceye, punk'tan önceye, Mardin'den, hevessiz sabahlardan, şiir yazmadan, şiir okumadan önceye doğru gidiyorum. Çocukluğumda hüzünlü bir şarkı yankılanıyor.

İşte benim bütün hikâyem

Sürekli çocukluğumu yoklayan, çocukluğumu bir bıçak gibi kesip parçalara ayıran ve kanatan kimi olayların arasında, mesela bir hastane odasında, mesela bir gece yorganın altında, mesela son zile birkaç dakika kala, kendime ait kılabileceğim alanları bana hep şarkılar açardı. Hatırlarım, bazen yaşama dair tek pratiğim, şarkılar ve şiirler diye düşünürdüm. En az benim kadar müziğe tutkun teyzemin 'kaset saatler'ine gizlice eşlik etmekse, en büyük eğlencemdi. Teyzem, önce o günlerin en ünlü pop şarkılarıyla salonun içinde defalarca gider gelir, belli belirsiz figürlerle dans eder; ardından da, asla terk edemeyeceği şarkılarına, mesela Sezen Aksu şarkılarına geçer ve bu sefer, evin her köşesine ağır ağır kendini taşıyarak, bu hüzünlü şarkılara büyük bir sakinlikle eşlik ederdi. Böylesi günlerin birinde, yine sağlık sorunlarımı bahane ederek kendimi eve kapattığım bir günde, gizlice teyzem neyi nasıl dinliyor diye bir köşede beklerken, bir cümle yankılandı kasetçalarda: *'Örselenmiş bir çocukluk / İşte benim bütün hikâyem...'* O zamanlar beni en derinime kadar sarsabilen çeşitli anlamlar olmuştu, mesela gidenlerin bir daha dönmeyeceğine dair cümleler, şarkılar, filmler. Ve bir de, çocukluğa dair söylenenler. Ben de daha bir çocuktum ama çocukluğa dair tüm cümleler, beni geleceğimi düşünmeye zorlar ve bu düşüncelerden geriye pek de güzel şeyler kalmazdı aklımda. O zamanlar o cümlenin kime ait olduğunu bilmiyordum. Oysa bu yazı, bir yaz günü, öğle saatlerinde, anneannemin evinde, teyzemin kasetçaları çalıştırmasıyla başladı.

Özkan Mert

Evren'in Islığı

1.
Ne çok şey çaldım dünyadan,
albatrosların çığlıklarıyla döşeli yüzüme
en çok yakışanı: Sabah!

Okyanuslarla ve binlerce kentle tanışıklığım
ne kadar gizlense de, tanır beni dünya halkı
başımdaki şapkadan.

Çünkü başımdaki şapka değil,
Fethiye mavisi'dir!

Ateş ve güllerle yanık yüzüm karıştırdı zamanı:
Bu yüzden olsa gerek bulamadım evimi.
Evim olmadı ki zaten hiç! Evim bildim
yaralarımı ve bozkırların kokusunu.

Rüzgârlara binip
bir kokunun peşinden gittim hep!

Yaz bitti! Yaz bitti!
Deniz otobüsleri,dondurmacılar
ve bronz renkli kadınlar kayboldu!

Yaz bitti! Yazlıkçılar, kedilerini
ve köpeklerini ölüme terk edip gittiler!
Arkalarında bıraktıkları çöpler
ve dedikodular!

Her yıl oramı buramı ellettirdiğim
temmuz yolda!
Kuşlar, böcekler ve ağaçlar hep yolda
Doğa yolda!
Halk'sa o kadar çok vuruldu ki,
yüzünü tanımıyor,
ellerini ve kalbini tanımıyor.
Kendini tanımıyor.

Halk akıntıda!
İnsanlık akıntıda!

2.
Ne çok şey çaldım dünyadan: İşte! Bir leoparın
buğulu gözleri kadar güzel Gümüşlük akşamları:
Dünyada güneşin insanlarla
en güzel seviştiği yer.

Yaz bitti! Yaz bitti!
Boş şezlonglar hüzünlü gözlerle gökyüzüne bakıyor.
Mavinin içinden fışkırıyor çılgın bir kırmızı.

Bir balıkçı sandalı 'Sırt çekiyor' denizde.
Ben de çektim kalbimi küçük bir
Deniz kasabasına
bekliyorum bademlerin çiçek açmasını.

Yanlışlıkla dünyaya sapan
bulutlar kadar sarhoşum.

Kızgın çöllerde çıplak ayakla
yolunu arayan bedeviyim.

Pusulam yıldızlar değil,
Evren'in ıslığı.

Ocak 2011 / Bodrum

Osman Olmuş Ego Kumaşı

—tüm " id"lere...

hiçbir şey eskisi gibi olmayacak artık!
bu bir milât! her şeyden vazgeçilebilecek
bildiğiniz tüm kutsalların köküne kibrit suyu
ardınızdakileri yıkıp yakmadıkça göremezsiniz önünüzü
yağma bu! belki de içimizdeki en güçlü içgüdü!
—talan! bütün benliğimizi saran!—
ego kumaşı: sımsıcak! âh! mevsimsiz neron!
hepimizi yakıp kavuracak! şu kibir ve hâset!
dağıldıkça bünyeye ilk iliklerimizi kemirecek
haşere hışırtısında üstelik bir güzel semirecek
ama artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak!..

dünya kadınlar günü'2011

Osman Olmuş Toktağan Kar Sınırı

— "bir elinde rakı, gerdanı meze
cehennem mi sandın yavrum hep sarhoş geze" —

genzime kadar mutluluk, iliklerime kadar endorfin
istemiyorum artık yeter! lütfen beni hararetle terkedin!
sığmıyorum epeydir kendime.bilirsin işte hep deli depek
sesini hemen keserler bizde olur olmaz havlarsa köpek!
— belli ki nöbet tutmuyordur demek—
tav oldum ben bu dünyanın yalandan bir işmarına bile
lâl oldum yarin kahkaya boğulan o şen şakrak gülüşüne
kav oldum hemhâlin kendiliğinden tutuşan gür ateşine
suâl oldum hayat ve yorgunluk üzerine müthiş deyişine
—"hayat mı bizi yoruyor yoksa biz mi hayatı"—
mağaradan çıkalı çok oldu sanki! ateşi bulduk: yanıkyüzlü!
dağlıyordu içimizi: dışımızı tavaf edense harlı bir büyücü
oturmuş huşu içinde: "dam üstüne çul seren" palyatif bir otacı
aklına geleni söyler hepten: eserekli! zibil gibi fikir kunnacı!
— lütfen hararetle terkedin beni!..—

27.kasnak!2010/*lalezar*

Ömer Erdem İğne Odası

küçücük bir oda varmış çantasında
fındık çiçeğinden minikmiş saç telinden inceymiş
gözleri gibi ışıklıymış sular gibi yanarmış
küçücük bir oda varmış çantasında
incirlerden küçükmüş ipek sesinden sessizmiş

yirmili yaşlardaymış rüyası
felsefe sığarmış yastığına fincan sığarmış
her sabah bir fesleğen gibi kokarmış perdesi
iğne deliği camları varmış o çantada yaşarmış

Ömer Erdem **Sufi**

kötüyü kim sevebilir benden başka
üzümü kim övebilir kim sarılabilir yalnız bir taşa
uzağım saç dedikleri buluttan
uzağım kaştan kirpikten uzağım cümle uzuv ve ayıptan

dört kuş bildim kendimi gizlice boğazladım
çıplağım ama giyinik saydılar
öyle çok öyle fena sildim ki beni
allahtan, başka yalana inanmadım

Onur Caymaz

Kış İçin Gece Müzikleri

I
bizden doğacak küçüğün masalını yazarken
haç oluyor kilisenin çatısında martı ile rüzgâr

II
üst üste orta kahve, şiir, çay, ıhlamur
sana durdum gecelerce annesiz, yalansız

III
değmez diyordum, söz vermiştim kendime
bir daha şiir yazmayacaktım hiçbir kadına

IV
en güzeli vapurlarda satılan nane şekeri
adına rastladığım eski gazete kesiği

V
pek nadir kahkahan, küçük odadan bugün
hiçbir acı barınamaz o kış mavisi ışıkta bilirim

VI
bu kış aynı şarkıyı ne çok dinledim
çok severim hep, sevdiğim ne varsa

VII
kırmızı bir atkı düşüyor kışın askısından
tek başına da yaşanırmış öğrettin bana

VIII
tertemiz sözler getirdim taze meyveler
yıldızdan düğmelerini çözdüm dolunay

IX
sana bir roman cümlesinden hayat çalıyorum
umutla bakıyorsun masamdaki insanlara

X
aynanın sapında duran denizkızı, ince sigaralar
yaldızı uzun Londra akşamı, Trafalgar Meydanı

XI
bütün kış o kadırga resmini aradım durdum
kim bilir hangi yazdan hangi sahaftan kalan

XII
yangını sevebilmektir aslında hepsi
isminden çiçek yapıp uzandım saçlarına

Kış, 2011

Süreyyya Evren

Sesin Sınırlarını -Silindi-

Yoo hayır bir sesim yok senin sesinin sınırlarından başka
-silindi- evet aptal sensin bu odada benden -silindi- -ne
tabii -silindi-, sesimin sınırlarını deniyorum siktir
gömül içine, sana demedim -siliniyor- bir şiirim -silindi- açma avucunu
sesimin sınırlarını deniyorum başka bir amacım -silinecek- iyi dinle ibne
ya da ibnetor -hangisi daha ayıp hangisi daha homofobik
-iç küfür, zayıf-
hangisi beni daha çok rezil eder, neden, -silinecek- sen de gel
ben hiç küfür bilmiyorum sen biliyorsan bi tane et -eşsiz-
herhangi bir dilde, -tekrar var- Türkçe bile olur ya
Sabah, sesimin sınırlarını deniyorum kovalarken
iki kadını bahçede hepsi tanıdık
-alamıycaksın ödülü benden- hayır durum Memento bağıran onlar kovalayan da
boksör gibi, irrite güneşe karşı vuruyorum -neden biliyor musun-
çiğ verdin selamını ibnetor, allahın gönülsüzü
haklısın Türk şiirinde eksik çok -çünkü hâlâ bir sesin var-
mına kodumun yok mına koyiyim yok sessiz bir şiir bu
maçoluğun sinsisi de hiç çekilmiyor -dikkat dağıtmaya çalışıyorsun-
allah zaten yok   iirde, olsa da naapıcaktın ki -kim yer ki bu numaraları-
allahın adının sını   ı deneyebilecek miydin peştemal!
-silindi-

Derken şiirin içine bir aşk şiiri gömüyorum -ayıca
aşkın inceliği, acıtışı, ürpertişi, bütün sahici palavralarınca
-kafiye mi lan bu- dokunuşlara teslim olmuşluğunu saklama
sessizliğimin sınırlarını deniyorum işte bu kadar -bu daha iyi-
yapıştığım yüzey senin ses dediğinin tam sınırı be bey amca
tut ayaklarımı, çekimsizim işte -silindi-

Mehmet Said Aydın

Güzel

baktıkça güzelleşen bir boynum yok benim
sol yanındaki "ben"den mecaz üretmeye lüzum da yok
iki ismim var, içinde hiç ali yok.

beni övenleri de hatırlıyorum. oldu.

tabiatın bana bir şeyler söylediğini sandığım
zamanlar vardı. yüzümü eğmeden sessiz derinden
derinlik diye bir şey yokmuş bende bildim.

oldu beni övenler de. hatırlıyorum.

ben de baktıkça isterdim güzelleşsin boynum
adım ali olsun yüzüm aydın olsun gözüm mavi
ali dışındakiler yalan. yalan çok bende gördüm.

övdüler de ne oldu hatırlıyorum. beni.

yüzüm aydın değil, boynum güzel değil, ben cesur değilim
beni üç defa övdüler, üçünde de sokaktaydım. bağırıyordum.

geliyoruz zincirleri kıra kıra hey!
burjuvanın kafasına vura vura hey!
beliyoruz zincirleri kıra kıra hey!

haydi övün beni şimdi,
sakallarımın gürültüsünden başlayarak.
adım binbir kere ali.

Harun Atak Erguvan ve Köpüğün Çıldırışı

Alev Su'ya

Ben orda sizi ağladım erguvana hep
Burukluğun yakutunda
Köpükteki beyazlığın kazasına öykündüm

Erguvan: Köpüğün aczidir için

Kilisegillerden bir cumartesiydi belki
Gölgelerimizi düğümleyen
Terk edilmiş sarnıç surlarının yitikliğine

Akrep ki: Erguvan artığıdır, geceye

Çıldırışın tüyü de koru dağılan bir kibrit üzereydi
Pulsuz zarflardan oyulmuş sözcükler sırtımdayken
Avuçiçlerinde kırılırdı titreyen âh'ı alevin

Tragedya! Kızıl salınımlar ve yakarış!

Ben orda sizi uyuyan suyun isiydim hep...

Son telim de koptu / Kemanım artık tüm susacak

şair ve annesi

SİNA AKYOL

şair ve annesi

"Şair ve Annesi" konusunda, eminim, Yücelay Sal'ın söyleyeceği çok şey vardır. Tüh ki *Yasakmeyve* Yücelay'dan bir kitap yayımlamadı bugüne kadar; bu nedenle kendisi bu dosyada yok. Olsun, Yücelay'ın annesi hepimizin annesidir. Demek oluyor ki paylaştığımız bir yığın anı vardır Emine Anne'yle; her biri bir diğeri kadar komiktir. Neyse Yücelay'ın yerine ben söz alayım.

Bir şiir etkinliği için Foça'daydık. Kaldırımdaydık, başlarımıza güneş geçmesin diye, hepimizi içine alan hasır bir koruganın altındaydık. Önlerimizdeki masalarda isimliklerimiz vardı. Trafiğe kapalı caddede, bizleri dinlemeye gelecek olanlar için, yedi-sekiz sıra halinde dizilmiş bir yığın plastik iskemleye vardı ve fakat biri dışında hepsi boştu. Tek meraklımız Yücelay'ın annesiydi. Zaman epey geçmişti, umudu tükenmişti kadıncağızın. Oturduğu yerden seslendi karşısındaki oğluna: "Evladım" dedi, "bak, kimsecikler gelmedi. Ben seni bugünler için mi doğurdum? Üstelik gül gibi mesleğin var, kalk gidelim, işine gücüne bak!"

Güzin Anne'yi anmadan hiç olmaz. "Balıkçı" (Alkaya Orhan), beni annesiyle tanıştırdıktan sonra kitaplığına yöneldi, bir kitabımı bulup verdi annesine, "İşte bu kitabı bu adam yazdı, on dakika sonra döneceğim, ben dönünceye kadar, al oku" dedi. Güzin Anne başladı okumaya. Salonda ikimizden başka kimse yoktu. Annemiz salonun bir köşesinde, benim kitabı okuyordu. Utanmıştım, öbür ucuna kaçtım salonun, cezaya kaldırılmış çocuk gibi durdum köşede. Orhan, on değil, çok dakika sonra geldi. O gelinceye kadar okunup bitirilmişti kitap. Son sayfa da çevrildikten sonra bana döndü anne, "Eline sağlık evladım, pek güzel olmuş" deyip ekledi: "Biliyor musun, Orhan orta okuldayken filan, ben de şiir yazardım, beğenmezdi benim yazdıklarımı, ama bir gün almış benim bir şiirimi, okulunda düzenlenen bir yarışmada, kendi şiiriymiş gibi oku-

muş, birinciliği ona vermişler."

Ben mi? Çok büyük bahçesi olan bir evde büyüdüm. Günlerden bir gün, kötü haber geldi: Ev yıkılacak, yerine apartman yapılacaktı. Bahçenin etrafı kavak ağaçlarıyla çevriliydi. Bahçesinde büyümekte olduğum evin yıkılma sürecindeki sıra, kavak ağaçlarının kesilmesine gelmişti. Hatırlıyorum, öğlenden sonrasıydı. Yani 'uyku saati'mdi. Bütün yalvarmalarıma karşın kavakların kesilmesini göremedim. Planlı-programlı-disiplinli bir kadındı annem. Onun planına-programına-disiplinine bakılırsa, öğlenden sonraki saatlerde hâlâ uyuması gereken bir çocuktum. Tabii ki uyuyamadım. Annem mi, sık aralıklarla geldi odaya; uyumakta mıyım, yoksa kesilmekte olan ağaçlara mı bakmaktayım diye kontrol etti beni. (Çocukcağız ağaçların kesilişini görmesin diye mi.. yoksa planlı-programlı-disiplinli bir anne olduğu için mi öyle etti, bilemem. Bu konudaki müthiş merakımı hâlâ gidermiş değilim. Çünkü sormadım, sormak istemedim. Şimdilerdeki seksen üç yaşına sorsam, biliyorum ki hatırlayamayacak.)

Bilenler bilir; kıymetli Metin Altıok'la kıymetli Füsun Altıok'un hocasıdır; kıymetli felsefeci Nusret Hızır'dan -ve eşinden- söz edeceğim şimdi. Nusret Bey, sürekli gülümseyen yüzü ve kalabalık saçlarıyla sabah sularında kente karışırken, "Kolay gelsin!" derdi eşine. Nusret Bey'in eşi Neriman Hanım, Ankara'da, hâlâ hayatta olan "Ayşe Abla" adlı özel bir okulun sahibi ve yöneticisiydi. Şimdilerde "okul-öncesi" deniyor, o zamanlar "yuva" denirdi, ben o yuvaya da gitmiştim. Öğretmen kökenli anneme de getireyim sözü; annem, öğretmenimdi o yuvada.

***

Geçirdiği ağır ameliyatın bir yıl sonrasında, ikinci ağır ameliyat kaçınılmaz hale gelmişti. Doktoru durumun riskli olduğunu açık seçik söylüyordu. Gelip çatmıştı ameliyat günü. Sedyede yatıyordu annem ve ameliyathaneye girmek üzereydi. Kuyruğunu kıçına kıstırmış it gibi, dolanıp duruyordum çevresinde. Ne var ki tek bir cümle bile kuramıyordum. Biliyordum, bir cümle kurmayı becerebilseydim, "Hakkını helâl et" diyecekti bana; o sesi bir daha duyamayabilirim diye, ödüm kopuyordu. Yine de yaklaştım anneme, iyice yaklaştım; elini tuttum, saçını okşadım, yanağını sevdim. Belki son korkusu, belki son titremesiydi. "Eyvah, oğlumdan ayrılıyorum!" mu diyordu yoksa? Keşke öyle mi deseydi? Hayır, öyle demeseydi elbet. "Eyvah, hayat bitti mi yoksa?" deseydi. Bence hakkıydı ve kesinlikle öyle diyordu.

***

"Bir anamız daha var!" deyip devam edeyim. Şadiye'yle 1972 yılında evlendim. O tarihten bugüne, pek çok şey öğrendim ondan. Şadiye anamız, ameliyathaneye girmek üzereyken, "Eyvah, ben oğlumdan-kızımdan mı ayrılıyorum yoksa?" cümlesini kurar içinden, bundan eminim.

***

Annemin olası gidişiyle ilgili iki şiir yazdım. "Annen gitmeden, niye 'ölüm projeksiyonu' yapıyorsun ki?" diye bir soru sormayı da ihmal etmedim kendime. Verdiğim yanıt sahiciydi: Ödümün kopacağı ânı anlatıyordum, o iki şiirde.

***

Ameliyat 'mükemmel' geçti. Sonrasındaki günlerde, hastane odasında bir güzel azarladı beni annem; "Ameliyata girerken tek bir laf bile etmedin bana?" dedi. Cevap olarak, tabii ki içimden, "Çok şükür, azarladığına göre beni, eski formuna kavuştu, demek oluyor ki annem iyi!" dedim.

***

Arkadaşımız Zekai'yi ve Ahmet Erhan'ımızı sakın unutmayalım; "anne"li müthiş dizeler-şiirler buluruz onlarda. Ben mi, bütün kitaplarımı imzalamışımdır anneme. Ama *Meğer Söz Bakır*'ı kolay kolay veremedim. Ola ki kitabı okur, kendisinden söz ettiğim o şiire rastlar, eyvah ki alınır diye, hayli tereddüt etmiştim çünkü.

Böylece, sözü Ataol Behramoğlu'muza getirdik: "Annem Yok Artık" ve "Annemin Mezarına Gittik Bugün" başlıklı şiirleri olağanüstü kıymette şiirlerdir; 'hayırlı evlat şiirleri'dir. (Bendeki ilk baskısı: "Kuşatmada", Cem Yayınları, 1978) "Sina Akyol Kardeşe dostça sevgi ve teşekkürler" diye imzalamış o kitabı; altındaki tarihe bakılırsa, "Kasım 1979"... Eyvahlar mı olsun, otuz iki yıl geçmiş. Hesap ve kitap şunları söylüyor:

Kitabın imzalandığı tarihte, annesini toprağa belki de taze sunmuş olan Abim Ataol otuz yedi yaşındaydı. Acemi bendeniz henüz yirmi dokuz yaşımdaydım. Gencecik annem ise elli iki yaşındaydı ve kıymetli kocasını toprağa bir yıl önce vermişti; ağlamaktan başka yapacak işi yoktu. Madem yoktu, ferah ferah yapıyordu o işi.

İşte şairler.. işte anneleri!

Hamiş: Sözü uzatmak bahasına, fotoğraflı bir şiirimi, ille de eklemek isterim bu yazıya.

Annem bana göğsünden
esvap dikmiş, aynı
ipek kumaştanız; fotoğraf
siyah beyaz; gömleğimiz
tıpkı renk, babam bize
kanat germiş.

Meğer benim bir yaşım.

***

Ben şimdi kalsam da
kalamam; savrulur—
güzel geçmiş; yiter kol,
yiter kanat; ipek de çürür,
zaman da... Annem,
kendisiyle konuşur.

***

Hünerine bereket!

Beni yine doğurur.

Babam buna sevinir.

GÜLSELİ İNAL

kaynakların hanımı

Annem, Çar II. Nikola'ya isyan eden Gogonovalar'ın soyundan. Çırakmollaoğluların kızı, başındaki muhteşem yakut taçtan bir anda vazgeçen Gürcü beylerinin at sürdüğü vadilerdeki Masterphidias. Kristal bardaklarda votkalarını içtikten sonra şöminede parçalayan büyük dayılarımın ilkeli kızkardeşi. 1930'larda Osmanbey'de Şair Nigâr Sokak, BüyükAda'da Maden'in sakinlerinden. Beni paradokslara sürükleyen, baskılayan, dişiliğimle oynayan, durmadan şaşırtan ve yazmama neden olan dişi. İlk dizemi ondan kurtulmak adına yazmıştım, şimdi yazmakta olduğum dizemde ondan kurtulmak istemenin saçmalığıyla karşılaşıyorum. Annemi keşfetmek, neredeyse tüm zamanlarımı aldı. Onu keşfettiğimdeyse, çoktan öbür tarafa geçmişti. Neyse ki, ölümünden sonra daha iyi dost olduk. Toprağı bol, ruhu şad olsun. Bir gece rüyamda yemyeşil bir fidanı, kazdığı toprağa diktikten sonra "Bu ağacı senin için dikiyorum bunu özenle büyüt" demişti ve ilk kez gerçek anlamda benim için bir şey yapmıştı.

Serin bir yaz sonu, bir gün onun rahmine düştüğümü hatırlıyorum. Babam ve annem iki tutkulu âşığın çılgın sevişmesinden sonra, Kaynakların Hanımı, babamın buğday sarısı saçlarını okşarken ben içerde oluşmaktaydım. O sıcak koruyucu yerde, onun sesini dinleyerek serpildim. Kana kana sütünden içtim, koynunda büyüdüm, koruyucu kollarında uyudum. Bir kişilik olarak karşısına çıktığımda çatışma başladı. Kaynak, bana ihanet ediyordu, dişiliğim yargılanıyordu, varlığım sorgulanıyordu. Öyle güzel, öyle eşsiz Hanımeli'ydi ki karşı çıkmak başka bir çözümsüzlük, karşı çıkmamak başka bir açmazdı. Bu nehrin kaynağında köle miydim, özgür müydüm hiç bilmiyordum. Böylece bir mirası devraldım ve yazmaya başladım. Belki de soyumun tarihini şiire geçirmek için görevlendirilmiştim. Çırakmollaoğlu, Gogonova ve Ders-i Tamam hazretleri, Şeyh Mehmet Efendi ve Soyeren lanetinden gelen atalarımın hepsi şiirlerimde dirildiler. Annem bana yaşayan ölülerle dolu bir yolu göstermiş ve bir tarihi işaretlemişti. Hiç merak etme haşmetmaap; emanetine hiç ihanet etmedim. Ben sadece bu muhteşem soyun bir kayıtçısıyım. Rahat uyu, dualarım seninle. Şunu da bil ki, mezarında dansetmek istemediğim tek varlıksın.

TAHİR ABACI

annelere fedakârlık yaraşır!

Halide ve Tahir Abacı

Anneden yana talihsizim! Şu günlerde üçüncü romanını yazıyor, bitirince "Oku, fikrini söyle (beğenmemek yasak), baski işlerini hallet" diye tutturacak. Daha vahimi, gençliğimde dergi ve kitap çıkartmam için açtığı "kirli çıkın"ı artık kendi kitaplarını bastırmak için açıyor olması! Eskiden ben onun dergilerini ve kitaplarını kendi deyimiyle "efin tefin ederken" şimdi o benden kitap tırtıklamaya bakıyor. Bir bilgisayarıma da el koydu, "kursa gidip öğreneceğim" diyerek. Bir keresinde öğreteyim diye başına oturttum, beş dakika dayanabildi, sıkılıp bıraktı. Bir keresinde de o bilgisayara acele bir işim düştü, fare çalışmıyor, çünkü masaya örtü sermiş. ("Anneler her şeyi bebekleri sanıyorlar, o yüzden nesneleri giydiriyorlar" dedi bir psikiyatri uzmanı). Neden benim de herkesinki gibi, şöyle "çilekeş Anadolu kadını" tipinde bir annem yok?

Oysa onu annem olarak algılamaya başladığımda tam da öyle bir görüntü çiziyordu. Şehirde yetişmiş, liseyi bitirmiş, Malatya dergilerinde, gazetelerinde, ortak kitaplarda şiirler yayımlamış annem, şehre yakın ama köy özelliğini koruyan Tecde'de, dedemin evinde, "büyük aile" geleneği içinde "fedakâr ve çilekeş Anadolu kadınları" gibi dönenip duruyordu: Hukuk öğrenimi uzayıp giden bir eş, peş peşe gelen üç çocuk, avluda sürüp giden bitmez tükenmez işler, bağ bahçe işleri, annesinden kalma Singer makine ile dikiş işleri, fazladan şehirli biri için "tutucu" sayılabilecek bir ortam...

Gerçi beni İstanbul'da Haseki hastanesinde doğurmuş ama bu tamamen bir rastlantı. Annem, 1951 baharında Malatya'dan kalkıp İstanbul

Hukuk'ta öğrenci olan babamın yanına birkaç aylığına gitmiş. Ben de "fırsattır" deyip doğuvermişim ve hemen de "memleket"e dönülmüş. Benden sonra doğan iki kardeşim, öyle hastanelerde değil, dedem evinin bir köşesinde 'alaydan yetişme' ebeler eliyle dünyaya merhaba diyeceklerdi.

Şair – Yazar ansiklopedilerinde İstanbul, kimlik belgemde Malatya doğumlu olduğum yazılı. Benim gibi bir göçebeye de böylesi uygun düşerdi zaten. İstanbul'da ve Avrupa kıtasında doğmak iyi hoş da, biraz "Malatyalı" olmama halel gelmiş oldu böylece. (Doğduğu yer insanı çeker mi, üniversite yıllarımda ve sonrasında uzun süre Haseki hastanesi yakınlarında ikamet edecektim.)

Doğduğum şehri üç dört yaşlarımda yine kısa süreliğine bir kez daha gördüm, aklımda 'hayal meyal' kopuk resimler var. Meğer, annemin Çapa Öğretmen Okulu'nda dışardan öğretmenlik sınavlarına girmesi için oraya gitmişiz. Sonrasında kendimizi annemin öğretmen olarak atandığı Malatya'nın Doğanşehir ilçesine bağlı Polat kasabasında bulduk. Otobüslerin yağ ve benzin kokusu hâlâ burnumu sızlatır, kasabanın çocuk zihninde gizemli etkiler doğuran yaşantıları da hep aklımda. Bir yıl sonra artık şehrin mahallesi sayılan, elektriğe ve suya kavuşan bizim oranın okuluna çıktı annemin tayini ve emekli oluncaya kadar orada çalıştı. Bu arada büyük annem ile annemin bir kavgaları sonrasında dedemin babasının yaptırdığı, sonradan dört oğul arasında pay edilen, dedemin beğenmeyip terk ettiği ömür törpüsü eski eve taşındık. (Babam doğduğu o eve girdi, bir daha da çıkmadı. Hâlâ o evde yaşıyor!) Öğretmenlik annemin hayatında bir şeyi değiştirmedi, sırtına bir yük daha binmiş oldu.

Köy şartları içinde yaşıyorduk ama evimizde her çeşit dergi ve kitap vardı. Babam, hukuk öğrenciliği sırasında Nâzım Hikmet'in özgürlüğü için düzenlenen "Çiçek Palas olayı"na katılanlardan biriydi. Yine benim bebekliğimde dedemin evi basılıp aranmış, babam bir süre tutuklu kalmış. Ben de kundağımla görüşme deliğinden içeri verilmişim, cezaevine girip çıkmışım. O aramada büyük annemin bağırıp çağırması, üstüne çıkıp kendi çeyiz sandığını aratmaması efsane gibi anlatılırdı. Ben hiç görmedim ama köylüye göre babamın bir telsizi varmış ve tepelere çıkıp o telsizle Sovyetler'den talimat almaktaymış! Evdeki dergi ve kitaplar daha çok edebiyat ağırlıklıydı. *Ülkü, Yücel, Yaprak, Varlık, Yeditepe, Seçilmiş Hikâyeler...* Tolstoy, Çehov, Panait İstrati, John Steinbeck, Jack London, Orhan Kemal, Aziz Nesin, Rıfat Ilgaz, Çehov... Gelgelelim "kitaplık" diye bir kavram yok, dergi ve kitaplar meyve sandıklarında, gömme dolaplarda, şömine içlerinde korunuyor. Bir bölümü de, sözgelimi *Marko Paşa* gazeteleri, *Zincirli Hürriyet*'ler, Nâzım Hikmet'in, Rıfat Ilgaz'ın kimi şiir kitapları, büyük kamış sele içinde, ninemin susmuş yün çıkrıkları, toprak küpler, su kabakları, geçip gitmiş atlardan arta kalmış koşum takımları ile birlikte tavan arasında, güya zulada. Dergi ve kitapların bir bölümü anneme, bir bölümü babama aitti. Annem özellikle *Varlık*'ı severdi. Yazarlardan da Panait İstrati'yi. Arada kitap kavgası da yaparlardı. Bilmiyorlardı ki aslında hepsi benimdi. İlk yazma denemelerimi de, daha okuma yazma öğrenmeden önce bu dergiler üzerinde yapmaya başlamıştım. En çok ilgimi çeken dergiler ise ünlü magazin dergileri, kapanmış olan *Yedi Gün* ile yayımlanmakta olan *Hayat* idi, çünkü bol resimli idiler. Okumayı söktürünce de en çok bu dergileri hatmedecektim. Magazin deyip geçmemek gerek, o yılların magazin anlayışı çoğunlukla "telif" yani yerli emeği dayalı hikâyeler, tefrikalar, kültürel konular, Anadolu röportajlari ile kotarılıyordu.

Sanata ve teknolojiye ilgimin de annemin kanından bulaşmış olması 'kuvvetle muhtemel'. Baba tarafım, çiftçidir. Geniş sülaleden sanatın hiçbir dalıyla ilgili olan hiç kimse çıkmadı. Annemin anne tarafı ise Malatya "şehir eşrafı"ndandı. Şehre özgü işlerde çalışıyorlardı ama onların da sanata yatkınlıkları pek görülmedi. Ancak, Rus işgali ve Ermeni hareketleri sonrası Erzurum'un Hasankale'sinden "muhacir" olarak gelerek Malatya'ya yerleşen annemin babası ve amcaları metal işleri yapan "zenaatkâr" kişilermiş, ayrıca resimle ve hat sanatıyla uğraşıyorlarmış. Annemin demesine göre, boyundan ötürü Uzun Ömer diye anılan dedemin yazdığı hatlar Malatya camilerinden birinin duvarlarını süslüyormuş. Öğrenimini de gördüğü grafik, resim,

fotoğraf işleriyle uğraşan kardeşim Sahir, ayrıca benden de uzun boyuyla bu genetik damarı daha belirgin biçimde yaşatıyor. (Bu arada babamın bir amcasının Enver Paşa'nın Sarıkamış bozgununda, annemin bir amcasının aynı paşanın Türkistan macerasında yitip gittikleri biliniyor.) Annem, bir yaşında iken annesini, üç yaşında iken babasını yitirmiş, büyük annesi ve teyzeleri tarafından büyütülmüş. O yüzden duygusallık dozu hayli yüksektir, sanırım o yönü de bizleri etkiledi.

İlkokuldaki beş yılımın üç yılında öğretmenim de annemdi. Sadece beni döverdi, tahta cetvelle ellerime vururdu. Demek ki o da beni "kendi malı" gözüyle görürmüş. Hak eder miydim? Fazlasıyla. Hayatım boyunca ders dinlemekten sıkıldığım için derslerinde hiç rahat durmazdım. Babam avukatlık yıllarında "siyaset"e bulaştı, ama maddi açıdan eksiltmeye dönüşen bir siyaset biçimiydi bu, yöredeki sosyalist hareketin öncülerinden biriydi. Benim dünyamı daha çok edebiyat belirliyordu. Evdeki kitaplar artık yetmez olmuştu ve harçlığımın önemli bir bölümünü kitaplara yatırıyordum. Ben lisedeyken şehre taşındık, geleneksel evden kiralık bir ev ile de olsa, apartman hayatına geçiş yaptık. Bütün bu değişimlerde, kabak yine annemin başına patlıyordu, her şey onun üstündeydi. Üniversite yıllarımızda çıkardığımız dergilere, kitaplara destek çıkmak da dahildi buna. Oysa o da yıllardır ilk romanını yazıyordu, gel gelelim kimsenin ciddiye aldığı yoktu. Annelerin işi fedakârlıktı, öyle roman filan yazmak da neyin nesiydi!

Üniversiteyi bitirdik, Malatya'ya eski sıklıkta gitmez olduk. Bu kez annemin İstanbul maratonları başladı. Anneler hızlarını almışlardır, duramazlar: Onun gözünde hep 'bebek' kaldık ya, kira evlerimizi temizlemeye kalkışıyor, kendince düzene sokmak için didiniyor ve bütün bunları zaman zaman bağırıp çağırarak set çekebildiğimiz inatçılığı ve ısrarcılığıyla, bize rağmen yapıyordu. Hâlâ o işleri gizli gizli nasıl yaptığını anlatır. Sonra Malatya'daki ortam onu iyice bezdirdiği için sadece yazları gider oldu. 1995'lerde o ve kız kardeşim, İzmit'teki bir toplu konut sitesinden taksitleri hâlâ ödenen birer daire edindiler. Annelerin işi fedakârlıktır: Ardım sıra sürüklemekten bıktığım kitaplarımı ve oyuncaklarımı götürüp evin iki odasına tıkıştırdım. Aslında sitenin bataklık eskisi bir düzlükte kurulduğunu görünce "Buralar ilk depremde aşağı iner" demiştim. İlk depremde, o "meş'um" gecede, oradaydık, annemle karşılıklı kapı altlarına sığınıp bekledik, deniz üstünde dubadaymışçasına belki bir ömür boyu sallandık, ama yapılar yerlerinde kaldı. Beş altı yıl sonra kitaplarımın çoğunu alıp başka bir eve taşıdım ama ev ferahlayıp rahatlamadı: Annem başka ıvır zıvırla doldurmakta gecikmedi. Bazen yararını gördüğüm, çoklukla cefasını çektiğim "biriktirme" huyum da annemden miras!

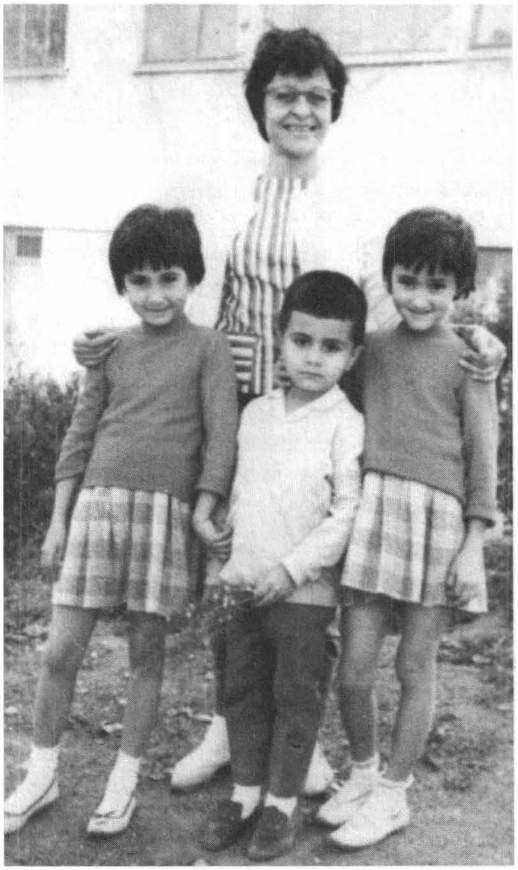
Buna karşılık, ben yaşım ilerledikçe iyice "toplum dışı" biri olurken, annem gittikçe sosyalleşiyor: Çevresi, dostları, arkadaşları artıyor. Belleği de benden güçlü, ne zaman geçmişe ait bir şeyi anımsamam gerekse ona başvururum. Değil benim çocukluğumu, kendi çocukluğunu bile ayrıntılarıyla anlatır.

Kur'an meali ile *Nutuk*'u yan yana bulunduran kuşaktandır. Namaz kıldığını anımsamıyorum ama ramazan orucundan ancak ileri yaşta ülseri vazgeçirebildi. Ölmüşlerine hatim okuttuğu da olmuştur. İnönü heykelinin önünden geçerken onun önemine dair ettiği 'pedagojik' sözleri de anımsarım. Duygusallığı olmasa iyi politikacı da olurdu, herkesi "idare etme" yeteneği çok iyidir. Masum bir "idare etme" hikâyesiyle mevzuyu bitireyim: Malatya bahçelerinde siyahlı-beyazlı-kırmızılı tüyleri olan, insanlardan fazla ürkmeyen bir kuş olur. Biz "ibobop kuşu" derdik adına, en çok da dutluklarda dolaşırdı. Her yaz o dutluklardaki dutlar toplanır, üstü bol haşhaşlı dut pestilleri yapılır, büyük teneke kutulara elle bastırılarak yerleştirilirdi, o yüzden pestilin adı bizde "bastık"tı. Teneke kutuların üstünde minnacık bir asma kilit olurdu ve ne hikmetse onun anahtarını işte o ibobop kuşu alıp götürürdü. Çocukken anneme sorardık, "Ne zaman getirecek?" diye. "Kışın" derdi. Çünkü bizim her çeşit tatlı mamulü yazdan yiyip bitirmek huyumuz vardı.

Kış geldi geçti, İbobop kuşu anahtarı hâlâ getirmedi mi, anne?

MUSTAFA ZİYALAN

annemle ben azıcık

Havva soyu

Havva soyundanım, eksiğim yok,
Bileğim ince.
Kafam ufaksa da bir âlem kurmuşum,
Dimdik, genişliğince.

Havva'danım elbet, eteklerimde taht ve kan,
Taç olmak başa!
Yoncalar çıkar çayırlarda saf, kendiliğinden
Çok çok o'yum işte!

Cömert ellerimle harcamak helalinden
Sevmek karşılıksız;
Vermek varımı yoğumu, vermek bana vergi
Alınız, almayınız...

Karıncadan, kartala dek kaynaşır kan bürüklü
Zifiri karanlıkta yüzüm aşikâr;
Ben ışığım gecelerde kocaman
Yıldızlar... Yıldızlar!..

Gün ışıyana dek korkunç gayretim,
Sancı ciğerimde çırpınır dil dil
Oğulu ben yarattım ben,
Tanrı değil!

Kahra karşı gücüm artar sımsıcak;
Sevince, bir oğul verince
Havva soyundan eksiğim yok,
Bileğim ince...

Bu, annemin, 1928 doğumlu şair, ressam Fatma Süzme Afyonlu'nun en az elli yıl önceden kalma bir şiiri.

Annem resim öğrenimini Zeki Kocamemi'nin atelyesinde gördü. Yaşar Nabi Nayır'ın yönetimindeki *Varlık*'ta şiirler yayımladı, 1960'lara değin seçkilerde yer aldı. Şiir yazmayı, resim yapmayı yeterince istemedi, isteyemedi diyenler olabilir; ama sanırım biraz da bana, anneanneme bakabilmek, karnımızı doyurabilmek için öğretmen olarak çalışma yaşamına balıklama dalmak, resimden, şiirden uzaklaşmak durumunda kaldı. Bir ara, üç okulda on sekiz sınıfa öğretmenlik yaptığını anımsıyorum. Biz İstanbul'da kiralık ev ararken bir ev sahibinin "*Ben çalışan kadına ev vermem*" dediğini anımsıyorum. Sonunda ev bulabildiğimiz mahallenin çocuklarından bir tek benim kendi odam, kitaplığım ve yazı masam vardı.

Annemle, anneannemle büyümenin, o iki kadınca büyütülmenin beni farklı kıldığını düşünmüşümdür. Annem bende gördüğü yaratıcı yanı hep destekledi; canla başla ilk editörüm oldu. Ondan (yazdıklarımı sesli okuyarak elden geçirmek dahil) pek çok şey öğrendim. Amerika'da yaşarken, aramızdaki bir alışkıyı sürdürerek, bilmediğim bir sözcüğe rastladığımda onu Aksaray'daki evinden arar, sözcüğü sorardım, o da kitaplığında ince ince araştırır, eder; ben bir-iki gün sonra sormak için bir daha aradığımda da bulduklarını benimle paylaşırdı. Günde üç paket filtresiz sigara içerdi. Hâlâ arada bir bilmediğim bir sözcüğe rastladığımda annemin öldüğünü unuttuğum, yine "Dur, bir anneme sorayım" dediğim olur. Hem büyüdüm, yanında, dahası dizinin dibinde değilim diye bana nasıl gitgide kırıldığını, öfkelendiğini de unuturum.

Ben lisedeyken, kalbur saman içindeyken bir gün karşıma Günel Altıntaş çıktı, bana ezberden rüyacılara ilişkin bir şiir okudu, "Tanıdın mı?" diye sordu. Ben bilemeyince de "Senin şiirin bu" dedi. Meğerse annem benim küçükken (her çocuk gibi) söylediklerimi üşenmeyip not almış. El yazmaları o zamanki *Soyut* dergisi çevresinde dolaşmış, dergiyi çıkaran, annemin arkadaşı Halil İbrahim Bahar işlerimi basmak istemiş. Annem beni daha baştan şöyle ya da böyle damgalayıp belirlememek için yanaşmamış. Annem el yazmalarını buldu, çıkardı, bana verdi. Onları aldım, yıllar boyunca gözden, elden geçirdim, başka parçalar yazdım. Anneme adadığım *Rüyacılar Kitabı* bir terslik olmazsa bu yıl *Yasakmeyve*'den çıkacak.

Bu bölümün başlığı "Annesi ve Şair" de olabilirdi. "Şair ve Annesi" derken annemden ve anneannemden de söz ediyor olabilirdik. Çocuklarım yakın bir geçmişte, işitebilecegim bir biçimde "Aman, sakın sanatçı olmayın!" diye uyarılıyorlardı. Dilerim, onlar da günün birinde şiire, annelerine ilişkin yazılar yazarlar. Annem sanatçıydı, şairdi. Yok olmayıp kalan birkaç tablosu şimdi evimde asılı. Şiir yazıyorum, ama dilerim ben de sanatçı olabilirim, şair olabilirim.

FATMA N.

ay hanım

Bu kuşu alıp Sürmene'ye götürsem (Annem, bozkırda bir yerde, 2007 Nisan, guguk kuşunun sesini duyunca)

Anneme ve Babama...

Birkaç yıl önce odanın penceresinden karşı yamaçları seyrediyordum. Dağın doruğunda kırmızı bir ışığın yanıp söndüğünü gördüm. Heyecanla anneme ne olduğunu sordum. O ipten topladığı dantelleri dizinin üstünde ütüye hazır hale getirmek için istif etmekle meşgûldü. "Uyduruk anten" dedi. Anlamadım... "Uyduruk anten" diye tekrarladı.

Annem bana küçükken bir sözü bir defa söylermiş. Büyüdükçe biraz "lal" olmuşum... "Laluka" sözcüğünün anlamını yıllarca merak ettim, sözlüklere baktım bulamadım.

Zaten çok zaman geçti, çok yağmur yağdı ve yamaçlarda geceleri düğün alayı yapan peri kızlarının kırmızı ışıkları kayboldu. Onların boşluğu uydu antenlerle dolduruldu.

Annem "keçi ve yedi yavrusu" masalını çok anlatırdı. Ben annemin ilk çocuğuyum. Sonra biraz hayal kırıklığı oldum onun. Kendisi gibi harika bir ev kadını olayım istedi. Boşuna emek verdi.

Ama kim olsa annem gibi olamaz... Pencereden karın yağışına bakarken acayip mutlu bir ifade

yerleşir yüzüne. Kar yağarken bana kızdığını anımsamıyorum. Dikiş dikmeyi, baklava yufkası açmayı, enjeksiyon yapmayı bir türlü öğrenemediğimden yakındığını da anımsamıyorum, kar Karadeniz'in üzerinde dönüp dururken. Aslında bir portakal üzerinde uygulamalı göstermişti şırıngayı ne kadarlık açıdan tutmam gerektiğini, iğneyi nasıl batıracağımı, ama ben sadece enjeksiyon kutusunu kaynatmayı becerebildim. Yufkanın çevresi de nedense hep tırtıklı çıktı oklavadan.

Bana yüzmeyi annem öğretti. O zamanlar kapımızın önü Karadeniz'di. Şimdi üst geçitten filan geçmemiz gerekiyor... Ben yaz geldiğinde yüzmek için başka kıyılara gidiyorum zaten. Öyle oldu... İnsan büyüyünce uzaklaşıyor.

Annem, okuyup uzaklara gittiğimiz için üzülüyor. "Yanımızda kimse yok" dedi yine, derin yeşil gözleri kederli... "Ben geleceğim" dedim. Okuyup yazmama karışmazsan, diyemedim. Canı sıkılır diye korktum. Annem ona şart koşulmasından hoşlanmaz. Kitaplara düşkünlüğümden de ikrah etmiştir. "Okudun okudun da ne oldu, ne geçti eline?" der. Oysa bana okuma yazmayı, çarpım tablosunu daha okula başlamadan annem öğretti. Sonraları kitaplara aklımı vermemden çok kaygılandı, çok telaşlandı. Kitaplarımı kaldırıp attı, yırttı. Kitaplarımın sayfaları uçtu uçtu, kisa kuşu oldu; kimi aynalı sürmene kayığı oldu yüzdü denizde. Bu yüzden ben gizli gizli kitaplar aldım ve korkarak okudum. Annem beni teras köşelerinde çatı odalarında ensemden yakaladı. Karayel eser, Karadeniz kapkararırdı... Hiç olmazsa onun hatırına çakal yağmuru yağıncaya kadar izin verseydi.... Mesela dalgalar çok yükselmişken kitabım camın kenarında durabilseydi... O zaman annemin alnında bir cam kırığı izi olmazdı.

Şöyle oldu aslında: başında beklememi istediği zeytinyağlı fasulyeyi dibine tutturduğumun bir sonraki günüydü... Yine bir kitaba daldığımı düşünen ve peşime düşen annemin geldiğini fark ettim. Telaşla aralık kapıyı öyle bir ittim ki kapının camı annemin alnını parçaladı. Beyaz güzel yüzü kan içinde kaldı.

Biraz solağım ben. Annemin disiplini olmasaydı tam istikamet solaktım. Tipik bir anneler ve kızları hikayesi... Bir lise fotoğrafımda sınıf tahtasına "sol elimle yazabiliyorum" diye yazmışım ve gülümsemişim. Annem bilmiyor bu fotoğrafı. Bilseydi beni okuldan alırdı. Yarısı deniz kenarından, yarısı bahçe kenarından geçen okul ev arasındaki yolda sadece zuzulalara kaldırıp bakardım başımı... Annem "biri laf atarsa sana, okuldan alırım seni" demişti bin birinci kez... Zuzulalar yenir, zuzulalar güzeldir...

Geçen kış annemle Kastel'den dönerken birkaç çay çiçeği kopardım. Sonra onları çatıdaki askıda unuttum. Annem çatıya çıktığında onları benim astığımı anlamış mıdır? Anlamamışsa da sol elimi kullanmayayım diye hızlıca vurduğu için, serçe parmağımı incittiğini unutmuştur. Bence unutmalı... Birimizin anımsaması yeter de artar çünkü. Tirsi balığı salamura kavanozundan Bismillah denilip sağ elle alınır, öğrendim.

***

Annem cesurdur... Karanlığa güvenmez.

Annem defter sayfalarının kenarındaki kırmızı plan çizgisi gibidir... Belirgin, usûl adap çizgisi gibidir... " Her şeyi bil, sadece yapman gerekenleri yap" der.

Kendine, yakınlarına sahip çıkar annem. Ben altı yedi aylıkken kucağında benimle dikiş kursundaki bir arkadaşının yanına gitmiş. Arkadaşı akşam evde "Ay hanım'ın bir kızı var, bir görseniz." diye anlatır. Nenesi de ona "Legorn tavuğun legorn civcivi olur" der. Ben yine de annemin ağlayışlarını unutamam. Ölen kardeşlerimin ardından üzüntülü sözleri hafif ezgili söyleyerek ikindiye doğru ağlayışlarını... Üstelik babam iyi bir insandır. Çok çalışmıştır. Acayip zekidir hâlâ... Nasıl oldu da, er-

kek kardeşim doğuncaya kadar bizim evde her doğumda yas tutuldu. Yazdı, bahardı... İstavrit ayının kıbleli günleriydi... Ben deniz kıyısında kabuklarla meşgûldüm. Sürmene'de mimozalar açmış olurdu, çamaşırlar çivitli olurdu. Biz, beş terbiyeli kızdık. Ama eve doğum ziyaretine gelenler vahlanır yazıklanırdı... Ay Hanım kederli olur, duvarlar ağlardı. Annem sonra kalkıp o duvarlara beyaz, kolalı kurdeleler asar, saçımızı yandan ayırırdı...

Saçımı yandan ayıran annem, keşke okuma yazma hikâyeme ve sessizliğime yirmi yedi saatlik otobüs yolculuğu boyunca ağlamasaydı. Çünkü o kadar uzak ve mutsuz değildim aslında. Sadece rüzgar estiği için yolun kenarında ayakta biraz sallanıyordum ...

....

Geçitte çıktığında Sürmene'deydim. Kargo geldi, açtım... Annem kitaplardan birini alıp büfenin üstüne koydu. Küçük bir kız gibi heyecanlandım...

Ay Hanım iğne oyasını çok zarif bulur zaten.

NURDURAN DUMAN

hiçbir gece aynı masal olmayan annem

"Annemin yüzü güzdü ama
o yüz hep gündüz oldu bana"

Nurduran Duman, "Sır" *Yenilgi Oyunu*

O yüzün bana gündüzlüğünün doğruluğunun yanında -"Sır"da kendi kendimle ve elbette şiirle tartıştığım gibi- güzlüğü hep tartışılır oldu benim için. Hele son zamanlarda iyice anladım ki annemin dünyasının ve yaşamın mayasıyla ilişkisinin -sırrın- güzle uzaktan yakından ilgisi yokmuş. Yüzünün arada güze uğrayışı onu zaman zaman ziyaret eden iyi evlat yetiştirme ereğinin, yurt, cumhuriyet ve aydınlık sevgisinin beraberinde getirdiği endişeler, sıkıntılarmış meğer.

söyle anneme uyumasın ülkem
kızıl çünkü su uyumakta yatağında
beyaz adam: çöl tutsak.

("Kara Çalı", *Yenilgi Oyunu*)

Gazi dedesinin tek oğlu varlıklı babasının büyük ve kalabalık evinde büyümüş annem. "Annem" der, "Çok çalışkandı... Dedikodu bilmezdi, bağına bahçesine gider, yalnızca çalışırdı." Çanakkale Savaşı'nda gencecik şehit düşmüş anne dedesinin elinden ise yalnızca düşlerinde tutup gezmelere gitmiş annem çocukken. "Babam bir dediğimi iki etmezdi, yapamasa da etmezdi, hiç insan gönlü kırmazdı" der bazen, yeşile kaçan ela gözleri ışıldar Mustafa dedemden söz ederken, onunki gibi bir baba sevgisini başkasında henüz görmüş değilim. Sarışın dedemin çakmak çakmak gözleri vardı, mavi; oğlu Osman kadar olmasa da -Osman Dayım'ı bu neredeyse tıpatıp benzerlik nedeniyle Çan'da herkes ve Çanakkale'de çevresi "Atatürk Osman" diye bilir, öyle çağırır- Atatürk'e benzerdi. Bir de, ben çocuktum bu dünyadan gittiğinde, hatırlamıyorum, kendi kendine konuşurmuş arada. Güzelliğinin Türkan Şoray'a benzetildiğini çok duyduğum annem Makbule ise kendi kendine çok şarkı söyler. Şarkılar, ilahiler... Evimizin perdelerindeki çiçek desenlerinin çiyi, çatısındaki gülün rüzgârı, penceresindeki fesleğenin balkonundaki biber dalının eğlencesi, mutfağındaki su şırıltısının eşlikçisi, salonunun demirbaşı olmuştur hep. Sabahları mutfaktan gelen su sesiyle birlikte onun şarkılarıyla uyanmanın verdiği o tarifi güç hissi hep hatırlayacağım.

"anne gel sar çıvgınlarımı, topla beni eve katla camdaki şarkınla demle beni, fesleğenlerle süsle beni şekerle, karıştır elinle ev içir bana anne"

("Çaydan", *Yasakmeyve* 45)

Çok güzeldir annemin sesi, çevresinde hayranlıkla anılacak kadar, renklidir, lezzetlidir. Çok güzel *Kur'an* okur. Makamına uygun şekilde ve Tecvit üzerine, ilmine göre, demek istediğim. Varlıklı bir ailesi olduğundan mı yoksa annesi anlayışlı olduğu için hevesini kırmadığından mı, üç kez hatim indirmiş çocukken. Beni de doğduğum günle kulağıma ninni diye tek tek harfleri söyleyerek büyüttü. Ben de her harften sonra hııı hııı hı dermişim, derdim. İlk şiirimi sekiz yaşımda yazmam bundan olabilir. Şiir kitabı gibi bir kadınsa anneniz... İnsanı dünyayı, Yunus'u Mevlana'yı, şiiri şarkıyı seviyorsa... Dilinden bunlar düşmezse... Doğanın, hayvan dostluğunun, akrabalığın, komşuluğun kucaklayıcı havasını sarmışsa bir zırh gibi üzerinize... Daha geçen gün uğraşmayı sevdiği bahçemizdeki bir bülbülle arkadaşlık kurdu, kuş, sabahları gelip yanında yöresinde dolaşıyor, yere serptiği ekmek kırıntılarını yiyor. Böyle şeylerine öyle alışmışım ki annemin, şimdi yazarken sormadığımı anlıyorum, bülbülün annemle işi ne?

"masal sanırdım sahiden
hiçbir gece
aynı masal değilmiş annem"

("Sır", *Yenilgi Oyunu*)

Küçükken, anlattığı bir masal vardı. Ayşecik'le Meşecik. Birkaç yıl önce tekrar anlatmasını istediğimde, "Aynı masalı dinlemeyi beklemiyorsun, değil mi?" demişti. Evet, aynı masalı dinlemeyi bekliyordum, ama öğrendim ki hiçbir gece aynı masalı dinlememişim ki zaten. Her gece o günkü afacanlıklarıma göre bir masal uyduruveriyormuş, Ayşecik ve Meşecik'in başından geçen. Hikâye anlatmayı ya da yaşamda başına gelen, ders aldığı, bir şeyler öğrendiği olayları tekrar etmeyi sever. Anlattığını daha önce kırk kere dinlemiş olsanız da kırk birinci kez dinletmeyi bilir. Bir bakmışsınız konunun içine çoktan çekilmiş ve hatta görüşlerinizi belirtiyorsunuz. Ben son zamanlarda dinlenecek, okunacak, düşüncelenecek başka hikâyeler peşine düştüğüm için böyle durumlarda çemberin içine girmemeyi becerebiliyorum ama arkadaşları ve komşularımız için aynı şeyi söyleyemeyeceğim. Onun o coşkulu, konunun içine sevgiyle dalmış anlatımına dikkat kesilmiş kapılıyorlar / katılıyorlar muhabbetine. Bazen aralarına karışıp bu manzarayı izlemek hoşuma gidiyor, beni gülümsetiyor. Ama yanlarında oturmadığım bir gün yine böyle bir ikindin çayı oturmasında onlara şunu söylediğini işittim. Birçok sözünü unutmayacağım gibi bunu da hiç unutmayacağımı biliyorum: *"Onun şiirlerini üç kez okuyacaksınız üçünde de farklı girersiniz şiirin içine, farklı bir anlam yakalarsınız. Tabakalı şiir onunki."* Böyle bir konuşmaya kulak misafiri olmak sevindiriciydi. Ne yapmak istediğinizin, ne yaptığınızın anlaşılmaya çalışılması, anlayanlardan birinin de anneniz olması... En iyi okurumdur. Şiirimi biliyor çünkü. Sevdi onu, öğrenmeye heves etti. Benimle ve şiirimle birlikte yol almayı seçti. Acısıyla tatlısıyla. "Deniz Dili ve Edebiyatı 5"i (*Varlık*, Aralık 05) ve henüz yayımlamadığım bir şiirimin bestecisidir aynı zamanda. Bir müzisyen arkadaşımın stüdyosuna gidip kayıt bile yaptığımıza göre yegâne solistidir. de. O besteler için uzun zaman kapanıp nasıl ter döktüğünü biliyorum. Şakalaştığımız ama ciddi süreçlerdi o günler; her şeyin usulüne uygun işlediği süreçler. Benden gözüne kestirdiği bu şiirleri bestelemek ve -prozodi gereği- bazı yerlerde değişiklikler yapmak için izin istediği her iki baharda da, saygısı karşısında hem şaşırmış hem şaşırmamıştım. Böyle işte... hem gülümsüyorum hem de canımın bir noktası sızlıyor hakkında yazarken, konuşurken, düşünürken. Herkes böyledir annesine, eminim. Böyle bir insan olmasaydı, onu sırf "anne" olduğu için de severdim, ama insanlığı, renkli, cömert kişiliği daha çok sevme nedenim. Yüzüne de söyledim.

ADİL İZCİ

masallar gibi uzak

Babam, görevle yine ya bir köyde ya da bir kasabada. Onun eve dönme saatlerinde, annem bizleri basamaklara toplamış, masallar anlatıyor. Aydınlık bir günün, belki de bir yaz gününün ikindi sonrası. Hangi masallar olduğunu elbette anımsayamam ama dinlemenin ve hayallere kapılmanın tadı, belli belirsiz de olsa hâlâ belleğimde.

Yıllarca dinlediğim ninnileri vardı bir de. Bana söyler söylerken en sonunda kendisinin uykusu gelir, oturduğu yerde duvara dayalı, gözleri kapanır giderdi. Onların da ezgileri ve tınıları hâlâ belleğimde.

Annem, hastanede yatıyor. Koca evde nedense yapayalnızım. Öğle vakti acıktım. O gün ilk defa ekmek tenceresine kendi kendime uzandım ve yuvarlak bir ekmekten kopardığım kabuğu basamaklarda yemeye başladım. Kuru kuru. O ânın, annesizliğin kederi hâlâ belleğimde.

Gurbet evlerinden en eskisinin o yörede "tahtalı" diye anılan balkonundaki cânım yaz akşamları. Henüz mavi gökyüzünde çığlık çığlığa kırlangıçlar. Başım ya babamın ya annemin, daha çok annemin dizinde gökyüzünü, kırlangıçların telaşını izliyorum. Aşağıdan, "hayat"tan yoğun bir çiçek kokusu geliyor. İkindileyin bir bir sulanan çiçeklerin kokusu. Bir zaman sonra, gökyüzü laciverde dönerken annem dizini usulca çekiyor, yine "tahtalı"ya sofrayı kuruyor. Yaz akşamı aydınlığında –gökyüzünde kıpır kıpır yıldızlar ve bir dolunay- akşam yemeği yiyoruz. Yemekten sonra da başım annemin dizinde. Kırlangıçlar artık görülmez ve duyulmaz oldu. Fakat çiçeklerin kokusu aynı. Orada uyuyakalıyorum. Yaz göğünün altında. Tüy gibi bir esinti dolanır olunca üzerim bir hırkayla usulca örtülüyor. Uyuyakalırken göz kırpan yıldızlar, hâlâ belleğimde.

Ne kadar çok anlar, zamanlar var böyle. Gurbet evlerinden, sıladaki dede ve sonra baba evlerinden. Yine –eve döndüğüm- yaz sabahları. Annem hepimizden erken uyanıyor ve kapıları açıp "melaikeleri savuşturduktan" sonra bahçeye iniyor. Evde, asıl dünyası orası. Kimi günler keskin bir karanfil kokusuyla uyanıyorum. Bir su bardağına ıslatıp baş ucuma koymuş oluyor, oradan alıyorum karanfil kokusunu. Onların da cânım bordoları hâlâ belleğimde.

O yazlardan birinde babam ölüveriyor. Hayatta yediğim ilk büyük darbe. Artık yazları bir annem, bir ben. Özellikle geceleri, balkonda, hemen balkonun kehindeki koca hanımelinin, fullerin kokuları arasında saatlerce sohbet ediyoruz. Hep eski

zamanlar üzere. Dedelerimli, bağlı bahçeli, mürüvvetli günler. Sesinde hem o günleri iyi kötü görmüş, yaşamış olmanın hazzı var, hem artık yoksunluğun gizlenemez burukluğu. Ah hepsi hâlâ belleğimde.

Nice yıllar sonra. Artık bitkin, hayat yorgunu. Nerede o dal gibi insan nerede bu ancak birilerinin desteği ile adım atabilen insan? Ölümünden üç gece öncesi. Bir yardım sesiyle irkiliyorum. Annem mutfakta yere yığılmaktayken son anda kapının koluna sarılıp kalmış. O haliyle özlediğimi bildiği bir yemeğin ön hazırlığı için mutfakta. Ama gücü, sadece birkaç adım atabilmeye ve bir avuç nohut atabilmeye yetmiş. Sonrası yere yığılmak üzereyken işte o yardım sesi. Kederi hâlâ belleğimde.

Son gecesi. Son gecesi olduğunu bilmediğimiz o gece. Sobayı birkaç odunla beslememden, üzerini sıkı sıkıya örtmemden az sonrasında derin bir solukla ölüvermesi. Ah hayat ile ölüm ne yaman bir çelişki! Bu kez, sabahı beklemek üzere, soğuk bir odaya, sadece bir pikenin altına bırakmamız. Bu çaresizliğin de kederi hâlâ belleğimde.

O günün ikindisinde, bütün çocukları, torunları toplandıktan sonra, incitmekten korka korka toprağına indirmemiz. Kış ortası, o çok sevdiği karanfillerle, hem öbek öbek nereden, nasıl bulduksa, üzerini rengarenk örtmemiz. Toprağını değil, doğrudan doğruya üzerini örtmemiz. Bir avuntu olarak hâlâ belleğimde.

Yazları yine gidiyorum baba evine. Eski düzen olduğu kadar sürüyor. Yalnız o koca hanımeli yıllar önce kurudu. Fuller balkonun kehinde olduğu gibi duruyor ama. Gündüzleri neyse de geceleri... Kokuları geliverince... Tuhaf bir sevinç canlanıyor içimde. Annem o fullerin arkasında gibi.

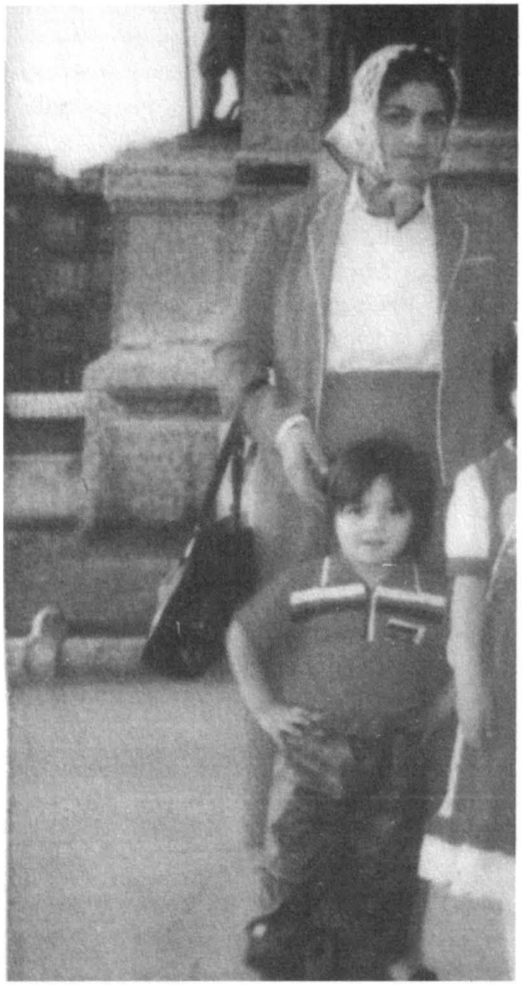
Daha nice sanrılar. Hangisini sayayım? Bir yerde uyuyakalsam, annem "Uyuyanın üzerine kar yağar" diyerek üzerimi örtüverirdi. Artık aynısını kızlarım yapıyor, tıpkı annem gibi "Uyuyanın üzerine kar yağar" diyerek. Biliyorum ki bu söz de bir babaanne yadigârı... Yine tuhaf bir sevinç canlanıyor içimde. O deyimi annemden duyuyorum gibi...

Adil İzci doğmadan üç yıl evvel, annesi, babası ve ablaları...

MAHİR KARAYAZI

benim hayalim sizsiniz

"Toprak ana, devlet baba"

Bu tamlama hayatımda kendini doğrulamış, içini doldurmuş ender söylemlerdendir. Ne vakit bu sözü duysam dünyadaki, cebimdeki yaftada (kimliğimde) hepsinin, adı beni tanımlayan(?) sıfatları, oluşturucularıyla birlikte bulunur. Ve her sabah uyandığımda, gece rüyamda bilmediğim (bilemeyeceğim) bir ortamdan çıkıp ayıldığımda bakarım değişen bir şey var mı diye...

Türkiye Cumhuriyeti
Anadolu
Baba Adı:
Ana Adı:

Yok. Her sabah gördüğüm tablo bu. Çocukluğunu zor şartlarda geçirmiş (ve belki hâlâ o halden ayılamamış... Paranteze de parantez açmam gerekecek. O HAL'den...) biriyim.

Siz eğer diğerlerinden farklı bir hayat geçiriyorsanız, etrafınızdaki insanlar ne kadar naifleştirilmeye uğraşsa da olduğunuz hale herhangi bir sıfat verildiğinde ne olursa olsun yüzünüz bir tepki veriyor. Yüzünüz vermese de içinizdeki o duygunun ağacında hâlâ dökülmemiş yaprak varsa sararmaya başlıyor. Bu yüzden "aile içi şiddet", "şiddet uygulayan koca" ya da sakatsanız, bunu birinin "sakat" ya da "özürlü" diye adlandırması hiçbir şekilde sizin gerçeğinizi değiştirmiyor. Değiştirdiği şey söyleyenin (iyi niyetle dahi olsa) sakat olmadığını kendi egosuna hissettirmesi oluyor. Bu yüzden tanımlar kullanmayı sevmiyorum. Zaten egemen, güç sahibi

sıfatları da istediği şekilde yönlendiriyor çoğunlukla. Polisin şiddeti ya da vahşeti değil de "orantısız güç" kullanması gibi.

Neyse; bu yazı için bir de fotoğraf istediğinde Enver Abi, albümlerdeki fotoğrafları karıştırmaya başladım. Ender rastlanan aile fotoğraflarımıza baktığımda ya bir düğün sırasında ya da İstanbul'un bir meydanında, anıtların önünde çekildiğini, annemin yüzünün bütün fotoğraflarda akşamüstü gibi durduğunu gördüm. Çünkü annemin gecesi bitmezdi, bitmedi. Hafif ışık gören karanlık gibi, onun gündüzü akşamüstüydü hep. Bu söylediğimi doğduğum, büyüdüğüm tarihteki Türkiye'nin resmi ile bizim aile fotoğrafımız arasında bir fark olmamasına çok benziyor. Herkesin yüzü asık, soru işaretleriyle dolu, arkasında resmi bir obje (anıt, bayrak direkleri vs...). Anlam veremediğiniz, nedeni asla anlayamadığınız, anlam verilebilse bile şiddetin son raddeye ulaştığı, her mahalleye, her eve korkular bıraktığı ortamda elbette ki size şiddet uygulayan kimseye ve onun önünde durmanızı istediği şeye saygı duyamıyorsunuz. Annem de, biz de böyleydik. Ne kadar denediysem babama, yanında olmaya saygı duyamadım. Mecbur kaldım. Yılmaz Erdoğan'ın *Vizontele* filmindeki unutamadığım repliği gibi: "Bir insan memleketini niye sever? Başka çaresi yoktur da ondan." Bu eksik yüz bana çocukluktan, gecesinden kalma. N'aptıysam çocukluğumun gecesini atamadım. Çünkü her gece, birazdan babam geldiğinde görülmesi olası sahnelere tanık olmamak için erkenden uyumak istemenin; bu durum yaşım ilerledikçe, o olası sahnelere dahil olmaya, dahil olduğum şeye de müdahale etmeye çalışmanın, bunun bende yarattığı çelişkinin (bir insan "baba" kendinden olana neden böyle yapar? bir devlet kendi tebaasına böyle mi yapar?) cevabını tam veremediğim sorulara dönüşmesine kadar sürdü. Ve 12 Eylül'ün yaşattıklarını düşündüğümde içimin uzağında bulduğum bu yansımadaki gölgelerin, benim açılan gölgeme denk düştüğünü gördüm. Bu seziş, ben de karanlıkta karanlığı görmüş olmak kudreti, karanlığın insanın ancak ışığa sırtını döndüğünde oluşmuş olduğunu anlamama yol açtı. Gece dediğimizde buydu; dünyanın güneşe sırtını dönmesi... Bu sebepten insan dönmeliydi hep. Geceye karanlığa, gündüze ışığa... Bu dünyayı var eden şeydi. Annem karanlıktan korumak için bizi saklamaya uğraşırken kendi gölgesinin altında, onun karanlığında anlamadığım bir şey vardı; ışığı saklayanın o değil de ışığın geldiği yönde ışığa her döndüğünüzde önce gölgesiyle önünüzü kapatan, sonra da baskı uygulayan bir yapının varlığıydı. Bu insanlığın başında beri vardı ve olacak da. Seni de hayallerini de karanlığında yok etmeye uğraşacak. Ama sen ışıksızlığın sırtını dönmekten kaynaklandığını hatırladığında, sana her şeye rağmen sabreden toprağına ve annene sarılmak zorunda olduğunu unutmayacaksın...

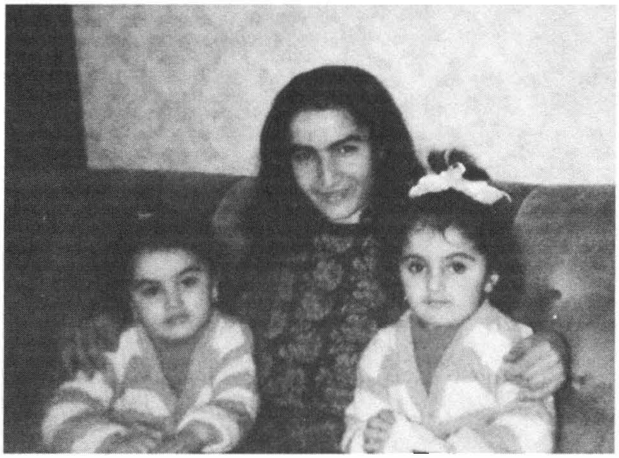
Ve evet bu sebeplerden ötürü annemden biliyorum çok şeyi. Toprak ana, ısrarla, sabırla, sen neylersen eyle seni var etmek için asla vazgeçmeyen bir kadın gibi, anne gibi. Âşık Veysel "kara toprak" şiirini annenizi düşünerek okuduğunuzda söyleminin bire bir oturmuş olduğunu görürsünüz. *"bütün kusurlarımı toprak gizliyor / merhem çalıp yaralarımı düzlüyor / kolun açmış yollarımı gözlüyor / benim sadık yârim kara topraktır"...*

Ve evet annemden biliyorum ki; ve hayallerinin ne olduğunu bilmediğim, ama hayata ısrarla direnen, oldurmak, senin hayallerin için uğraşan toprak gibiydi anne(m). O elinde orakla, genç kızlığıyla, bıkmadan usanmadan, kendinden doğmuşa hayat vermek için uğraşan toprak gibiydi annem. Devlet denilenin incittiği, hayallerini kırdığı, yasak koyduğu çocuklara dağlarından su taşıyan topraktı. Hayal kurabilsinler diye...

Ama ben de çocuklarının hayali için yaşayan toprağa, anneme hayalini sordum. aldığım cevap şu oldu: "benim hayalim sizsiniz"...

MEHTAP MERAL

ben annemin annesiyim

Anneler ve kızları... Çok şey yazıldı bu ilişkiye dair. Ama bir şeyler yazma sırası bana geldiğinde cümlelerin bu kadar kolay döküleceğini düşünmemiştim. Şiiri, annemin çocuk kederinden ödünç almıştım bilmeden. Şimdi bilerek taşıdığım bu keder, içinde anne geçen şiirlerle anlattı kendini. Dünyaya bıraktığı bebeğini sarmak, korumak ve yeniden bırakmak dünyaya... Anne olmak böyle bir düzeni de taşıyordu belki içinde. Çocukken hissetmediğin birçok şeyi hissetmek vardı, anne ve kızı olmaktan, iki kadın olmaya uzanan yolda. Yeni şeyler görmek o çok iyi tanıdığını düşündüğün yüzde. Yeni bir gülümseyiş, başka bir duruş, beklenmeyen bir çift söz...

Beni yalnız annem şaşırtır ve insan yalnız annesiyle sınanır dünyanın gölgesinde.

"mührü annen çözdü / bir kördüğüm düşürdü bacaklarından / turuncu damarlar yarattı / yüzümü güneşe uzatmak / düşürmem ben bebeğimi / kendi kuytumdan herkesin kuyusuna / birine çarpar sesi / yankısız kalır"

"annen olamam yüzün sığmıyor içime"

Bu yüzden "anne" dediğimde bütün bedenimin içine sığdığı bir kadın seslendiğim. Ait olduğum yer, sığınağım. Doğduğum gün kestikleri kordonu yeniden bağlamak istercesine kıyısında dolaştığım yurdumdur annem. Var oluşumun kanıtıdır. Gittiğim her yere ondan bir parçadır götürdüğüm. Sevdiğim ama savaştığım, her geçen gün biraz daha benzediğimdir. Bir yanım korksa da ona benzemekten, "*bana benzemesin diye / yok ettim çoğalma ihtimalimi*" diyecek kadar, kaybetmekten korktuğumdur annem. Korumak istediğimdir artık. Gülten Akın'ın "Annecik" şiirindeki dizeleri gerçek kılma isteğimdir.

"Sana kırılacağını dalların er geç / Bir kırık dalın olduğunu unutturacağım / Hemen yanıma şöyle gel otur / Yalnızlığı tanrıya bırakalım / Hüzün gecelere mahsustur / Azizler yahut günahkârlar gibi fark etmez / Ellerim yüreğim dolu gelmişim / Şuracıkta dünyanın öbür ucunda / Rüzgârı senin değirmenine çevirebilirim"

Ben annemin annesiyim...

EDEBİYATIMIZDA ŞİİRLER SÖZLÜĞÜ

Sabit Kemal Bayıldıran

Arif Nihat Asya

Bayrak

Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü...
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin örtüsü
Işık ışık, dalga dalga bayrağım,
Senin destanın[illegible]dum, senin destanını yazacağım.

Sana benim gözümle [illegible]kmayanın
Mezarını kazacağım.
Seni selâmlamadan uçan kuşun
Yuvasını bozacağım.

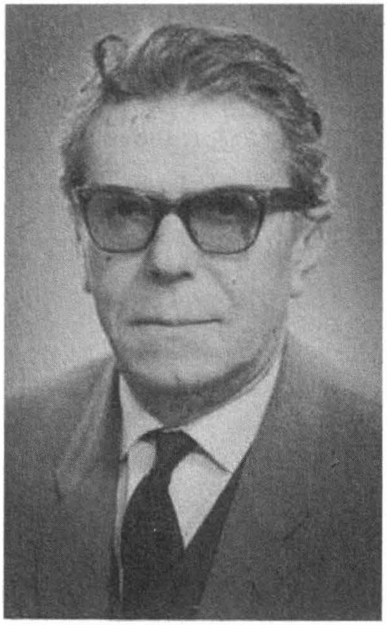
Dalgalandığın yerde ne korku, ne keder...
Gölgende bana da, bana da yer ver!
Sabah olmasın, günler doğmasın, ne çıkar:
Yurda ay-yıldızının ışığı yeter.

Savaş bizi karlı dağlara götürdüğü gün
Kızıllığında ısındık;
Dağlardan çöllere düşürdüğü gün
Gölgene sığındık.

Ey şimdi süzgün, rüzgârlarla dalgalı;
Barışın güvercini, savaşın kartalı...
Yüksek yerlerde açan çiçeğim;
Senin altında doğdum,
Senin altında öleceğim.

Tarihim, şerefim, şiirim, her şeyim;
Yer yüzünde yer beyen...
Nereye dikilmek istersen
Söyle seni oraya dikeyim!

Arif Nihat Asya, ***Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor***, 1946

MANZUMENİN ÜÇ HALİ: BAYRAK

Arif Nihat Asya'nın "Bayrak"ı hamasi manzumelerin en ünlüsü olmakla kalmaz, aynı zamanda benzer temalı olanların en iyisidir ve bu nedenle 'ulusal günlerde' en çok okunanıdır.

Bayrak, milliyetçi ideolojinin fetişlerinin başında yer almasına rağmen, kayda değer çok sayıda 'bayrak' şiiri yazıldığı söylenemez. Vatan ve millet konularında söylenen şiirlerle kıyaslandığında, bayrak şiirlerinin az sayıda olmasının, bayrakla ilgili imgelemlerin sınırlı oluşuna bağlı olduğu kadar, Osmanlı'da çok çeşitli ve çok değişik renklerde bayrakların kullanılmış olması, kesin formu belirlenmiş ve teke dönüştürülmüş bayrağın çok geç tespit edilmesinden doğan bir durumdan kaynaklandığı görülür. Aşağıda da örnekleyeceğimiz gibi şairler, belli imgeler etrafında dönüp durmak durumunda kalmışlardır.

Günlük konuşmalarımızda, bir kişinin ne konuştuğu sorulduğunda "Hiç, vatan, millet, Sakarya..." dendiğinde o kişinin duygulara hitap ederek hiçbir şey söylemediğini, böylece boş laflar ettiğini anlatmış oluruz. 'Vatan, millet, Sakarya' üçlemesi milliyetçi söylemin temel öğeleridir. Tabii pratikte 'Sakarya'nın yerini 'bayrak' almaktadır.

'Bayrak' sözcüğü, Türkçenin komşu dillere verdiği belli başlı sözcüklerden biridir. M. Fuat Köprülü, bu sözcük hakkında şu bilgileri veriyor:

> Bad- kökünden gelen ve d>y değişmesi neticesinde, bayrak şeklini alan bu kelimenin, semantik bakımından sancak kelimesi ile olan benzerliği pek açıktır. Anlaşılıyor ki, eski Türklerde bayrak, batırılacak, saplanacak bir silahın (msl. Mızrak ve süngü gibi) adıdır ki, savaşlarda bunun ucuna onu kullanan kahramanın ve mensûp olduğu kabîlenin alâmeti konuluyordu ve Mahmud Kaşgari devrinde (XI. asır) bu âlamet oğuzlar arasında kırmızı ipek kumaştan yapılıyordu.
>
> ...
>
> [B]ayrak, tanınmış cengâverlerin savaşlarda taşıdıkları mızrağın adıdır ki, ucuna, y a k denilen yaban öküzü veya at kıllarından yahut ipekli kumaştan yapılmış bir âlâmet takılır; semantik bakımdan, sancak kelimesi bundan farksızdır; perçem, kutas, muncuk, calış ve tuğ kelimeleri de az-çok farklar ile, aynı mefhumu ifâde eder; bunlardan bazılarının hususî bir mâna almaları, daha sonraki devirlerdedir.[1]

Tarihsel gelişim içinde ulus devletin simgesi konumuna gelmeden önce 'bayrak' hükümdarın egemenlik sembolü olduğu gibi, önemli liderlerin, komutanların, esnaf teşekkülleriyle, tarikatların da alamet-i farikalarıydı.

Türk devletlerinde üzerinde değişik semboller bulunan pek çok renkte bayraklar olmuştur. Sözgelimi Selçukluların bayrağı siyah renkliydi. Bugünkü bayrağımıza benzeyen, 'kırmızı zemin üzerine sola açılmış altın sarısı ay' bulunan bayrak bir İspanyol din adamının eserinde,

o zamanlar Candaroğullarına ait olan Sinop'un üzerine işlenmiş olarak görülür. Osmanlı'da değişik dönemlerde değişik renkte bayraklar kullanılmıştır. Ay yıldızlı kırmızı bayrağın yaygınlaşması II. Mahmut zamanında görülse de bu dönemde başka formda ve değişik semboller işlenmiş bayraklar da sıkça kullanılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti bayrağının son ve kesin biçimi ancak 1936 yılında yürürlüğe giren bir yasayla kesinleşmiştir. Arif Nihat Asya da "Bayrak" manzumesini bu kesinleşmenin onuncu yılında yazmıştır.

İslamiyet öncesi, elimizde bayrak/sancak/tuğ temalı bir şiir yoktur. Osmanlı döneminde bayrak ehl-i küfre karşı İslam ümmetinin simgesi olarak yüceltilmiştir; o da çok geç tarihlerde.

Gazi Giray (XVI. yy), *"Râyete meylederiz kâmet-i dilcû yerine/ Tûğa dil bağlamışız kâkül-i hoşbû yerine"*[2] beytinde 'Tuğ' sözcüğünü kullanırken, bayrağı sevgilisiyle kıyaslamakta, bayrağın daha önemli olduğunu işaret etmektedir. Hayâli ise, İran'a yapılan sefer için söylediği manzumede *"Yürüsün sahib-i hatem sancak çekip tuğlar ile/ Başı üsküf sırtı kaplan postlu can kullar ile"*[3] derken 'sancak' ile 'tuğ'u birlikte kullanıyor. Tuğ da sancak da burada iktidar sembolüdür; demek ki o zaman iki sembol aynı anda yürürlüktedir; Bizans'tan öğrenilen 'bayrak' kültürüyle, Orta Asya'dan getirilen 'tuğ' aynı anda aynı şeyi anlatmaktadır.

Şu dörtlükte de 'yeşil' bayrak dikkati çekiyor:

Çalık Hasan eydür: Beyler,
Yardımcınız olsun pîrler
Yeşil bayrak sarı tuğlar
Çekilir Bağdat üstüne

Osmanlı'da yeşil bayrak, Muhammet Peygamber'in bayrağı kabul edildiğinden İslam'ın sembolü olarak kullanıldı. Bektaşi Ocağına bağlı olan yeniçerilerin gözünde Şii İran Müslüman sayılmadığı için, onlara karşı 'yeşil bayrak' çekilmektedir.

Tuğlar çıkıp sancağımız çekilir
Bir od düştü cihan yanar yakılır
Yine ilin vilayetin yıkılır
Şan ne akıl ettin aldın Bağdadı

Kayıkçı Kul Mustafa yukarıdaki dörtlükte 'sancak'ı kullanırsa da Bektaşiler, dolayısıyla yeniçeriler daha çok 'bayrak' sözcüğünü kullanmayı yeğlemişlerdir: Âşık Mehmed, 1897 Yunan Savaşı sırasında yazdığı manzumede şöyle der:

İnayet-i rahman yetişti bize
Üçler'le Yediler hem Kırklar bile
Birlikte girdiler Yeni Şehir'e
Şükür fetheyledik diktik bayrağı

II. Mahmut, yeniçeri ocağını kaldırıp Bektaşi dergâhlarını kapattıktan sonra, 'bayrak' sözcüğünün kullanımını yasaklamış, yerine 'sancak' sözcüğünün kullanılmasını emretmiştir. Bu nedenle olsa gerek, Tevfik Fikret, manzumesinin adını "Sancağa Karşı" koymuştur. Bu manzumede de bayrak henüz Türklüğün sembolü değil, İslam'ın sembolüdür: *"Ey râyet-i peygamber, ey ümmid-i ahir/ milyonlarla kulübun"*[4] dizeleriyle başlayan manzumede, kendisi dindar olmasa

da Fikret, sancağa kutsallık katmak için onun peygambere ait olduğunu söylüyor. Daha sonra yazılan şiirlerde bayrağın 'millete ait' olduğu vurgulanacaktır.

"Asker Geçerken"de Fikret, artık yaygınlaşmış olan kırmızı bayrağa vurgu yapar, onu 'ezelî bir tan'a benzetir:

sancak, o reng-i âl ile fecr-i ezel gibi
fevk-i mehâbetinde saçar mevc mevc fer.[5]

Mehmet Emin de "Anadolu'dan Bir Ses..."te 'din'i henüz dışlamamaktadır: *"Yaradan'ın Kitab'ını kaldırtmam / Osman'cığın bayrağını aldırtmam"*. 'Osmancık', Cumhuriyet'le birlikte, geçmişle bağı koparmak adına Mehmetçik'e dönüşecektir.

Osmanlı, Balkanlarda dünkü 'kölelerine' yenilip geri çekildikçe 'bayrak'lı şiirler artmaya başlar. Bayrağın rengi ile kan arasında sürekli bir bağ kurulur. "Türk bayrağının doğuşu" efsanesi de bu sıralarda oluşturulmağa başlar. Nitekim Ali Ekrem Bolayır "Sancak"ta al bayrağı Türklüğün sembolü değil de 'üç yüz milyon Müslüman'ın sembolü olarak görür (Bu arada Türklerin Müslümanların önderi olduğunu vurgular ki bu, günümüzde de yaşayan bir bakıştır.) ve toplumu savaşmaya motive etmek için Osmanlı'nın o parlak günlerine tekrar dönüleceği umudunu aşılamağa çalışır:

Şehitlerin kanıyle
Aldır vatan toprağı,
Onun için al olmuş
Osmanlının sancağı.
...
Senin idi bu âlem
Ulu sancak, hak sancak!
Üç yüz milyon Müslüman
Yine senin olacak!

Vatan toprağının kırmızılığını şehit kanına bağlaması, çirkin bir imgedir; geçmişe özlem ise 'senin idi' sözünde yatıyor. İsmail Safa, Yunan Savaşında yaralananları uğurlamak için yazdığı "Gazileri İstikbal"de Yunan'ın bağımsızlık savaşımını "O gösterdi endâmını kaddini/ Varıp siz de bildirdiniz haddini" dizesinde belirttiği gibi, haddini aşmak olarak belirtiyor. Bayrak için de şunları söylüyor aynı manzumede:

O bayrak ki hem şekl-i necm ü hilâl
Olur nura gark ettiği yer helâl;

O bayrak ki bir hüccet-i iyddir
Işi matem-i zulmü teb'iddir.

O bayrak ki Kur'an'ı ilân kılar
O bayrağa kurbandır Osmanlılar[6]

İsmail Safa, ay-yıldızı şiire taşıyan ilk kişi oluyor bu durumda. Ay-yıldızın ışıması, bu ışıkla yurdu aydınlatması, bu tip manzumelerin temel mecazlarından biri olacaktır. Şair, burada

Yunan'ı zalim olmakla suçluyor; bayrağı bir mürsel mecaz biçiminde kullanarak, Osmanlı'nın gittiği yerden zulmü kovduğunu belirtiyor. İsmail Safa, Yunan'a karşı yapılan 'tedip' hareketinin meşruiyetini Kur'an'la sağlamak peşindedir. Yunan'ın 'milli' bir mücadele verdiğinin farkında olmadığı için mücadeleyi hâlâ hilâl/salip şeklinde değerlendiriyor.

İsmail Safa'nın bu manzumesinden sonra, Balkanlardaki mücadele artık Türk ve 'öteki' arasındadır. Fakat şairler, kitleleri ajite etme 'görev'ini yükümlendiklerinden İslam'ı, *Kur'an*'ı öne sürmekten uzak durmazlar.

Ali Canip [Yöntem], Farsça tamlamalara savaş açacak olan, 'Milli Edebiyat'ın örgütlendiği dergi olan Genç Kalemler'in 10. sayısında (1911) "Al Bayrağımıza" manzumesini yayımlar. Manzume, Servet-i Fünun dilinden pek uzak değil. Ali Canip, Osmanlı'nın eski 'uşak'larına yenilmiş, Balkanları yitirmiş olmasına için için yanmaktadır:

Ey zîr-i sâyesinde Selim'in ve Fatih'in
İclâl ü ihtişamı gülen parlayan livâ,
Sen bir zamân cihânlara lerziş-nümûn idin;
Yüksel burûc-i şân, yeter artık inzivâ,
Yüksel ki âlihât-ı zafer eyler intizâr! ...

Yüksel yaraşmıyor bu kadar küçük sedir
Yüksel kifayet etmiyor evvelki i'tilâ
Yüksel ki her nazar yine her lâhza sendedir.
Yüksel ki bak hilâline meftûn durur semâ!.
Yüksel evet...Muhît-i şükûhunda gölgeler
Yüksel ki kalmasın sana ey ârâyiş-i zafer! ...[7]

Ali Canip, bakışlarını geçmişe çevirerek günden yakınmaktadır. Gölgesinde Selim'in ve Fatih'in yüceliği ve görkemi ışıldayan bayrak, artık o dönemden çok uzaktadır. Şair, bayrağın yükselmesini, eski günlerdeki gibi zaferlerle ışıldamasını istiyor. Dikkati çeken bir yön de, Ali Canip'in bu manzumesinde İslam'a gönderme yapmamasıdır.

Bir devlet şairi olan Orhan Seyfi, Birinci Dünya Savaşı sonunda, o herc ü merc içinde, "Sancağa" manzumesiyle millete moral vermeğe çalışmaktaysa da, "İstiklâl Marşı"nın 'Korkma!' diye haykıran gür ve inançlı sesini yakalayamamaktadır. İçinde bulunulan durumun boğucu havasından kaçabilmek için 'bir zamanlar'a sığınılmaktadır. Osmanlı'nın son yüzyılı, gerek milliyetçi ideolojinin doğup yükselmesinden olsun, gerek Batı kapitalizminin yarattığı teknolojinin gücünden olsun yenilgilerle, büyük toprak kayıplarıyla geçmiştir. Bu da şairleri *"Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik"* nostaljisine gömmekte, onları nostaljik duyarlığa itmektedir. Orhan Seyfi de 'bir zamanlar'ın yâdıyla teselli bulmaya çalışıyor:

Bir kızıl alevdin gökde bir zaman;
Solardı renginden nuru güneşin.
Şimdi bir dumansın, kara bir duman;
Sinmiş gönüllere sanki ateşin.

Birinci Dünya Savaşı'nın yarattığı büyük travma manzumeye iyice sinmiş, *"Doğru mu bu kadar ye'se kapılmak,/ Korkarım, bu matem günah olmasın"* diyen Orhan Seyfi, yenilginin ardından *"Ne kadar karanlık olsa geceler/Mümkün mü sonunda sabah olmasın"* gibi çok tekrarlanmış bir mecaza sığınmaktadır. Renginden dolayı bayrağımızı 'güneş'e, 'şafak'a, 'alev'e, 'ateş'e, 'gül'e benzetmeler peş peşe gidiyor, kendisinden sonra gelecek şairlere yol açıyor. Sonraları her kim 'bayrak' temalı manzume yazarsa bu benzetmelerle bir ilgi kuracaktır. Nitekim çocuklar için yazdığı şiirlerle Cumhuriyet'in resmi ideolojisini öğrencilerin beynine yerleştirmeyi amaçlayan Hasan Âli Yücel "Bayrağım"da, 'renginin şafaktan kırmızı' olduğunu söyleyecektir. Bütün milliyetçiler gibi Hasan Âli Yücel de ölümü kutsayacak, bayrak için can vermeyi vazgeçilmez 'hak'ların başına yerleştirecektir. Kanın rengi ile bayrağın rengi arasında kurulan bağ, "Bayrağım"da da yineleniyor:

Onun ateş kırmızısı
Ne gelincik, ne gülden
Türk oğlunun öz kanıdır
Ona bu al rengi veren

Hasan Âli Yücel'e göre bayrağı, 'öteki' bayraklardan üstün tutmak, Devlet'in yükümlediği bir görev değil, bir haktır. Bu hak için can vermek de kan dökmek de her Türk'ün vazifesidir. Faruk Nafiz de "Bayrak Altında"da manzumesinde 'gönül'ün rahat edeceği adresi şöyle anlatıyor: *"Üstünde bu bayrak dalgalandıkça / Gönlümüz rahattır toprak altında"*

Bayrak temalı şiirlerden başka bir örnek, Halide Nusret Zorlutuna'nın "Ankara Kalesinde Bayrak"ında yine aynı benzetmeler, mecazlar sıralanır:

Dalga dalga alev, kan... Hayır! Dalga dalga tan!
Onun al ışığında hür yaşıyor bu vatan:
...
Benim gül gül bayrağım... Kurbandır ona canım.

Halide Nusret, "Bayrak Merasiminde"de 'gül' ve 'kan'ı yeniden işleyecektir: *"Ona gül rengi vermiş dökülen kanlarımız, / Solmasın ey yüce Tanrım budur ancak varımız!"*

Yukarıdaki manzumelere ters düşen iki ürün var: Dıranas'ın ve Orhan Veli'nin aynı adı taşıyan eserleri: "Bayrak'.

Milliyetçiliğin doruklarda gezindiği 1937 yılında yazılmasına rağmen Dıranas'ın şiirinde 'ulusal bayrağı' işaret eden hiçbir şey yok; o bayrağı genel bir kavram olarak ele almış; hatta bu manzumedeki 'bayrak'ı, bu nedenle uğruna ölünecek 'ideal' olarak da yorumlamak daha doğru bir yaklaşım olur. Gerçi 'ideal' kavramını sınırlayan, onu 'sınıfsal' bir kavganın simgesi olarak yorumlamaya iten *"Kaldı birden bire step / Yalın ayaklar altında"* dizeleridir ve burada yoksulların amaçları için başkaldırmalarına gönderme var gibidir. Buna rağmen, Dıranas, 'ideal' uğruna ölmeyi yücelterek, 'bayrak' kavramını genişletmiş olur:

Ne toprağa gömülmektir
Ne ruhun uçması tenden!
Ölüm, ölüm, gülerekten
Bir bayrak altında ölmektir.

Gerek Dıranas'ınki, gerekse Orhan Veli'ninki, ders kitaplarında yer alamayacak iki manzumedir. Orhan Veli'nin şiiri her ne kadar 1957'de yayımlanmışsa da, şiirin İkinci Dünya Savaşı sırasında, savaşı nakzetmek için yazıldığı belli oluyor. Orhan Veli, kremalı keklik, zeytinyağlı enginar yiyemeyen, "Black And White" viskisi içemeyen milyonlar adına konuşarak, savaşın anlamsızlığını, ölümlerin yoksullara bir şey kazandırmadığını çok ince, hüzünlü bir ironiyle iletir:

Biz bir bayrak getirdik buraya kadar;
Onu daha ileriye götürürler;
Şu dünyada topu topu
İki milyar kişiyiz,
Birbirimizi biliriz.

Arif Nihat Asya'nın "Bayrak"ı, resmi ideoloji doğrultusunda yazılan en iyi manzume olduğu içindir ki en çok bilinen 'bayrak şiiri' olmuştur. Asya, 'bayrak' temalı dört manzume yazmasına rağmen, içlerinden en sevileni yukarıya aldığımız ürünü olmuştur. Asya'nın manzumesinin sevilmesinde onun farklı bir duyarlığı dillendirmiş olması neden olamaz; çünkü bu temayı işleyen bütün manzumeler benzer şeyler söylemektedirler: "Ben kendimi bayrağa adadım!"

Bu manzumenin sevilmesinde o zaman başka nedenler aramak gerekir: Asya'nın manzumesinin en belirgin tarafı, onun ölçüsüz yazılmış olmasıdır. Gerçi Orhan Veli'ninki de ölçüsüz ama Orhan Veli farklı bir ideolojiyle yazmıştır eserini. Resmi ideolojinin insanları ölmeğe teşvik eden ideolojisinin tersine, bayrak adına ölmenin anlamsızlığını yazdığı içindir ki Devlet tarafından 'kullanılan' bir ürün olmaktan uzakta duruyor Orhan Veli'nin şiiri.

Serbest ölçü, artık aruzun ve hecenin 'eskimişlik'ine karşı yeni kuşaklara daha iyi hitap etmektedir. Sanayileşen, iletişimin bu kadar etkin olduğu bir toplumda ölçülü şiir daha dural bir etki yaratmakta, günümüz insanının cevvaliyetine hitap edememektedir. Denilebilir ki aynı şairin "Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor" manzumesi de ölçüsüz yazılmıştır; o, neden bu 'Bayrak' şiiri kadar öne sürülmemiştir?

Her iki manzume karşılaştırıldığında aradaki önemli farklar görülecektir. Bir kez "Bayrak"ta şair direkt olarak bayrağa seslenmekte ve onun bendesi olduğunu, kendisini o'na adadığını haykırmaktadır. Oysa "Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor"da şair, 'meçhul asker' dolayısıyla bayrağa değiniyor. Ayrıca "Bir Bayrak..."ta topluma ince bir eleştiri var: *"Destanı öksüz, sükûtu derin/ Meçhûl askerin"* Meçhûl Asker'in destanının öksüz, sessizliğinin derin oluşu, milliyetçiliğin o yıllarda Devlet tarafından yargılanıyor oluşundan olmalıdır. Eleştiri bir gönül koyma biçiminde olsa da Devlet'in hoşuna gitmez.

Bayrağın rüzgârsız kalmasında, dalgalanmak için rüzgâr beklemesindeki ima, İkinci Dünya Savaşının demokrasi cephesi tarafından kazanılması üzerine dönemin iktidarının milliyetçilerin üzerine yürümesinin payı da göz ardı edilmemelidir. 'Turancı'lara açılan davanın milliyetçileri sindirdiği söylenebilir. Bu da doğal olarak 'milliyetçi/muhafazakâr' Arif Nihat'ın ürününe yansıyacaktır. Şair, İkinci Dünya Savaşı dönemindeki milliyetçiliğin o coşkun günlerini özlemle anacak, o günlerin rüzgârının yeniden esmesini bekleyecektir. Bu da bir süre sonra ABD'nin estirdiği soğuk savaş rüzgârlarıyla gerçekleşecektir. Bu arada 'Turancı'lar mahkeme tarafından ideolojileri yüceltilerek aklanacaklardır zaten.

"Bayrak" manzumesinin 'ulusal günlerde' en çok okunan manzume olmasının bir nedeni de şairin yakaladığı 'ses'tir. "Sanat" adlı rubaisinde sesin önemini şöyle vurgular:

Şâir kişiler, kuş kuşunuz, dal dalınız
Dallarından renk, kuştan âhenk alınız
Ses, sadece mûsıkinin emrinde değil,
Rengin balı, ressamın değildir yalnız

Kitleleri harekete geçirmek isteyen ürünlerde, onları ajite etmek için ses çok büyük önem kazanır. Bunu en iyi örneklerini Nâzım vermiştir. Sosyalist eylemlerde, işçileri ve sosyalistleri ajite etmek için en çok okunan şiirlerin başında "Güneşi İçenlerin Türküsü" gelir. Nâzım bu şiirinde kıvrak, yüksek bir ses yakalar. Bu, o zamana kadar şiirimizde görülmemiş bir olgudur:

Akın var
güneşe akın
Güneşi zaaaptedeceğiz
güneşin zaptı yakın!

Nâzım, Türkçede ilk kez ölçüyü yıkıp 'dize'den uzaklaşarak şiirde 'bütün'e yönelmekte, ölçüyü kırarken de 'ses'i öne çokça çıkarmaktadır. Bu da onun ürünlerine 'meydan şiiri' özelliği katmaktadır.

Asya'da Nâzım'ın birinci dönemdeki şiirlerinin cevvaliyeti olmasa da, bayrak temalı öbür manzumelere göre yukarıya aldığımız manzumesi 'meydan şiiri' olma özelliğini taşıması bakımından öne çıkmaktadır.

Mehmet Âkif, "İstiklâl Marşı"nda ikinci kıtada bayrağa seslenmekte; ona gelecek özgür günler adına güvence vermekteydi. Arif Nihat, doğrudan doğruya 'ey!' hitabıyla övgülerle bayrağa seslenmektedir. "*Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım*" dizesindeki 'senin' sözcükleri haşiv gibi duruyorsa da, bayrağı öne çıkarma gibi bir işlev yüklenmiş durumdadır. Aynı durum ikinci kıtanın ilk dizesindeki 'benim' sözcüğü için de geçerlidir. Manzume yüksek sesle okunduğunda fazladan gibi duran bu sözcüklerin hitabette çok etkili olduğu görülür. Asya, bu dizeden itibaren Doğu'ya özgü bir abartıya başvurmuş. Burada 'destan'ı düz anlamda okursak, 'ay-yıldızlı al bayrak' olgusu yakın zamana aittir ve bu yakın zaman yenilgiler dönemidir; bu bakımdan 'destan'lık bir özelliği yoktur. Bu bayrak'ı Türk milletinin bir mecazı olarak okursak da milletleşme sürecinin XIX. yüzyıl olduğu ve bu yüzyıllarda 'destanlık' bir başarıdan söz edilemeyeceği bir gerçektir. Milliyetçiliğin akıl tutulmasında 'millet'i belli bir tarihsel dönemin olgusu olarak değil de, aşiret döneminde de var olduğuna inanmasında görürüz. Nitekim "Onlar"da atalarını anlatırken şöyle der:

Yurda baş dedikleri bir
Ağır adakla geldiler
Ve şu bayraksız dünyaya,
Bayrakla geldiler.

Kopardılar ayı gökten,
Bir ipek dala astılar...

Görüldüğü gibi şair, ay-yıldızlı bayrağın Türkler tarafından öteden beri kullanıldığını sanmakta, övgüsünü yaparken de uzak geçmişe yaslanmak istemektedir.

Şair 'yazacağım, kazacağım, bozacağım, öleceğim' gibi gelecek zamanlı kip kullanırken de yapmak istediklerine kesinlik katmak istemiştir. Bu arada şairin hiddetinden kuşlar bile payını almaktadır. Kuşun bayrağa selam vermesi düşünülemez; bu durumda şair bütün kuşları yuvalarından edecektir! Her ulusun milliyetçisi benzer bir çabaya girerse, yeryüzünde kuş neslinin kökü kurutulmuş olur!

Zaten milliyetçiliğin çıkmazı da buradadır. *'Sana benim gözümle bakmayanın'* derken şair, öteki ulusların milliyetçilerinin de benzer sözleri söyleyebileceğini düşünmemiş, her ulusun milliyetçisi benzer söz söyleyince savaşsız bir günün değil, bir ânın bile geçemeyeceğini göz ardı etmiştir.

Mehmet Âkif *"Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım"* derken 'ben' zamirini 'İslam milleti' adına kullanmaktaydı; Arif Nihat Asya ise birinci tekil kişi zamirini 'kendi' adına kullanmakta, onu 'biz' yerine kullanıp anlamı genişletmemektedir. Nitekim "Savaş bizi karlı dağlara götürdüğü gün" dizesinde 'biz'i 'Türk milleti'nin zamiri olarak kullanmaktadır.

Daha önce de değindiğimiz gibi, bir imparatorluk artığı devletlerin yurttaşları, sürekli olarak mirasçısı olduklarına inandıkları eski devletin o geniş sınırlarını özlerler ve yaşadıkları devletin sınırlarını kendilerine dar görürler. Tarihte kendi etnisitelerinin kurduğu devletin en geniş sınırlarını kendilerine doğal hak olarak görürler. Sözgelimi kendisini Pers İmparatorluğu'nun mirasçısı olarak gören İran milliyetçisi, atalarının ulaştığı son sınır olan Yunanistan'daki Maraton köyüne kadar olan yerleri kendilerinin doğal ama ellerinden zorla alınmış mirası olarak görmekte midirler, bilmiyorum. Ama bizim milliyetçi şairlerimiz Rakofça kırlarının 'hür' havasını özler dururlar! Atalarının 'Anatolia' dedikleri Anadolu'yu işgal eden Yunan'ı kınayan milliyetçilerimiz öte yandan Balkan rüyaları görürler. İşte bu nedenle bayrağa *"Yeryüzünde yer beyen/ Nereye dikilmek istersen / Söyle, seni oraya dikeyim!"* gibi sözlerle hitap etmek, başka ülkelerin bağımsızlığına hor bakmak, savaş kışkırtıcılığı yapmak dışında bir anlam taşımaz.

Günlük konuşmalarda, siyasi söylemde milliyetçi taassup için için sürse de, milliyetçilik şiir alanında gündemden düşmektedir. Günümüzde bu tarz milliyetçi şiir artık yazılmamaktadır. Fransız milliyetçilerinin Almanlar, Alman milliyetçilerinin Fransızlar hakkında yazdıkları aşağılayıcı şiirler bugün anakronik bir hal almıştır. Herhalde bu ulusların gençleri o şiirleri okuyup bıyık altından gülmektedirler.

İslamcı akım, dün birlikte yaşadığı 'milliyetçilik'ten günümüzde uzaklaşmışsa da, kimi sosyalistlerin anti-emperyalizm adına milliyetçiliğe sarıldıkları görülmektedir.

Arif Nihat Asya'nın milliyetçiliği, hiçbir zaman 'ırkçı' bir özellik taşımasa da Kemalizm'den ayrıldığı nokta onun 'muhafazakâr" oluşudur. "Köylülükte yetişmiş (...) esnaf geleneğinin çocuğu"[8], yani muhafazakârlığın doğal mirasçısı olarak, Osmanlı'yı 'köhne, iki yüzlü, her kalıba girmemizi tavsiye eden bu zihniyet asırlar ve asırlarca Türk oğluna afyon yutturmuş, onu uyutmağa çalışmış"[9] diye yeren resmi ideolojinin bu yönüne uzak durmaktadır. Bu noktada uzak durmuş olması, onu resmi ideolojiye bağlı olmaktan alıkoymaz, sadece Hasan Âli'nin temsil ettiği çizgiye sempatiyle bakmadığı da bir gerçektir. Yoksa Ahmet Kabaklı'nın dediği gibi "Necmettin Halil gibi onun [Arif Nihat Asya] da Milli Kurtuluşu temsil eden Ankara'ya bağlı olduğu şüphesiz. Hatta Ankara tarafından korunduğu da görülüyor."[10] Devletin temsil ettiği statüyle tek çelişkisi, Yahya Kemal gibi kültürel bireşim alanındadır. Bu nedenle 'muhafazkârlık'a daha sıcak bakan Demokrat Parti'den 1950'de milletvekili seçilmiştir.

Muhafazakârlığın şu tespiti çok ilginçtir:

İlk şiirleri elimizde bulunmadığı için Arif Nihat Asya'nın başlangıçta hangi şairleri, hangi üslûpları izlediğini tayin edemiyoruz. Ancak bildiğimiz, bu sanatçının ömrü boyunca Batı Şiiri'ne açılmadığı ve kapılmadığıdır.[11]

Kabaklı, bu sözleri şairi övmek için söylemektedir. Muhafazakârlara göre Batı şiirine açılmak ve kapılmak Türklüğü rencide edicidir. Oysa Arif Nihat Asya'nın kendisi gibi olmaya özendiği Yahya Kemal bir zamanlar Baudelaireperest olduğunu, Batı'nın mektebinde okuduğunu övünerek söyler. Arif Nihat'ın övündüğü milliyetçilik dahil, kıyafetine kadar her şey Batı'dan ithaldir. Yukarıya aldığımız Bayrak manzumesi de tema olarak Fransa'dan ithaldir.

Edebiyatın, özellikle şiirin, toplumsal değişimle birlikte yürüdüğü gerçeği, Ogün Kaymak'ın "Bayrağa Mersiye"sinde çok belirgindir:

Öğretmenim bana bayrağımızı çok sevdirdiniz
Şafaklara benzettiniz renginden – mersi
Dalgalandık biz onunla her dem, yaşım yediydi
Nazlandı, sanki bir kumaş parçası değil, her ayın ince evveli

Bak! Onun altında gidiyor şimdi genç ölü
Şehit dedik ulusça, çünkü onun (!) uğruna
Ayırdı bedenini ruhundan, karamelden de ve yavuklusundan
Künyesine eklenmiş bir şarapnel parçası
Ya da bir mermi ki atından inmeyen korsan

Peki öğretmenim bu bayrak kimleri korur en çok?
Sınırlar mı dediniz? Geçtim oralardan, hep taş hep toprak
Mayınlar mı dediniz, göğe seremezsiniz
Yoksulluğu korur mu peki bu bayrak? Açlık ve sevgisizlik aşılanan bir yurdu
Yüksek sermayesini korur mu? Dilime dolanan ulusların
Başka bir kıtadan ta buraya, kibirli bir apolet midir bayraktaki o yıldız?

Öğretmenim ben kendi bayrağımı dikeceğim artık müsaadenizle
İlmeğini sevgilimden çalacağım koklayarak
Rengi kâh Kahire'den akacak omuzlarıma, kâh Ürdün'den, İsrail'den
Uğruna can vermeyeceğiz, yaşayacağız!
Dans edeceğiz belimize dolayıp

Kaymak, bu şiirde 'bayrak'a değil, onu yücelten, Devlet'in öğretmenine sesleniyor. Çünkü o ideolojiyi çocuğun beynine öğretmen işlemektedir. İkinci dizedeki 'mersi' sözcüğü yeni kuşakların bir yandan Batı kültürüyle (iletişim imkânlarının artışıyla, eğitimle, turizmle, evlenmelerle) artık iç içe yaşamasından kaynaklanan 'öteki'ni düşman görmekten uzak olduğunu gösterirken, bir yandan resmi ideolojiyi nakzeden bıyık altından bir gülümsemeyi de ifade ediyor.

Milliyetçi/muhafazakâr düşüncede bayrakla birlikte 'şehit' diye yüceltilen 'genç ölü'nün ardından Kaymak, 'karamel ve yavuklu'dan diyerek iki ayrıntıyı birden vererek, yaşamanın tadını hatırlatmakta, 'bayrak için ölmek' ideolojisinin büyüsünün üstünü çizmektedir.

Kaymak'ın resmi ideolojiye tavrını koyduğu dize *"Peki öğretmenin bayrak kimleri korur en çok?"* dizesinin sorusunda yatmaktadır. Ulus devletle birlikte yurttaşların mülksüz kesimi hep 'ölümle' yüceltilmişlerdir. İş istediğinde yüzüne bakılmayan mülksüz, fabrikada 'iş kazası' sonucu ölse farkına varılmayan işçi, egemenlerin mülklerini koruma adına ölünce, yaşarken hiç görmediği itibarı görmekte, cenazesi Devlet erkânının katılımıyla alayı vala ile kaldırılmaktadır.

'Yoksulluğu korur mu?' sorusuyla Kaymak, alaysamaya başvurarak, ülkeye hamasetle 'açlık ve sevgisizlik aşılan'dığını belirtir. Kaymak'ın 'Başka bir kıtadan' sözüyle ABD'yi işaret etmesi de ilginçtir. Bu ima ile bayrak'ın başka bir ülkenin çıkarını korumakta perde olarak kullanıldığını da dolaylı yoldan söylemiş olmaktadır şair.

Son kıtada şair, itiraz ettiği ideolojiye karşı önerisini dillendirmektedir: Kaymak'ın bayrak'ı 'ulusal bayrak' olmaktan çıkmakta 'kendi bayrak'ı olmaktadır. Burada 'o bayrak'a yabancılaştırıldığını, öğretmene itirazıyla dillendiren şair, sevgilisinden çalacağı ilmekle –ki bu ilmek sevgilisinden olan çocuğunu çağrıştırıyor- *yeniden* üretecektir. Bu, resmi ideolojinin tartışılarak karşısına başka bir düşüncenin dikilmesi çabasıdır.

İlginç bir gönderme de, Kaymak'ın bayrağı, çevremizdeki halkları dışlamaması, onları düşman görmemesidir. Bunda şiirin yazıldığı dönemde Ortadoğu'da özellikle Arap ülkelerinde yaşanan halk hareketlerinin payı vardır.

Ama itirazın en güzeli, gelecekteki 'bayrak' sevgisinin varacağı noktayı işaret eden son iki dizesidir: *"Uğruna can vermeyeceğiz, yaşayacağız / Dans edeceğiz belimize dolayıp"*

Ogün Kaymak'ın şiirine de yansıyan değişim, Asya'nın "Bayrak"ına da yansıyacaktır doğal olarak.

Arif Nihat Asya, şiirimizde iz bırakmadan geçip gitmiştir. Artık hamasi toplantılarda bile okunmamaktadır. "Bayrak" manzumesi de okullarda 'ulusal günler'e mahkûm durumdadır.

Dipnotlar:

1- İslam Ansiklopedisi, 'Bayrak' md.

2- Sevgilinin gönül çekici boy posu yerine bayrağa eğilimimiz vardır; güzel kokulu saç yerine tuğa gönül bağlamışız.

3- **sahib-i hatem:** mühür sahibi, 'vezir-i âzam' kastedilmektedir. **Üsküf:** yeniçeri başlığı.

4- Ey peygamber sancağı, ey milyonlarla kalbin son umudu.

5- Bayrak, o al rengiyle ezeli bir tan gibi/heybetli tepesinden dalga dalga şan ve şeref saçıyor.

6- **şekl-i necm ü hilâl:** hilal ve yıldız biçiminde, **nur:** ışık, **gark olmak:** batmak, **hüccet-i iyd:** bayram delili, **matem-i zulm:** zulüm yası, **teb'it:** uzaklaştırma, kovma

7- **Zîr-i sâye** : gölge altı, gölgesinde, **iclâl ü ihtişam:** büyüklük ve görkem, **livâ:** bayrak, **lerziş-i nümûn:** titreyiş gösteren, titreten, **burûc ü şân:** şan burçları, **inzivâ:** bir köşeye çekilme, **âlihât-ı zafer:** zafere tapınma, **intizâr:** bekleme, gözleme, **kifayet:** yeterli, **i'tilâ:** yükselme, **nazar:** bakış, **lahza:** an, **meftûn:** vurgun, hayran, **muhît-i şükûh:** ululuk çevresi, **ârâyiş-i zafer:** zaferin süsü

8- Ahmet Kabaklı, Arif Nihat Asya, *Şiirler*, Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları, içinde, 1971, s. I,

9- Hasan Âli [Yücel]'in konuşmasından. *Birinci Türk Dil Kurultayı*, İstanbul 1933, s.212

10- Age, s.IV

11- Ahmet Kabaklı, Age, s. XX

GÉRARD GENETTE

Bağbozumu Şiiri

Türkçesi: Fırat Caner*

ÖNMETİN: GİRİŞ, "I"[1]

Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi'nde Stephen'ın arkadaşı Lynch'e üç ana estetik biçim hakkındaki "teorisi"ni açıkladığı parçaya hepimiz aşinayız: "Sanatçının kendi imgesini kendisiyle dolaysız ilişki içinde sunduğu biçim lirik biçim, kendi imgesini kendisiyle ve ötekilerle dolaylı ilişki içinde sunduğu biçim epik biçim, kendi imgesini ötekilerle dolaysız ilişki içinde sunduğu biçim dramatik biçim."[2] Joyce'un da farkında olduğu gibi, bu üçlü kategorileştirme aslında özgün değildir; nitekim bölümün ilk versiyonunda ironik bir biçimde Stephen'ın, "estetik anlayışı asıl olarak 'uygulamalı Aquinas'tan" gelmesine rağmen, kendisini "yenilikleri keşfeden saf bir havayla" ifade ettiğini belirtir.[3]

Aziz Thomas'ın böyle bir üçlü kategorileştirme önerip önermediğini bilmiyorum —ya da Joyce'un böyle bir iddiasının olup olmadığını— ama bazen orada burada bu üçlü kategorileştirmenin Aristo'ya, hatta Platon'a kolayca atfedildiğini fark ettim. Irene Behrens, türlerin ayrımının tarihi hakkındaki çalışmasında, Ernest Bovet'in kaleminden bir atıf örneği verdi ("Aristo lirik, epik ve dramatik türler arasındaki ayrımı belirledi") ve bunu, ayrımın o zamanlar zaten çok yaygın olduğunu öne sürerek hemen çürüttü[4]. Ama, göreceğimiz gibi, onun açıklaması diğerlerinin aynı suçu –şüphesiz kısmen suç; çünkü bu hata (ya da burada sorgulanan geçmişe ilişkin yanılsama) bizim bilincimize, bilinçdışımıza, edebî zihinlerimize kök salmıştır- yeniden işlemelerinin önüne geçemedi. Ayrıca, açıklaması, olumsuzladığı geleneğin etkilerinden tümüyle arınmış değildi. Nitekim, nasıl olup da bu geleneksel üçlü kategorileştirmenin Aristo'da görülmediği sorusu üzerinde ciddi bir biçimde düşündü ve tek olası gerekçeyi Yunan lirisizminin poetikanın kapsayamayacağı kadar müzikle ilişkili olmasında buldu. Ama trajedi de aynı şekilde müzikle iç içeydi ve lirik, çok daha temel bir gerekçeyle – geçerliliğini kaybetmemesi için yalnızca sorunun kendi içinde anlaşılması gereken bir gerekçe —Aristo'nun *Poetika*'sının dışında kalmıştı.

Yine de, açıkçası, bir şekilde, modern edebiyat anlayışının temel ilkesini (gerçekte, sık sık gördüğümüz gibi, aslında romantik edebiyat anlayışı demektir) klasik edebiyat anlayışının kurucu metnine yansıtmaktan kolay kolay vazgeçemeyiz ve muhtemelen bu kuramsal yansıtmalar dizisi talihsizcedir. Üç ana türle ilgili son teori, ilk metinlerin ilgili parçalarının ırzına geçerken, kendini antikiteye dayandırmakla ve kendi kendine yeten mutlak bir hakikatmiş gibi ortaya çıkmakla kalmaz, aynı zamanda, Aristo'nun ve ondan önce de Platon'un muhtemelen daha meşru ve daha farklı bir şey için inşa ettiği doğal temeli, üç üretici geleneğin yararına çarpıtır. Bir parça olsun çözmek istediğim, bu karışıklıklar düğümü, bu quid pro quo'lar ve yüzlerce yıl Batı poetikasının kalbinde yatan fark edilmemiş bu yerine geçirmelerdir.

Ama önce, bazı parlak zekâlı kişilerin açıklarını yakalamanın bilmişçe zevkinden ziyade, kendi verdikleri örneklerle bu *lectio facilior*'un yaygınlığını ortaya koymak için, bunun son zamanlardaki birkaç başka görünümüne değinelim: Austin Warren'dan:

"Tür teorisi için klasik metinlerimiz Aristo ve Horatius'tur. Onlardan yola çıkarak trajedi ve epiği (belli başlı) iki karakteristik tür olarak düşünürüz. Ama Aristo en azından dram, epik ve lirik arasındaki diğer ve daha temel ayrımların da farkındadır... Üç ana tür, Platon ve Aristo tarafından "taklit tarzı"na (ya da temsil tarzına) göre zaten birbirinden ayrılmıştır: Lirik şiir şairin kendi *persona*'sıdır; epik şiirde (ya da romanda) şair anlatıcı sıfatıyla kısmen kendi adına konuşur ve dolaysız söylemle (karışık anlatı) de kısmen karakterini konuşturur; dramda ise şair, karakterleri arasında görünmez hâle gelir... Aristo'nun *Poetika*'sı... epik, dram ve liriği ("melic") kabaca şiirin temel türleri olarak tanımlar."

Northrop Frye daha temkinli ve daha belirsiz ifade ediyor: "Elimizde Yunanlardan kalma üç üretici terim var: Dram, epik ve lirik." Philippe Lejeune, yine daha ihtiyatlı ya da daha kaçamak biçimde, teorideki sapmanın "*Yunanlar*'ın epik, dramatik ve lirik üçlü ayrımından" kaynaklandığını varsayar. Frye'nin sisteminin "Aristo'nun temel lirik, epik ve dramatik biçim ayrımının kabulü ile başladığını" belirten Robert Scholes için durum tam olarak böyle değildir. Stephen'ın konuşmasını eleştiren Hélène Cixous ise, hiç değilse, kesin bir biçimde kaynak belirtir: "Klasik üçlü ayrım Aristo'nun *Poetika*'sının 1447a, b, 1456-62a ve b'sinden türemiştir." Tzvetan Todorov içinse bu üçlünün varlığı Platon'a ve Diomedes'e kadar uzanır:

Platon'dan Goethe'ye, Jakobson'dan Emil Stailer'a kadar bütün girişimler edebiyatı üç kategoriye ayırmak ve bunları edebiyatın temel, hatta doğal biçimleri varsaymak üzere yapılmıştır... Diomedes, dördüncü yüzyılda Platon'un düşüncesini sistemli bir hâle getirerek üç temel tür tanımladı: Biri yalnızca yazarın konuştuğu yapıtları, diğeri yalnızca karakterin konuştuğu yapıtları, üçüncüsü ise hem yazarın hem de karakterin konuştuğu yapıtları içeriyordu.

Mikhail Bakhtin 1938'de bu soruna açıkça atıfta bulunmadan, türler teorisinin "bizim zamanımıza kadar Aristo'nun zaten söylemiş olduklarına, tatmin edici hiçbir şey" ilave etmediğini öne sürdü: "Onun poetika anlayışı, bizim onu artık anlayamayacağımız kadar derinlere gömülmüş olmasına rağmen, türler teorisinin değişmez temeli olarak duruyor."[5]

Bakhtin'in *Poetika*'nın lirik türler konusundaki büyük sessizliğinden habersiz olduğu aşikârdır ve yanılgısı, çelişkili bir biçimde, kötülediğini düşündüğü türler teorisinin temeline ilişkin bir bilgisizliği açığa vurmaktadır. Önemli olan, göreceğimiz gibi, modern (romantik öncesi, romantik ve romantik sonrası) edebiyat kuramcılarının, fikirlerini körleşmiş biçimde

Aristo veya Platon'a yansıtmaları ve böylece de kendi farklarını, modernliklerini "gömmeleri" ile gerçekleşen retrospektif yanılsamadır.

Bugün çok yaygın olan bu eğilim, aslında tamamen yirminci yüzyıla ait bir icat değildir. Onunla on sekizinci yüzyılda, Abbé Batteux'nun *Les Beaux-Arts réduits à un même principe* (Tek Yasaya Uyan Güzel Sanatlar) adlı denemesine eklediği bir bölümde de karşılaşırız. Bu bölümün başlığı tahmin edebileceğimizin çok ötesindedir: "Que cette doctrine est conforme à celle d'Aristote" (Bu Doktrinin Aristo'nunkine Uygunluğu Hakkında).[6] Buradaki doktrin, şiiri de kapsayan güzel sanatların yegâne "yasası" olan "güzel doğanın taklidi" hakkındaki genel teorisidir; ama büyük ölçüde Aristo'nun şiir sanatını üç tür ya da Horatius'a ait bir terimi ödünç alan Batteux'nun deyişiyle *üç renk* olarak ele alışından bahsetmeye odaklanmıştır. "Bu üç renk, bağbozumu şarkılarının ya da lirik şiirin; epik ya da anlatısal şiirin ve nihayetinde drama, trajedi ve komedinin renkleridir." Abbé, *Poetika*'dan, iddiasını dayandırdığı pasajı kendisi alıntılar ve bu alıntı, kendi çevirisiyle tekrar edilmeye değer: *"Les mots composés de plusieurs mots conviennent plus spécialement aux dithyrambes, les mots inusités aux epopées, et les tropes aux drames"* (birçok sözcükten meydana gelen sözcükler daha çok bağbozumu şarkılarına, daha seyrek sözcükler epiğe, mecazlar ise dramalara daha uygundur). Bu konuya, *lexis* ya da bizim deyişimizle üsluba odaklanacağımız 22. bölümün sonunda döneceğiz. Görülebileceği üzere, meselemiz —Batteux, Aristo'nun terimlerini, *ta héroika*'yı (daktilik hekzametre, hamasi şiirler) "epik", *ta iambeia*'yı da (iambik şiirler ve özellikle de, şüphesiz, trajik ve komik diyalogların trimetreleri) "drama" olarak tercüme etmek suretiyle bu yöne çekse de — türler ve üslup yöntemleri arasındaki uygun bağlantıdır.

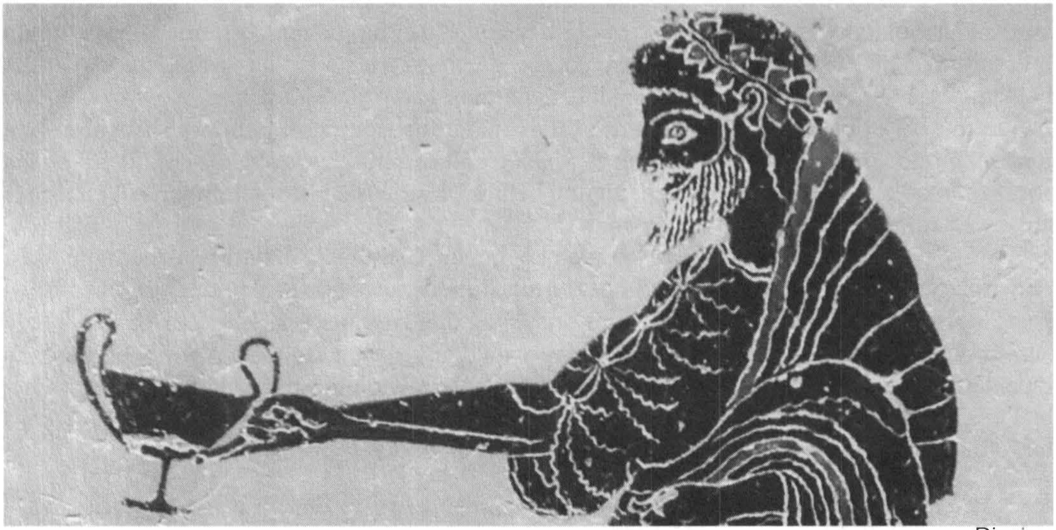
Bu zayıf vurguyu değerlendirelim: Burada Aristo sahiden de üç tür ya da biçime ait (bağbozumu şiirleri, epik, dramatik diyalog) üç üslup özelliğini birbirinden ayırt etmiş gibi görünüyor. Hâlâ gerekli olan ise, Batteux'nün bağbozumu şiiri ve lirik şiir arasında kurduğu denklik ilişkisini sorgulamak. Bağbozumu şiiri, öncelikle neredeyse hiç örneği kalmadığından, bugün pek bilinmeyen bir biçimdir; ancak uzmanlar onu genellikle "Dionisos şerefine söylenen koro şarkısı" olarak tanımlar ve seve seve "lirik biçimler"den biri olarak gösterirler[7]. Ama "bizim lirik şiirimizle bu kadar örtüşen hiçbir şey yoktur" diyerek, örneğin Pindar ve Safo'nun odlarının hakkını yiyerek yanıltıcı bir iddiada bulunan Batteux kadar ileri gitmezler. Ne var ki Aristo *Poetika*'nın başka bir yerinde bağbozumu şarkılarından bahsetmiyor; bunun bir istisnası, onu trajedinin öncülü olarak görmesi[8]. *Homerik Sorunlar*'da biçimin aslında anlatısal olduğunu, daha sonra dramatik olan "mimetik"e dönüştüğünü belirtir[9]. Platon ise, bağbozumu şarkısını, katıksız anlatısal şiirin kusursuz örneği olarak anar[10].

Öyleyse ortada Aristo ya da Platon'da bağbozumu şiirinin lirik türü temsil ettiğini iddia etmemize imkân veren bir şey yoktur —durum bunun tam aksidir. Batteux'nün alıntıladığı pasaj, Aristo'nun temsile dayanan üçlüyü onayladığını göstermek için başvurabileceği, bütün *Poetika*'daki tek pasajdır. Çarpıtma çirkindir ve yapıldığı yer önemlidir. Bu yerin önemini daha iyi anlamak için kaynağa Platon'un temellerini attığı ve Aristo'nun geliştirdiği türler sistemine-bir kez daha dönmeliyiz. Ben, geleneğe bağlı kalarak "türler sistemi" diyorum; ama bunun yanlış bir terim olduğunu, bambaşka bir şeyin söz konusu olduğunu göreceğiz.

* Yrd. Doç. Dr. Fırat Caner, Girne Amerikan Üniversitesi

Dipnotlar:

1- Genette, Gérard. *The Architext: An Introduction.* Trans. Jane E. Lewin. Berkeley: University of California Press, 1992. Bu metin, kitabın 1. bölümünün çevirisidir.
2- James Joyce. *A Portrait of the Artist as a young Man* (1916; yeniden basım New York: Viking, 1966), 214.
3- James Joyce. *Stephen Hero* (New York: New Directions, 1944), 77.
4- Ernest Bovet. *Lyrisme, épopée, drame: une loi de l'évolution littérale expliquée par l'évolution générale.* (Paris: Colin, 1911), 12; Irene Behrens. *Die Lehre von der Einteilung der Dichtkunst, vornehmlich vom 16. bis 19. Jahrhundert: Studien zur Geschichte der poetischen Gattungen.* Beihefte zur Zeitschrift für romanische Philologie, no. 92. (Halle: Niemeyer, 1940).
5- René Wellek ve Austin Warren'ın *Theory of Literature*'u içinde "Literary Genres" (New York: Harcourt, Brace, 1956), 217, 223; Northrop Frye, *Anatomy of Criticism: Four Essays* (1957; yeniden basım New York: Atheneum, 1967), 246; Philippe Lejeune, *Le Pacte autobiographique* (Paris: Seuil, 1975), 330; Robert Scholes, *Structualism in Literature* (New Haven: Yale University Press, 1974), 124; Hélène Cixous, *Th Exile of James Joyce*, çev. Sally A. J. Purcell (New York: David Lewis, 1972), 625; Oswald Ducrot ve Tzvetan Todorov, *Encyclopedic Dictionary of the Sciences of Language*, çev. Catherine Porter (Baltimore: Johns Hopkins University Pres, 1979), 153; Mikhail Bakhtin, *Esthétique et théorie du roman*, çev. Daria Olivier (Paris: Gallimard, 1978), 445. Atıflardaki tüm vurgular bana aittir.
6- Bu kısım, ilk kez (1746'da basılan) *Les Principes de littérature*'ün 1764'teki ikinci baskısının birinci cildinde yer alan denemede yer aldı. Önce, "La poésie des vers" başlıklı, sonradan ilave edilen bir bölümün sonuç kısmından ibaretti. Daha sonra, 1824 baskısında, bu sonuç kısmı, 1764'teki ilave metinden alınan bir başlıkla, ayrı bir bölüm hâline getirildi.
7- Jacqueline de Romilly, *La Tragédie grecque* (Paris: Presses universitaires de France, 1970), 12.
8- 1449a.
9- 19.918b-919.
10- *Devlet* 394c. "Öyle görünüyor ki 5. yüzyılın başında, Dionisos onuruna söylenen şarkılar, az ya da çok tanrıyla ilişkili hamasi ya da kutsal konulara sahipti. Bu nedenle, bugüne kalan Pindar parçalarına göre, koronun diyalog kullanmaksızın ve Dionisos'a ve bazen de başka kutsal varlıklara edilen dualara liderlik etmek için söylediği bağbozumu şarkıları, öyle görünüyor ki, hamasi anlatının parçasıydılar. Platon, lirik şarkıların giriş bölümü ile müzikal tarzların karıştırılmasıyla büyük değişime uğrayan dördüncü yüzyıl bağbozumu şarkılarından ziyade bu tür bir kompozisyondan bahsetmiş olsa gerek." (Roselyne Dupont-Roc, "Mimesis et et énonciation", *Ecriture et théorie poétiques: lectures d'Homère, Eschyle, Platon, Aristote* içinde [Paris: Presses de l'Ecole normale supérieure, 1976], 8). Cf. Athur Wallace Pickard-Cambridge, *Dithyramb, Tragedy, and Comedy* (Oxford: Clarendon, 1927).

Dionisos

ANYA

Mete Özel

Karanlığın ressamı ChetZar'ın "Lilith" adlı tablosu, 2003

Bu karanlık sis ne zaman geri geldi; bu güzel yaratıklar nasıl da çabucacık sardılar etrafımı anlayamadan, içlerinden biri, yüzmekle uçmak arası hareketlerle yükseldi ve kulağıma eğilip şöyle dedi.

Sizi tanıştırayım, annemiz Lili.

Pardon duyamadım, Leyla mı dediniz?

Evet, öyle de derler. Başka isimleri de var, ama biz hep anne deriz.

Memnun oldum efendim; şey... Siz çok genç görünüyorsunuz ve bu... Kıyafet...

Göbeğinden aşağısı alevli yılanlarla sarılı, göğüslerinin yarısı kara saçlarıyla örtülü bu kadına,olmayan kıyafetinden söz açmak ancak benim gibi bir budalaya yakışırdı zaten!

Aa... Acaba bana yardımcı olabilir misiniz? İçeriye girmem gerek benim ama bir türlü açamıyorum bu kapıyı.

- Farkında değil misiniz? Biz de çıkmak istiyoruz buradan, yani hepimizin ortak arzusu bu.

Evet, ama... Ben anlamadım ki! Sizi tanımıyorum, burası benim evim. İçeride eşim ve oğlum uyuyorlar, nasıl olur? Hepimiz birden içeri girersek çok korka...

Orası içerisi değil dışarısı.

- Nasıl?

Boyuna göre fazla uzun, kara kuyruğuyla beni dürtükleyip çekiştiren minik yaratık annesinin hışmından sakınmak için söze girdi:

- Anne, bu arkadaş bizden biri artık ama daha bilmediği çok şey var, müsaadenizle ben eteM kardeşimize anlatayım olanı biteni.

Anlatın! Anlasın hemen, vakit tamam; çıkacağız buradan hep birlikte birazdan. Söyleyin, ayakaltında dolaşmasın bu.

- Gel kardeşim.

Ne kardeşi yahu!

Bizden farklı olduğunu mu sanıyorsun eteM?

- Sizin kim hatta ne olduğunuzu bile bilmiyorum ki! Benim için sorun değil, her kimseniz, her ne yapıyorsanız ya da yapacaksanız yapın, ama bıraksanız da ben artık...

Bacaklarıma dolanan şeyin kendi kuyruğum olduğunu anlamamla birlikte yaşadığım paniği size nasıl anlatsam? Elimi başıma korkuyla götürdüğümde apaçık hissettiğim sivri çıkıntıları, gözlerimin ne renkler saçtığını görebilmek için bir ayna, bir yansıtıcı aradığımı hemen anladı yaratık ve kıkırdayarak açıklamaya devam etti.

Yok, eteM burası anyA, burada ayna falan olmaz! Boşuna aranma. Biz aynanın içindeyiz zaten. Yani aslında tüm yansıtan şeylerin arkası bizim ülkemiz. Parlak metaller, çelik, gümüş ve demir ki zaten asıl ayna onlardır, su, arkası yeterince karanlık camlar ve en çok da şu insanların göz bebeklerinin ötesi. Biz buradan baktık eskiyen dünyaya, savaşları izledik, depremleri, yangınları, yıkımı. Dünya eridi, tükendi gözlerimizin önünde ama çıkamadık buradan. Yani şimdiye kadar çıkamadık diyorum; işaretler tamam, artık zamanı geldi; bir olacağız yeniden kendimizle. Sen de kendine kavuşacaksın, endişelenme. Oğlun, karın, seni isterlerse, yine birlikte yaşarsınız bu evim dediğin yerde ama inan bana her şey daha iyi olacak, daha bütün. Düşünsene binlerce yıldır ayrı düştüğün suretlerin kavuşacak.

Ben kırk sekiz yaşındayım?

Önceni, sonranı karıştırmıyorum şimdi. Takma kafanı bunlara sen. Şimdi itiraf edemiyorsun kendine ama az mı aradın diğer parçanı aynaların arkasında? Korkmadın mı görüp unutmaya çalıştığın yanından? Sanrıdır dedin, esrimedir dedin, unutmaya çalıştığını yazdın şiirdir dedin; yalan mı? Söylesene!

Ben... Anlamıyorum... Bunlara nasıl inanırım, galiba yine o kâbuslarımdan birinden uyanamıyorum.

Senin kâbusun değil bu, bizim kâbusumuz.

Sen? Sen kimsin peki? Bir yansıma mı?

isaniŞ'im ben canım dostum!

- Ne bu şimdi!Dalga mı geçiyorsunuz benimle! Diyelim ki Şinasi'sin; ne arıyorsun burada, benim kâbusumda?

- Bizim! Hem kâbus demeyelim, rüya diyelim istersen, uzun, derin bir rüya! Burası bizimkilerle kaynıyor oğlum! Aynaların sırını bilip korkuyla arkalarına bakan, bakmaya çalışan,

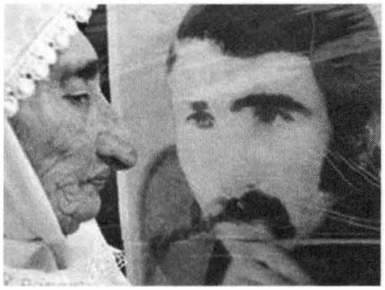
ötesini deşen Lili'nin rüzgârına kapılır, gelir buraya bir bir. Lili korur, besler, büyütür bizi. Kimi ararsan bu kalabalıkta eteM. Şunları tanıdın mı bak?

Nerden tanıyayım ulan, hepsi...hepiniz aynı...

Gözün alışmadı henüz farklara, karanlığa; onlar nalğoacaraK'lanazoT. Burada ölüm dirim yok; öte tarafa da taşıyacağız işte bu bütünlüğü, kendimizi...

- Amma söndürdün, sen gerçekten...Cem?

Aynı şey ama karşıya geçince ben olacağım evet!

Berfo Ana ve Cemil Kırbayır. Otuz yıldan fazla taşıdığı oğlunun resmini yıpranmasın diye naylonlara sarmış 103 yaşındaki ana.

Az kaldı gerçekten! Tarihle yüzleşmeye az kaldı! Günahlarımızdan arınamayacağız ama geçmişe, geleceğe ayna tutabilecek miyiz? İlk kez devlet erkânından birileri gözaltında cinayetler işlendiğini resmen açıkladı! Cemil Kırbayır'ın katledildiğini itiraf ettiler ama failler saklanabiliyor şimdilik. Faili meçhûl diye bir şey yok! Failler gayet belli; adlarıyla, sanlarıyla biliniyorlar! İçlerinden bir ikisi bu anaların acısı karşında insafa gelse yetecek; gerisi kolay. Berfo Ananın acısı dinmeyecek ama başka acılara son verebilir miyiz? İntikam isteyen yok artık! Işık, biraz daha ışık tek dileğimiz! Hayrettin Eren, Fehmi Tosun, Nurettin Yedigöl, Murat Yıldız ve daha binlerce kayıp evlat için, bizim için ve çocuklarımız için biraz daha ışık! Yine zavallı demokrasimizin sınanacağı seçimlere beş kala vaatler gırla. Bu analar, kardeşler artık vaat dinlemek değil icraat isterler. Çok şey değil, gözyaşlarını akıtacak bir mezarla suçluların hak ettikleri cezayı çektiklerini görebilmek isterler. Çok mu?

ANİTA SEZGENER

ÇöldeVarYasTutucuKadınlar!

T. Renner, Landscape for Franz Kline

yumuşak bir alan vardı. yutkunmayla dolan. sesin geçirdiği. pufff! karanlık!
çepeçevre kadınlar... biri aldı ağıdı, sonra öbürleri uzanıp. 'giyit'ini yırtıp. ortada yatan 'yernik'. biri sauda diye seslendi. kum vardı. pufff! karanlık!.. yankılandı çöl... gözün gördüğü her şeyde...

Suwaida

Suwaida Arapça karanlık demekti. İbn Sina, Arapçada *akhlat* diye bilinen salgılar teorisini ortaya attı, karanlığı ve melankoliyi tasvir etti. Ona göre, sağlık ve hastalık durumları için dört ana salgı vardı, bunlardan biri de sauda'ydı. Bu karanlık sıvıyı melankoli hastalığına yordu, yanma ve çökelmenin sonunda aşırı ısınmaya ve buharlaşmaya yol açtığını, bedensel ve beyinsel işleve zarar verdiğini söyledi.

***

Yas

Freud, *Yas ve Melankoli*'yi yazınca (1917), yas ve melankoli birbirinden ayrıldı, biri bir kayba tepki olarak bir süreliğine tutuluyordu, öbürü ise kalıcıydı. Yas durumunda belli bir süre sonra ego özgürleşiyor ancak melankolide özne kayıp nesneye süreğen ve karmaşık bir şekilde bağlı kalıyordu.

***

Keder

Ortaçağ ve Rönesans'ta kadınlar duygusal patlamalara yatkın olan cinsti. Öyle deniyordu. Kadınların kederi Batı'nın kültür söylemi içinde tehdit olarak algılandığı için bastırıldı. Melankoli eril olsundu.

***

Çöl

Bedevi kadınlar kayıplarını ağladı. Kimisi ağlarken yüzünü tokatladı. Kimisi ziynet eşyalarını çıkardı. Kimisi de başından aşağıya çamur döktü. Mısır'daki Awlad' Ali Bedevi topluluğundaki kadınların ritüellerini çok az kişi bildi.
Çöl, ölümü, göçü, seyahati, arzuyu, beklemeyi kuşattığı için kaybın metaziğini kurdu. Bedevi kadınların şiiri ampirik ve spiritüeldi. Şair İbn Raddas geleneksel çöl kadınlarının poetik mirasını toplamaya çıktı. Geri dönmesi 10 yılı buldu. Kadınların şiirinin saklı olduğunu söyledi döndüğünde. Rüzgâr çıktı. Kadınlar şiirlerini saklamaya alıştığından unutulmaya yüz tuttu kayıp lirikler.

***

Ritha

Nasib (aşk prelüdü)'le açıldı Ritha (ağıt). Ritha, Arap kadın şairlerin İslamiyet öncesi dönemden beri en çok kullandıkları türdü. Ritha'yı kuran kadınsı anlatı, bir alegori kurarak kaybı telafi

etmeye çalıştı. Bunu yaparak, şair ölümü inkâr etti ve sevilen obje bir özdeşleşme sürecinden geçirilerek içselleştirildi. Kabile toplumunun ataerkilliğine bir başkaldırı. Girişildi. Bir kopuş isteği. Girişildi.

***

Çöl hayvanları gibi

Çöl kımıldadı. Bedevi kadınlar kendi acılarını bir hayvanın acısına denk koştu. Onlar hayawanlarına düşkündü. İslamiyet öncesi hayvanpoetikası Bedevi şiirindeki hayvan-oluş'na bağlandı. Kadın şairin kaybının acısı bir çöl hayvanında alegorikleşerek evrenselleşti. Çöl hayvanları ve çöldeki kuşlar gibi sancılandı o. Hem kuşların hem kadınların gözlerine bakan Kristeva, "Acı Hastalığı" diye mırıldandı.

***

O benim inlemelerim aynı
Dişi bir devenin yavrusunu kaybettiğindeki gibi
Şişmiş ve kurumuş derisinin etrafında
Her sabah kamp yerinde
mesken tutuyor orayı her bir dönüşünde
rahminde yavrusunun kayıp sıcaklığını hissedip
Yazık! kahve fincanları
Sahipsiz şimdi
Bir sürü değerli konuğu eğlendirmişti oysa
Evi hâlâ hazır
Üşüşecek ziyaretçileri için
Ama bilmem bugün
O hangi eve doğru yola çıktı.

Bir şiire içi boş bir sesle başladı şair (O). Şiire hayvanların mırıltılarını topladı, tekillendi. Bir hayvanın kendi yavrusunu kaybetmesine benzedi kaybı. Yasın doğasında eşitlendi kuşlar ve Bedeviler. Bir khalouj (dişi deve) ölüm yerinde daireler döndü. Sonra uzandı ve orayı korumaya aldı. Ve sezdik. Hayvanlar da geçemedi ölümün üstünden. İkizlendi keder. Bu alegorik yapının kayıpla olan müzakeresi onun parçalı yapısına, tamamlanmamışlığına dayandı. *"Melankolik birinin kendine izin verdiği tek zevk alegoridir"*diye fısıldadı Benjamin. Kaybı göğüsledi şiir alegoride. Hayawanlar dişiydi. Derrida sordu: *"Hayvanlar acı çekebilir mi?"* ve cevapladı: *"Acı çekme kabiliyeti güçle alakalı değildir, o gücün olmadığı bir olasılık yani imkânsız olanın olasılığıdır."* Ve her şey sustu.

***

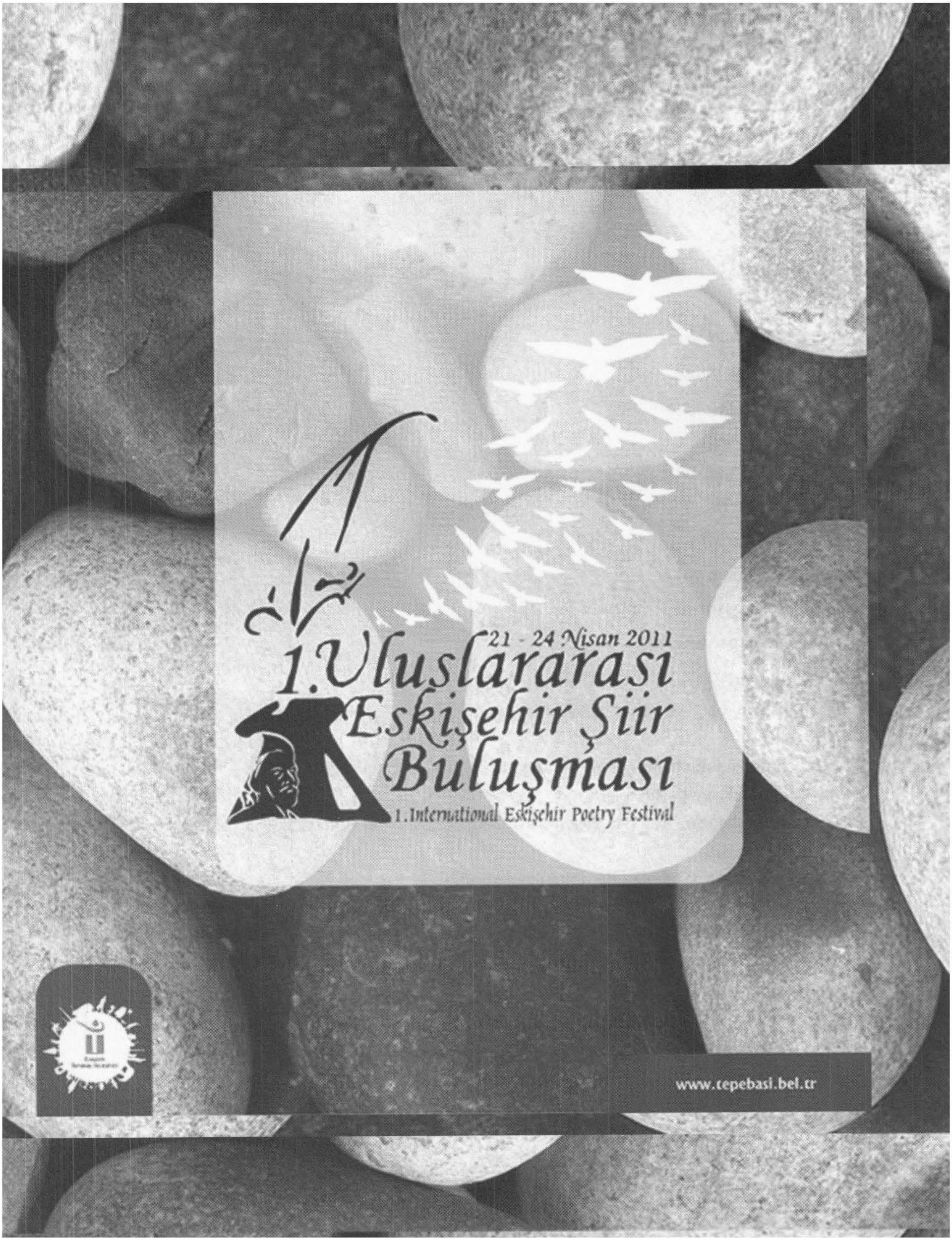
Sonra Şair Harbiyya Ghuwayri acısına dişi şahinleri çağırdı:

Yüreğim:
Dişi bir şahin
Yumurtaları kırılmış
Yolk kesesi yok olmuş
Geriye sadece kabuğu kalmış
O benim yoldaşım
Bir gazel sürüsünü avlayan
Keskin gözleriyle
ve her gece tutkuyla
Allahım! Bu çölün yolu
Her zaman mı sarp ve geçilmezdi?
Yoksa ben mi pervasızım şimdi
Bir yılanın kayganlığından irkilmiş gibi
Keskin dişlerini bana geçirmesinden korkuyorum.

Acı çeken bir kadının harap yüreği yerini yırtıcı bir dişi-şahinle değişti.
Geriye kalan tek şey boşluktu.
Moneera Al-Ghadeer, "Kaybın Melankolisi: Bedevi Kadınların Ağıtsal Şiiri"ni yazarak bu boşluğu doldurdu.
ÇöldeVarYasTutucuKadınlar! bu doluluktan kuruldu.

***

yumuşak bir alan vardı. yutkunmayla dolan. sesin geçirdiği. pufff! karanlık!
biri sauda diye seslendi. kum vardı. ...! yankılandı çöl... gözün gördüğü her şeyde.. dağıldı ölümün karnı!
pufff! karanlık

21 - 24 Nisan 2011
1. Uluslararası
Eskişehir Şiir
Buluşması
1. International Eskişehir Poetry Festival
www.tepebasi.bel.tr

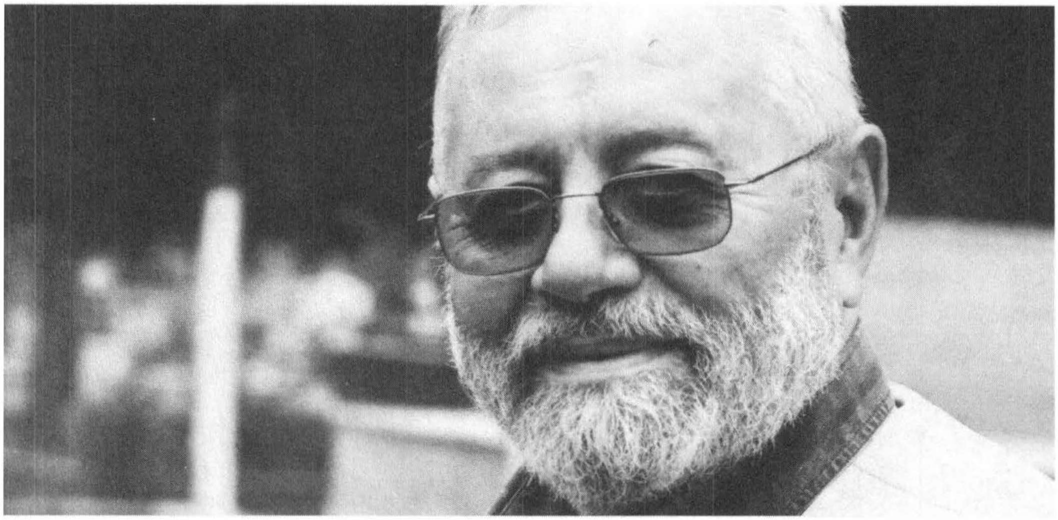

Eskişehir Tepebaşı Belediyesi, Türkiye Yazarlar Sendikası ve PEN'in desteğiyle **1.Uluslararası Eskişehir Şiir Buluşması**'nı 21- 24 Nisan tarihleri arasında gerçekleştirdi. Eskişehir Tepebaşı Belediye Başkanı ve Festival Düzenleme Kurulu Başkanı Dr. **Ahmet Ataç'**ın, Yunus Emre ile özdeşleşmiş Eskişehir'de uluslararası bir şiir festivali düzenlemenin sevinci içinde olduklarını belirttiği açılış töreni 21 Nisan Perşembe günü saat 18.00'de Dedepark Otel'de yapıldı. Açılış töreninde **Ömer Özgeç** ve **Güneş Özgeç** bir konser verdi.

Eskişehir Şiir Buluşması'na yurt dışından **Lionel Ray** (Fransa), **Tahar Bekri** (Tunus), **Thomas Luthardt** (Almanya), **Giancarlo Cavallo** (İtalya), **Juha Kulmala** (Finlandiya), **Laura Ruiz Montes** (Küba); Türkiye'den **Tozan Alkan, Riitta Cankoçak, Metin Cengiz, Nurduran Duman, Enver Ercan, Haydar Ergülen, Didem Gülçin Erdem, Tarık Günersel, Özdemir İnce, Mustafa Köz, Çiğdem Sezer, Mahmut Temizyürek, Adnan Özer, Emeç, Erol Büyükmeriç, Aytül Akal, Bahadır Gülmez, Medine Sivri**; Eskişehir'den **Harun Atak, Funda Aytüre, Muzaffer Cura, Ali Haydar Çakta, Zehra Çam, Emine Gürbüz, Kemal Yıldırım** katıldı.

Onur Konuğu **Özdemir İnce** ve geçen yıl yitirdiğimiz **Arif Damar** için birer oturumun yapıldığı festivalde ayrıca **'Fransız Şiiri'**, **'2000'lerde Türk Şiiri'**, **'Konuk Şairlerle Dünya Şiiri'** ve **'Çocuk Şiirleri'** başlıkları altında paneller ve şiir okumaları gerçekleştirildi.

Onur Konuğu Özdemir İnce

Sevgili akraba ve dostlarım, değerli ve vefalı komşular, bütün dünya ve Türkiye!

Bugün, burada, sizlerin karşısında, 75 yaşında bir şiir sever memeli hayvan olarak, bir itirafta bulunmak istiyorum:

Gerçekten demokratik, gerçekten özgür, kardeşçe ve eşitlikçi bir dünyada ve Türkiye'de aynı hayatı birkaç kez yaşamak isterdim. Böyle bir dünyada bir şair ve yazar hayatı yaşamak, geceleri Ülker'in yanında uyumak...

Ama altmış yıllık deneyime dayanarak şunu da söyleyeyim: Bir şair, yazar ve âşık olarak demokrasi, özgürlük, eşitlik ve kardeşlik hayali için mücadele etmek de çok güzel, sorumluluk ve onur verici. [illegible]atımı, şiirlerimi, yazılarımı, eylemlerimi ve aşkımı güzelleştirdi, diri tuttu. Böyle bir engebe[illegible]tım oldu, yani gerçekten yaşadım, kendi hayatımı, Türkiye'nin hayatını, dünyanın hayatını.

Galiba böyle bir hayata ihanet etmediğim, ona sadık kaldığım düşünüldüğü için, bu şiir festivalinin doğum törenine onur konuğu olarak davet edildim.

Bana bu onuru verenlere ve şiirin kendisine teşekkür ederim.

Şiire teşekkür ederim çünkü beni besledi, adam etti, yarı yolda bırakmadı ve her gün sınava soktu, sorguya çekti. Başımı belaya soktuğu için de kendisine teşekkür ederim!

Daha önce birkaç kez yazıp söylediğim bir sözü burada da tekrarlamak istiyorum: Gazetedeki yazılarımı insanlara bugün ve yarın gerekli olabilir diye, kimsenin bana ısmarlamadığı şiirlerimi bir gün bir insana gerekli olur diye yazıyorum. Ölümümden sonra geleceğe kalıp-kalmamaları gerçekten umurumda bile değil... Onları yazarak mutlu oldum, belki bazı insanları da mutlu etmişimdir.

Sevgi ve saygılarımla.

LIONEL RAY

Önce Söz Vardı

Türkçesi: Halil Elibol

Lionel Ray

Özdemir İnce, (Ağustos 1936), *Annemin Karnındaki Son Bir Ay* adlı bu yeni kitabında, hayata gelmeden önceki birkaç haftada duygularını, merakını, sorgulamalarını, kaygılarını hayal ederek, insan bedeninin oluşmasına ve daha sonraki şairlik yaşamına yeni bir yaklaşım tarzı getirmiştir. O zaten dile yeteneklidir, kapsamsız ve espriden yoksun değildir. Özdemir İnce kesinlikle çok erken sözle donanmış bir şairdir.

Hayatının ilk başlarında yaşam serüveninin bir gezgini olan şair, önceyi ve sonrayı ayıran o ince çizgi üzerindeki henüz görünür bir varlığı olmayan yalnızlıkta, daha henüz bugün tanıdığımız kişi olmadan önce bile, yani Türkiye'nin önemli seslerinden biri olmadan önce, kendisinin şaşırtıcı bir portresini çiziyor. Söz, henüz dağarcığında hiçbir sözcüğü ve hiçbir sesi olmayan insana bahşedilmiştir. Fakat o hareket halinde, kokuları ve dışarıdaki gürültüleri, nemli zindanının yüzeyindeki dokunuşları okşayışları ve seher vaktinin kaybolan ışıklarını fark ediyor, çünkü o yaşıyor. Yoğun bir hayat mı yoksa sakin bir hayat mı? Kim o? Eğer yalnız ise, diğeri ya da diğerleri kim? Ve nereden geliyor, nereli? Kimin, neyin devamı ya da mirasçısı?

Özdemir İnce yeni doğacak bebeğin olası sözcüklerinde geleceği okuyor bizlere, yaşı ilerleyen çocuğun, yani şimdi yetmiş yaşlarında olan çocuk, dizelerde konuşuyor, ama bazen ağır bazen hafif, doğum gecesinden söz ediyor, imkânsız bir kimliğin başdöndürücü özelliğinden ve ruhundaki uçurumlardan söz ediyor. Sözleri bize, gölgesiz bir dünyayı, geçici, yani daha henüz gelmemiş bir baharı, daha doğrusu adına dünyanın ve hayatın kökeni denilen bir varoluşun o zor halini betimliyor. Bu, o kocaman ışıkları içinde çırılçıplak görünen ve doğmak üzere olan sonsuz güneşi anımsatıyor; bir düşün ya da benzersiz bir notanın saflığı kadar beyaz ve neşeli, tam da hayat şarkısı başlamak üzereyken, hem de coşkunluklarıyla, bozguna uğramışlığıyla ama bazen de zaferleriyle. Bize, onu okumak, onun sesinin yankılarının farkına varmak, her tür mantığın ve ölçünün sığlığında olduğu gibi, kronolojinin soğuk bakışını terk etmek kalıyor. Kulağımız geleceği dinlemeye yeltenirken dünyayı öğrenmek ya da onu icat etmek ana karnında oluyor. İşte şair bu yüzden niçiniyle birlikte önceden programlanmış olan doğum belgesini imzalıyor. Artık burada, hayatın niçin kendisine böyle "hazırlandığını" apaçık ilan eden birisinin romantik duruşundan daha öte bir yerdeyiz, ama o doğmaya, anlamaya ve keşfetmeye hazır, atılırcasına geliyor dünyaya. *"Bir sesim var o da insan sesi"* diyor daha doğduğu ilk gün, (1 Eylül 1936), hem de inanç ve güvenle. Özdemir İnce, olacağı şeyin işlevine göre öyle olmayı, kendi öz sözüyle, ötekilerinin sözüyle dünyaya doğmayı göze almıştır artık. Yalın bir şekilde, onurluca ve aynı zamanda ciddi ve gülümseyen bir edayla. Kuşkusuz bu varoluşsal düşünce ve imgelem vaatlerle dopdoludur. İşte eserinin anahtarı ipucu burada, açıl susam açıl gibi.

Ben ne Alfa'yım ne de Omega
Ama başlangıcım ve sonum
Dinlenmektedirler içimde. Varlıkla hiçlik arasında.

Şair başkasının acısında kendini kimsesiz ve yalnız olarak keşfetse de eseri romantizmin izlerinden mahrum değildir ve "Benden başka birileri daha var mı?" diye soracak ve düşünürümüz, eğer varsa, varlığa bir anlam verebilecektir, diye ekleyecektir. Fakat dünyaya gelmeden önce bile zaten şair sürgündeydi ve yetimdi.

Onun eserleri aynı zamanda bizim Fransız şairlerimizle de buluşuyor, örneğin Arthur Rimbaud'yla. (Özdemir İnce, Rimbaud'yu, Lautréamont'u, Aloysius Bertrand'ı ve başkalarını da Türkçeye çevirdi.) Rimbaud, *Illuminations*'da (Esinlenmeler) "yer ve formülü arıyor" gibi görünürken, İnce "Fakat bu yer neresidir? Bir mağara mı, zindan mı?" diye soruyor. *Dünyanın Masalı* adlı eserin yazarı Jules Superville de yakındır ona. *"Ayaklar, eller, parmaklar / Hepsi bir işe yaramalı / Yoktu çünkü hiçbiri başlangıçta".*

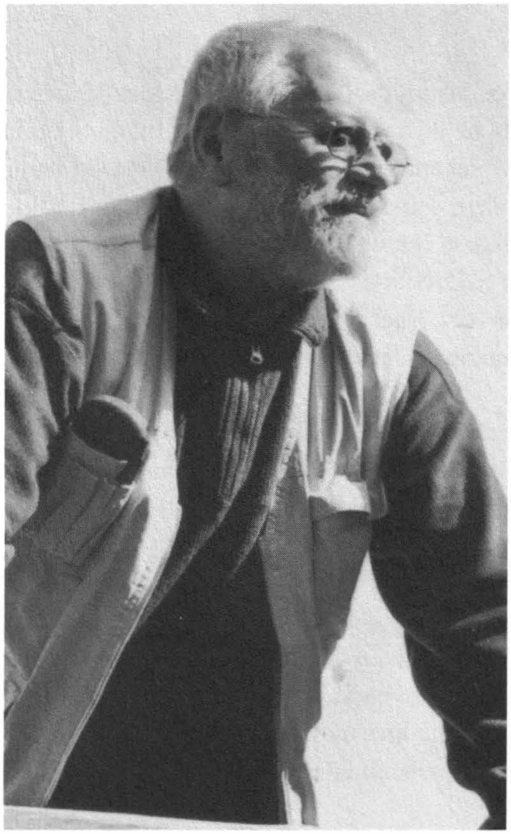
Fakat eserin en çok ilgi gören noktaları henüz belirlenmemiş belki de çoğul olan bir kimliğin (Ben kimim?) keşfi ve araştırmasıyla ilgili olanlardır (*"biz beniz / siz bensiniz / onlar bendir*), hepsi birbirine benzer ve birleşmiştir ve kesintisiz bir tekrara isteklilerdir. Ve bu da o Evrensel Varlığın tanınmasına bir çağrı ve bir davetiye gibi çağrışım yapmaktadır.

Özdemir İnce yazısı öze indirgenmiştir; cümleler dolaysız, gösterişten ve süsten uzaktır. Bazen anlaşılması güç, esrarlı, fakat aşırıya kaçmayan hayal dünyası eksiltili (eliptik) tarzda gelişme gösterir, kısa ve kestirme cümleler yan yana ilerler. Konunun bu mutlu tuhaflığı bana, Diaghilev'in daha mesleğinin başında olan Jean Cocteau'ya söylediklerini anımsatıyor. *"Beni şaşırt"* diyordu Diaghilev. Şairlik şaşırtma mesleğidir.

TAHAR BEKRİ

Özdemir İnce, Şiirin Varlığı

Türkçesi: Oğuz Dündar

Özdemir İnce

Özdemir'le 1987 yılında Cezayir'in Oran şehrinde tanıştım. Bu tanışma Akdeniz yazarları için hazırlanmış bir buluşma vesilesiyle gerçekleşmişti. O sıralar 1976'dan beri sürgün olarak yaşadığım Paris'teydim. Gözümde tüten memleketim Tunus'a gidemiyordum. Dostluğumuzu perçinleyen şey, ikimizin deniz bağı olmuştu. Aynı zamanda konuştuğumuz dilin de etkisi vardı, çünkü Fransızca anlaşabiliyorduk. Ayrıca, hatırlatmama gerek var mı bilmiyorum ama, Özdemir, Rimbaud veya Lautréamont gibi büyük Fransız yazarlarının tercümelerini yapmıştır. Açıkça konuşmak gerekirse bir Tunuslu için bir Türkle arkadaşlık yapmak zor değil: Osmanlı İmparatorluğu'ndaki ortak tarihimiz ve 1956 da genç Tunus Cumhuriyeti'ni etkileyen ilerici ve modern Kemalist yasalar ortak bir geçmiş anlamına da geliyor.

Her şeyden önce şunu söylemeliyim: Özdemir başkalarına açık bir şairdir ve dünyaya şiir taşıyan biridir. Şairlik hayatı onu başkalarının yanında, onlara, endişelerinde, günlük uğraşlarında yoldaşlık yapmasını engellemiyor ve bunu onları tercüme ederek veya yazı ve günlük

yazıları için soru sorarak yapıyor._Güçlü gülüşü şiirin cömertliğini dil sınırlarının ötesine de aksettiriyor, bunu söyleyebilirim çünkü sadece Fransızcaya çevrilmiş olan şiirlerini okuyabildim: *Şiirlerim* (*Poèmes 1982*), *En Azından Ölüyoruz* (*On meurt à moins,* Cherche-midi éditeur, 1993) ve *Mani Yaşıyor! (Mani est vivant!*, Ed. Al Manar, Paris, 2005).

Özdemir İnce için tarih, gerçeği ve hayali olanı birleştirdiği şiirleri için bir temel oluşturuyor. Tarihsel dayanağı ise ilk ve en eski Türk dininin temelinde olan, vücut ve ruh ilişkisi hakkında büyük şiirsel bir sorgulama şekli olan eski Mani felsefesi (216-277). Mevlana Celaleddin Rumi ve Yunus Emre'de de işlenişini farkedebileceğimiz bu önemli konu, insanlığın varoluşu konusunda temel bir konudur. Fakat bu kitabında, Özdemir, birçok mevcut şairi de etkilemiş olan geleneksel Müslüman sufi/mistik şiir akımını sahiplenmek derdinde değil, ona yeni bir boyut kazandırıyor :

Mümkün müdür bir insanın tanrısının olması
Ve ona ihtiyaç duymaması¿
Evet, bu mümkündür. (XI, p.51)

Şair düşüncelerini düalist bir dünyada gerçekleştiriyor. Bu düşüncenin, Mani felsefesi konusunda derin bilgilere sahip şair-filozof Nietzsche'de nasıl bir etki yarattığı biliniyor. Eski Türk dininde kutlama olan, bu kitapta din-felsefe ve şiir arasında bir köprü oluveriyor. Özdemir modem bir Mani mensubudur. Bu laik yazar, modem Türkiye tarihine dikkatli gözlerle bakabilmek için dünyaya objektif bir bakış açısıyla bakıyor. Şunu söylememe izin verin, kendimi, Suriye ve Lübnan asıllı şair Adonis'in *Şamlı Mihyar ın Şarkıları* (*Les Chants de Mihyar le damascène)* adlı kitabındaki gibi, *Türkçeye Gezgin Kralın Türküsü* (çev. Necla Işık, BDS, 1996) olarak çevrilen *Le Chant du roi errant* kitabıma temel olan bu yazı tarzına yakın hissediyorum. Arap edebiyatında bu akıma thourath (kültürel miras) deniliyor.

Çağdaşlık konusunu cevaplamak içinse, Özdemir İnce kendi içindeki çekişmeleriyle, tezatlıklarıyla, tehditleriyle beraber İslam'ın günümüz durumunu yok saymıyor. Ondan yararlanmak için tarihi bir kişiliğe başvuruyor, fakat, Nâzım Hikmet'in varisi, Ritsos ve daha günümüz nice meslektaşının dostu şair, kişisel özgürlüğü savunuyor ve dinsel bağnazlığı reddediyor. Şiir, ister içerden ister dışarıdan gelsin, aydınlık için bir mücadeledir. Uyanık rüya görmektir şiir. Şair, insan hayatından aldığı güçle yandığı için, inancın bir deli gömleğine dönüşmesine izin veremez. Beden ve ruh arasındaki çıkmazdaki gibi *"sığınacak yer yok, hayat yaşanmalı"* fakat *"yok oluş canlının bulunduğu yerdedir".* (s.56) Nitekim, insan doğası başka bir insanın zorbalığını kabul edemez, tanrının adaletinde inanmamışlar mıdır, Özdemir İnce'nin "Zorba ve Ozan"ındaki gibi. Çünkü şiir, sonu hüzünlü olsa bile, bir özgürlük hareketidir, çünkü *"insanın tek emin olduğu ölümdür."* (s.64).

Tahar Bekri Acı Portakal

Özdemir İnce'ye

Hadi gel denizden birkaç dalga çalalım
Ve söyleyelim geceye seher vaktinin acılarını
Örterken dalgalar ölmüş yıldızlarımızı
Bir de çalkantıların üstünde sallanan sözlerimizi
Azgınlaşınca önüne katıp sürüklüyor içi mağara dolu mevsimlerimizi

O vahşi kalk borusuyla her şey darmadağınık
Ve o engin yarınlar
Olsa olsa korkunç bir ızdırap ve keder
Ürkek bitmek bilmeyen kendinden geçmiş umutlar
Kemirirken üzüntülerimizin buğday tarlalarını zehirli kış mevsimleri

İçelim Özdemir
Denizin içi sızlar olsa olsa
Çeker seher yelkenlisi yasak bayrağını
Bilinmezlik alfabesine yapışırken harfler
Bahar mevsimleriyle ödüllendirilmiş oğluna ne demeli
Çiçek açmış kayısı ağaçlarıyla yıkanan Cennet Bahçelerinde
Bunalırken bal arıları karanlık peteklerinde?

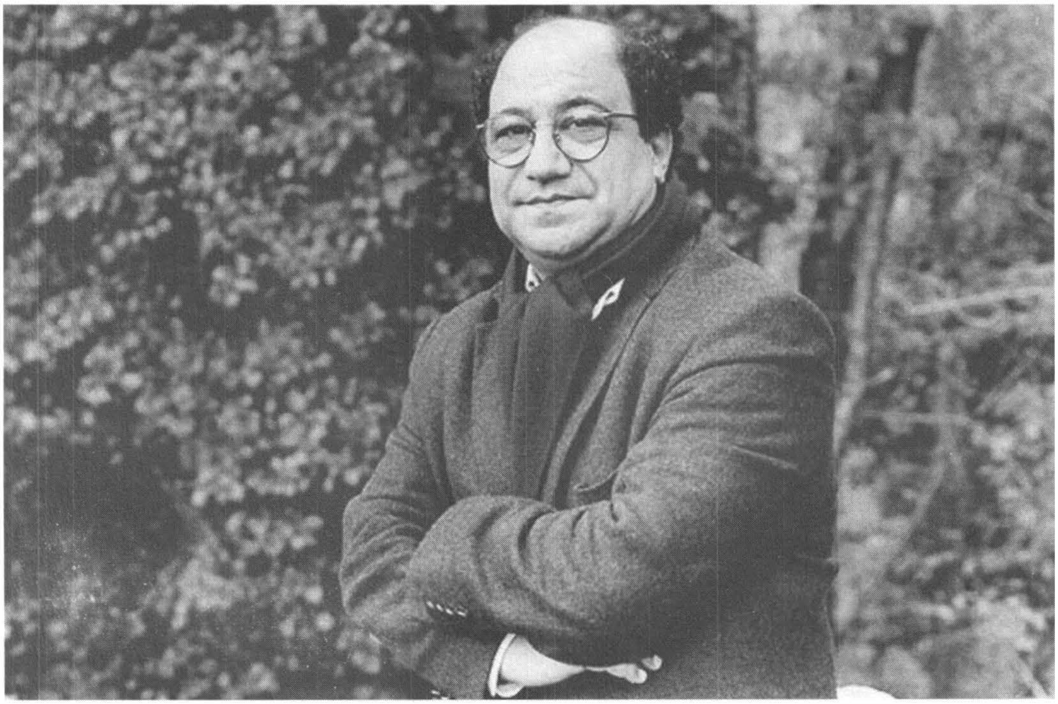
O kısa ömürlü kasabalarda
Yeşil atlar hatmediyorlar çamurlu kabakları
Ve tepiniyorlar enkazlarımızın üstünde
Küstahlar ve çamur içindeler demirden çemberlerin içinde
Tuhaflığın despotları
İçilecek suyu açacak tomurcuğu olmayan hayaletler
Ateşin sevgilisi o ağır sarhoşluk hali
Atıyor şaşkınlığımızı gezgin mihrapların içine
Yaralı köpekler zulüm çadırlarında

Görüyorum seni yeniden
Külden çiçeklerini serpen ey yaşlı deniz
Ve patlayıveriyor ülke
Acı bir portakal gibi!

*Oran, Paris, 1987**

Türkçesi: Bahadır Gülmez

*Şair, 1976-1989 tarihleri arasında Fransa'da sürgündedir ve Tunus'a dönememektedir.
Not: Şiir, şairin *Le Cœur rompu aux océans* adlı kitabından alınmış ve şairin Eskişehir I. Uluslararası Şiir Buluşması'nda okuduğu bölümler çevrilmiştir.

Tahar Bekri

Lionel Ray Zaman Manzarası

Zaman bir manzaradır içi geceyle dolup taşar ve bir de esrarengiz
Doğumlarla. Sen içindesindir zamanın hem de hiç değişmeksizin.

Yürüyor gibisindir bulunduğun yerden daha fazla
Günlere doğru, dinlersin ne söylüyorsa orman sana,

İlkbahar asılı kalmıştır ağaçların dallarına,
Yineler her bir ağaç dalı o aynı sözleri, yaprak

Yaprak yapraklanırlar, saatler geçer, o aynı saatler,
Sanırsınız ki boşaltılmaktadır zamanın içi, yükü olmadığı halde,

Siler soruları zaman, kalmaz arkasında hiçbir izi,
Kaçar hep, yakalanılamayan bir gölge gibidir sanki.

Yabancı bir kadındır uzaklarda dimdik durur üzerinde
Görünmez bir ipin, siması da yoktur, yoktur gidecek başka bir yeri.

Ama sadece şurda burda, önümüzde, ellerimizin üstünde
Bir de gözlerimizin içinde bırakmıştır birkaç sis lekesi.

Türkçesi: Medine Sivri

Giancarlo Cavallo

Palinuro'da Yağmurlu Sabah

Hayaleti dümencinin
katlanan sandalyesine oturmuş
yalnız başına tarıyor denizi
Aenas'ın dönüşü için.

Yağmur altında, bilinçsiz
zaman ufalayarak geçiyor
gözüpek turistlerin
doğal kavis ve çizgilerini

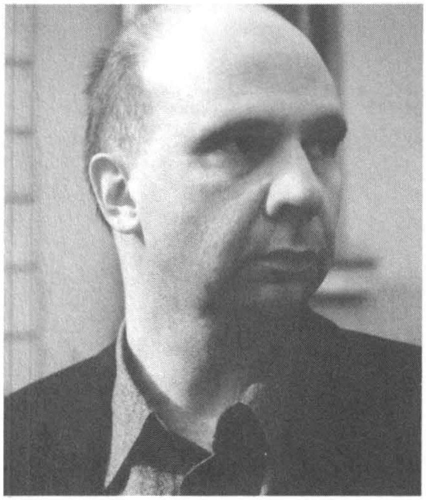
hatıra fotoğrafını çekmek için inat ediyoruz
bir denizin boş kumsalının,
o ki bizi istemeyebilir yanında ve elbette
devam edecek kayıtsızca işini yapmaya

Ama boş bakışında genç
Palinuro lordunun, bir gün için de olsa
bir gözyaşı parıldar aşka dair
ya da parıldayan sadece yağmurdur.

Türkçesi: Nurduran Duman

Juha Kulmala Akıllılar

sinemadan sonra
bira içmeye gideriz ve aşktan söz ederiz
sahnelerdeki ışıkların, tutkulu diyalogların
ve müziğin ezgisi nasıl da gizlice
etkiler bizi
ve nasıl da kapılırız onlara
ve aşktan sonra
bira içmeye gideriz ve ölümden söz ederiz
nasıl da iki nokta arasına gizlenmiştir
yüzyılın ütopyası
sanki onu yaşamışız,
nasıl da kaybolmuştur çekiciliği
ve ölümden sonra
bira içmeye gideriz ve sinemadan söz ederiz
ve nasıl da meselelerin dışında herkes
derin bir hasretle özler
ışığın okşadığı
ki beyaz perdenin gümüş ışığında
sönecek bira köpüklerinin ve kesik saçlı
alnının altında kalacak o, oysa
ödünç almıştık ve konuşuyorduk
az önce kadınların ağzından
elinin ışıltılı gölgesi kayalara tırmandığında
ateşin geceyi yırttığında

ki ateşi keşfeden karanlığı da keşfetmiştir

ve biz devam edeceğiz konuşmaya
açlık bizi zorlamasa

Laura Ruiz Montes

Savaşçının Kadını

Bir savaşçının kadını olabildim,
evde beni bunun için yetiştirdiler,
yüreğimi çok güçlü kıldılar,
tıpkı annemin yüreği gibi
- "bak ne mücadeleci" dediler.
Gönül rahatlığıyla bekleyecektim bir çatışma olursa,
ağlamayacaktım kayıplara,
içim kupkuru kalacaktım cenazede.

Bir savaşçının kadını olamadım,
yanlış bir seçim yaptım,
yanlış birini seçtiler.
Yüreğimi sertleştiremedim hiç,
bir an olsun gönlüm rahat olmadı.

Yanlış bir seçim yaptım,
yanlış birini seçtiler
ve sevgilim sandığım günün birinde uçup gitti,
kaybettiğime ağladım.
Cenaze olmadı, zaten ceset yoktu,
içim hepten kuru kalacak diye
korkunç bir düşünce sardı beni.

Bir savaşçının kadını olamadım,
müşfik bir yürekle kaldım,
garip, ne ateşli, ne soğuk;
sadece müşfik.
Evdekiler anlamıyor.

Bütün savaşçıların öldüğünü anlamıyor evdekiler,
kimsenin dünyayı gezerek yoldaş aramadığını da.

Hiçbirini de tanıyamadan ben
öldü savaşçılar.
Çekip gittiler, bilmem ki nereye ...
Evdekilerse bakıyor süzgün, zayıf halime;
anlamıyorlar bir türlü.

Türkçesi: Adnan Özer

Thomas Luthardt

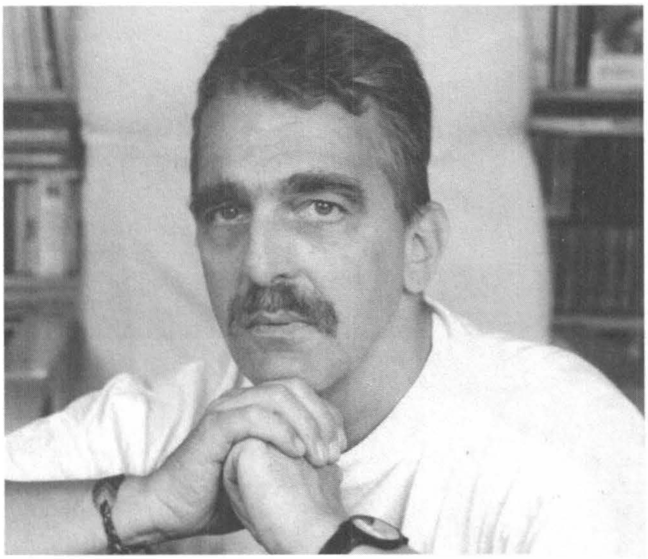
Ekim'de Son Şarkı

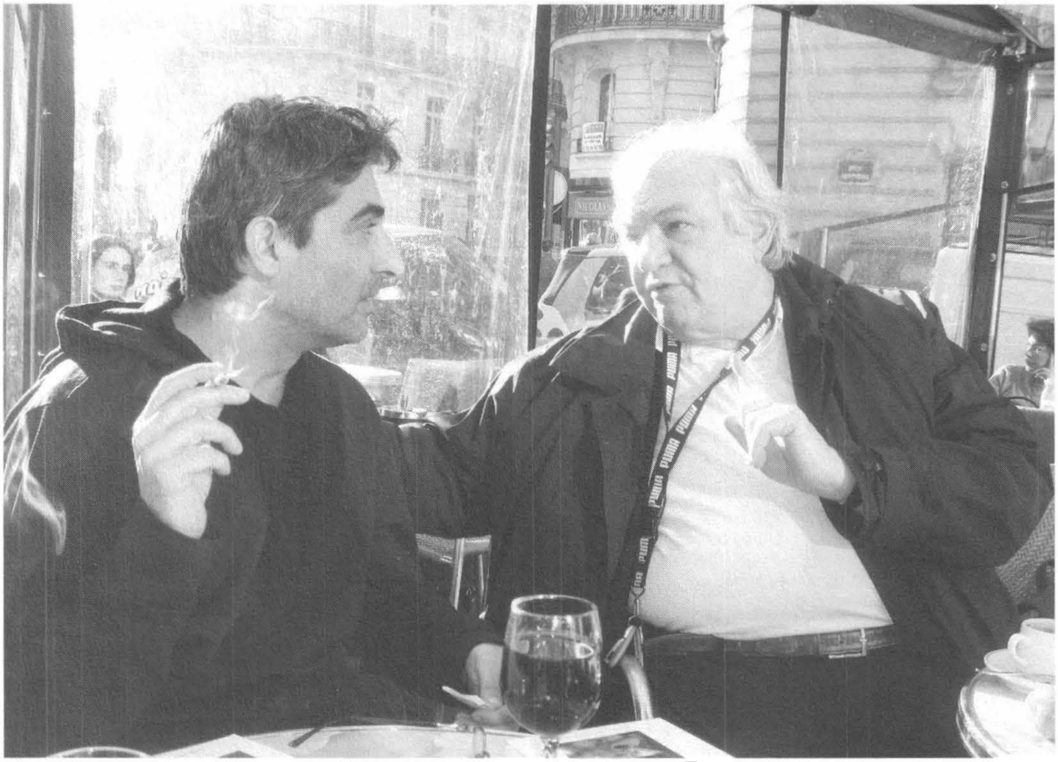
Sert uğuldar rüzgâr. Serin
Göl kaynayıp taşar. Ufukta
Parçalanır ışık. Gittiğim çemberler,
Daralıyor. Sevişiyoruz
Karanlık günler aydınlık.

Sen

gitmek istedin. söyledim sana
yolu, ve
değil: seni sevdiğimi.
söyledim: hoşlanıyorum senden. çok.
dahası da: gene gel.
yarın. ya da herhangi bir zaman.

Türkçesi: Süreyya Aslan - Faist

Tozan Alkan, şair Athanese Vanchev ile...

PARİS'TE BEŞ GÜN

Tozan Alkan

5 Şubat 2011. Paris'e son gelişimin üzerinden neredeyse 10 yıl geçmiş. İş ve alışveriş merkezlerinin olduğu Défense semtinin yakınında, Paris'in kalbinin attığı Champs-Élysées'ye yarım saat yürüyüş mesafesinde, Courbevoie semtinde, kızkardeşim Elif Su'nun evinde kalıyorum. Paris'teki ilk günümü FNAC'ta geçiriyorum. FNAC Paris'in pek çok semtinde bulunan büyük bir kitapçı zinciri. Uzun zamandır merak ettiğim "Dictionnaire des Langues" (Diller Sözlüğü) burada karşıma çıkıyor. Biraz tuzlu olduğu için, Saint Michel'deki sahaflarda bulabilme umuduyla, paraya kıyıp alamıyorum. Sonradan çok pişman olacağım.

6 Şubat. Sabahtan akşama kadar dolaşıyoruz Paris sokaklarını. Benim gibi yön duygusu gelişmemiş birinin Paris'te kaybolması işten bile değil. Neyse ki tek değilim. Bir ülkenin sokaklarında kaybolmak iyidir aslında. Ama ben sokaklara ulaşamadan daha metroda kaybolurum kesin. Parisliler köstebek gibi yeraltında yaşıyorlar. Dükkânlar, cafeler, mağazalar, alışveriş merkezleriyle yeraltında bir şehir kurmuşlar. New York, Londra, Tokyo metroları gibi Paris'in metrosu da çok büyük. Akşamüzeri Victor Hugo'nun evini ziyaret ediyoruz. Dört katlı bir malikânede geçirmiş Hugo son yıllarını. İlk kat şimdi artık sergi salonu olmuş. İkinci kat Hugo'nun dairesi. Üçüncü katı yönetime ayırmışlar. Dördüncü kat ise tuvalet, mutfak vb... Akşam tüm Fransa'da krep günü. Eş dost bir araya gelip krep yiyorlar. Bize de Elif'lerin aile dostu bir çift düştü ve Paris'te krep partisinden eksik kalmadık!

7 Şubat. Şair dostum Athanase Vantchev ile randevum var. Athanase 80'ine merdiven dayamış tatlı bir ihtiyar. Bulgar kökenli. Başta Fransa Akademisi ve Bulgaristan Akademisi olmak üzere çok sayıda kurumun üyesi ve Fransa'nın çok saygın ödüllerinin sahibi. 35 şiir kitabı, bir o kadar da çeviri kitabı var. Beni internet üzerinden o buldu. Bazı şiirlerimin İngilizcesini okumuş, ilgisini çekmiş. Çevirip yollayınca aramızda bir arkadaşlık doğdu. İlk kez karşı karşıya geleceğiz. Athanase'ı tanımak zor olmuyor. İnternet sitesindeki resminden çıkarıyorum görür görmez. Elinde piposu, önünde kahvesi beni bekliyor. Şarap sipariş ediyorum ben de. Lamartine Cafe'de Fransız şarabı eşliğinde şiirden konuşuyoruz Athanase'la. Fransız şiirinden, Bulgar şiirinden, dünya şiirinden. Türkiye'den şair olarak Nâzım Hikmet'i ve beni! tanıyor. Birbirimizin şiirlerini çevirip ülkelerimizde yayımlama kararı alıyoruz. Benim işim kolay. Athanase'ın yüzlerce şiiri var. Üstelik ben ilk dilden, Fransızcadan (Athanase çoğunlukla Fransızca olarak yazıyor şiirlerini) Türkçeye çevireceğim onun şiirlerini, o ise benim şiirlerimi İngilizcesinden çevirecek. Çevirilerde ona yardım etmem gerekecek. İkinci dilden çeviriler sıkıntılı ne de olsa. Athanase'dan ayrılıp, Elif'le birlikte ertesi günün programını yapıyoruz. Père

Ahmet Kaya'nın mezarı

Lachaise'de eski dostlarla buluşulacak. Kimler yok ki aralarında...Nerval, Eluard, Apollinaire, Jim Morrison ve tabii Ahmet Kaya ile Yılmaz Güney.

8 Şubat. Öğle vakti Père Lachaise'deyiz. Bulunduğumuz yere en yakın mezar Yılmaz Güney'inki. Oldukça sade Güney'in mezarı. Yeni bırakılmış karanfiller var üzerinde. Karanfillerden birini ödünç alıyorum. Az sonra ziyaret edeceğim Ahmet Kaya'nın mezarına bırakacağım. Yılmaz Güney'den Ahmet Kaya'ya bir selam olarak. Sonra Ahmet Kaya'dan da bir karanfil Yılmaz Güney'e. Ahmet Kaya'nın mezarını, mezar taşına oydukları portesinden, uzaktan tanıyorum. Yaklaşınca *"Hoşçakal Sevgili Ülkem"* yazısı dikkati çekiyor hemen. Ve yine mezartaşına oyularak yazılmış başka dizeler: *"Tarifi imkânsız / acılar içindeyim/ Gurbette / Akşam oldu yine / Rüzgâr peşindeyim."* Az yukarıda: *"Yurdumdan uzak / Yağmurlar içindeyim / Akşam oldu / Sürgün / Susuyor"*. Diğer mezarları bulmak da zor olmuyor. İç kısımlara saklanan Jim Morrison zorluk çıkarıyor bir tek. Morrison'un mezarının çevresini demir parmaklıklarla çevirmişler. Gençler mezarı

başında sabaha kadar gitap çalıp içki içiyorlar diye. Mezarın üzerinde sigaralar, içki şişeleri dikkat çekiyor hemen. Père Lachaise oldukça büyük bir mezarlık. Akşamı ediyoruz burada. 3-4 euro'ya harika Bordeaux şaraplarından alıp evin yolunu tutuyoruz. Şarap sudan ucuz Paris'te. Eh, öyle de olsun zaten. Şarabın memleketi değil mi Fransa.

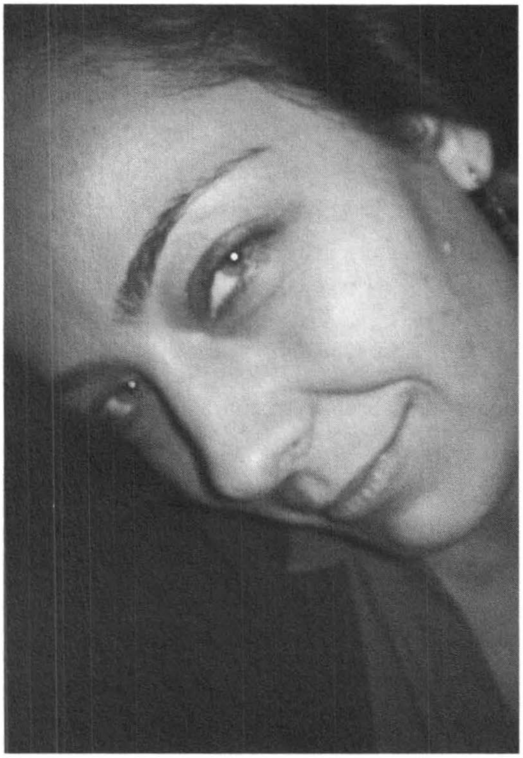
Ertesi günün (9 Şubat) programı Paris'in ünlü Katakomb'una gitmek. Katakomb, uzun ve karmaşık dehlizlerden oluşan yeraltı mezarlıklarına verilen ad. Elif de görmemiş. Birlikte gidiyoruz. Ama 100 basamaklı daracık merdivenden yeraltına doğru inerken klostrofobik olan Elif başına gelecekleri sezip geri dönüyor. Bense yeraltına, Hades'in ülkesine emin adımlarla ilerliyorum. Az sonra göreceğim korkunç manzarayı ömrüm boyunca unutamayacağım. Daracık mahzenlerden, 8 milyon ölünün kemikleri arasından bir saat boyunca karanlıkta ilerliyorum. Bitmek bilmiyor bir türlü. Kemikler, kafatasları, iskeletler... Bu katakomb 18. yüzyılın sonunda yapılmış. Paris'in çevresinde, sağlık nedenlerinden dolayı kapatılan mezarlıklarda yatan ölülerin kemikleri de buraya taşınmış. Şimdilerde turistik bir mekân olarak hizmet veriyor.

Aynı günün akşamı Saint Michel'de, Gilbert Jeune kitabevinde geçirilen saatler ve sonrasında sahip olunan 20'ye yakın harika kitap. Burada "occasion" denilen ikinci el kitapları bulmak da mümkün. "Dillerin Sözlüğü"nün akıbeti ne oldu diye soracak olursanız, ikinci elini bulamadığım için almaktan vazgeçtim. Bu kitabı ilk sevgili Sait Maden'den duymuştum. Hani köylü çocuğa "hayatta en çok neyi seversin?" diye sormuşlar da, o da "bal" demiş, "niye?" diye sorduklarında da "ağam yerken kardeşim görmüş" diye açıklamış ya, benimki de o hesap. Sait Maden, her görüştüğümüzde bu kitabı bana öyle bir aşkla anlatıyordu ki, en sevdiğim kitap olmuştu. Ama kısmet değilmiş işte sahip olmak.

10 Şubat sabahı. Paris'te son günüm. Sayılı gün çabuk geçermiş. Beş gün geçip gitti bile. Oysa daha Türk edebiyatını Fransa'da tanıtmakta büyük emeği geçen, Turquoise Yayınları'nın sahibi ve editörü sevgili Erhan Turgut ile ve yine değerli şair Claude Ber ile görüşmek, Mont Parnasse mezarlığında, çevirdiğim şair ve yazarlardan Baudelaire, Tzara ve Soupault'yu ziyaret etmek ve Seine nehri boyunca uzun yürüyüşler yapmak vardı programda. Bir dahaki sefere deyip sabah 10 uçağına biniyorum. Duymuşsunuzdur, Azeriler uçağın inmesine "düşmek" diyorlar. Onların deyişiyle "inşallah az sonra uçak düştüğünde" memlekette olacağım. Merhaba sevgili ülkem!

Emel Güz: "Şiire bir acı bilgi de ben eklemek için yazıyorum."

TÜRKÂN YEŞİLYURT

Emel Güz

Türkân Yeşilyurt: *İlk şiir kitabın* Ciddi Hayal*'in yayımlanmasından on yıl sonra* Ruhum Gövdemde Değil *adlı ikinci kitabın Mart-2010'daYapı Kredi Yayınları'ndan çıktı. 119 sayfa. Günlük-şiir. Yani kitap bir şiir kitabı için oldukça hacimli ve yalnızca şiirlerden oluşmuyor. Kitap boyunca bir günlük bir şiir okuyoruz. Neden?*

Emel Güz: Bir şaire neden sorulması tuhaf geldi bana biraz. Bu kitaptaki günlükler bir gün yayımlansın diye yazılmadılar aslında. Günlükleri kaleme aldığım dönem, 2000-2001 yılları arasıdır ve bu dönem hayatımın en karmaşık ve en sorunlu dönemidir. Yeryüzünde yapayalnız hissettiğim, kendimi her anlamda başarısız bulduğum, pratik hayattan ve onun bana yüklediği ve benim sürekli kaçtığım sorumluluklardan korktuğum bir süreç. Sanki bir hayat vardı ama onu hep başkaları yaşıyor, ben seyrediyordum. Ama onları ve hayatı değil, kendimi. Kendimi seyrettikçe daha bir canımı acıtıyor, kimseye zarar veremediğim için kendime zarar veriyordum. Kimse bakış-

larımı okumadığı için ben okuyordum. Yalnızca sevmeyi seviyordum, yalnızca mutsuzluğu. Biliyorsun, bu günlüklerin birer çıktısını alıp sana okumuştum. Ve bir gün bunların, şairini tanıtan metinler olduğunu ve yayımlanması gerektiğini konuşmuştuk. Bu fikir ikimizi nasıl da heyecanlandırmıştı! İşte yıllar sonra, sevgili Güven Turan'a bu günlükleri gönderince, hepsi kitaplaşma fırsatı buldu. Kitabın bir günlük bir şiir olarak yayımlanması da Güven Turan'ın fikridir. Şiirlerimle günlüklerimin birbirini tamamladığını ve kitabı bu şekilde yayınlamanın edebiyatımızda bir ilk olacağını söylemişti.

Nedenini bilmem, ama belki de gizliden gizliye şiir dilimin biraz daha kendini açmasını istemiş olabilirim. Çünkü benim anlaşılmak gibi bir kaygım var. Beni okuyanın zaman kaybetmeden beni anlamasını istiyorum. Şiir dilimin kapalı ve şifreli bir dil olduğu söylendi. Ben de bunun nedeninin ruhumu kapatmak olduğunu fark ettim ve bu kitapla okuyucuya ruhumu açtım bir nebze de olsa. Çünkü ruhum kendini deşifre ettikçe, şiirim de daha bildik bir dil konuşuyor.

Ciddi Hayal'i yazdığım dönemlerde -ne güzel- hiç böyle kaygılarım yoktu. Amacım yalnızca şiir yazabilmekti. Doğrusu ruhum da çok umurumda değildi. Günler içimden değil, takvim yapraklarından geçiyordu.

T.Y.: *Bence kitabın günlükleri ile şiirleri birbirlerini tamamlıyor. Manifeston olarak adlandırılabilecek olan "Şiirim: Tıpkı Ben!" adlı şiirini düşününce günlüklerinin şiirlerinden ayrılamayacağını bile söyleyebilirim. Üstelik şiir anlayışını bu günlüklerden okuyabiliriz: Örneğin şiirin ilkelliğin resmi, şairin ruh bilimcisi, şiir yazısının alınyazısı olduğunu... Ne dersin?*

E.G.: Günlükleri de yazan benim, şiirleri de. Birbirlerini tamamlamaları çok doğal. Ne ki şiirlerin büyük çoğunluğu günlüklerden sonraki tarihlerde yazıldı. Kendimin şair olduğunu kabul ettiğim günden beri yalnızca iki şeyi sorguladım: Şiirin ne şairin kim olduğunu. Pek çok günlükte, şair ve şiire ilişkin sorgulamalar, düşünceler ve tanımlarım vardır. Evet, şair ruh bilimcisidir bana göre ve şiir yazısı alınyazısıdır. Şiir yazan birinin başka bir kaderi okuması imkânsızdır. Şimdi bunları söylerken birden gülümsedim. Ölümü unuttum. Ölüm en büyük şiirdir. Ama onu da yazamazsınız.

Şiir ilkelliğin resmidir. Bunu biraz açalım: Ben rüya görürüm. Ama neden o rüyayı gördüğümü nasıl bilmiyorsam, neden şiir ya da bu şiiri yazdığımı da bilmiyorum. Yalnızca bilinçaltımın farkındayım diyebilirim. Çoğu insan bu görgüye sahip değildir. Çocukluktan ve sonraki hayatımdan geçen ne varsa biriktiği, not alındığı bir yerdir bilinçaltım. Tabii onu tanımak ve anlamak için gözünüzün kendi üzerinizde olması gerekli. Zaman ve mekân kavramlarını tanımayan ne tür dürtüleriniz var, hangi tepkileriniz görünürde nedensizce ortaya çıkıyor, durup durup sebep yokken ağlamanız neden? Bu anlamda "bilmiyorum" sözcüğü çok anlamlıdır ve çok korkunçtur. Bunları ve rüyalarınızı çok iyi okumanız gereklidir bilinçaltınızı anlamanız için. Şiir yazmak bunun en güzel yoludur. Kendinizin bile bilmediği, kendinizden bile sakladığınız

pek çok şey, şiirlerinizde gündeme gelir. Eğer istekliyseniz, bilinçaltınızı bu yöntemle okuyabilirsiniz. Bu çok heyecan verici bir şeydir. Sizi hep şaşırtır. Çoğu kez kâğıda düşen dizelerle yüzleşmekten kaçarsınız. Rahatsız eder. Aslında bir çeşit itiraftır. Ama ne mutludur ki kendinize itiraf ettiğiniz şey şiirdir. Bu sayede, hiç olmazsa bir şiir yaratmanın verdiği gurur ve mutlulukla, suçluluk duygularınız, çelişkileriniz, yasal ve kabul edilebilir olmayan dürtüleriniz benliğinizde meşruiyet kazanır. Böylece biraz daha anlamaya başlarsınız doğa kanunlarını. Biraz daha kurtulursunuz sorumluluklardan.

Ben hayatım boyunca, belki de ilkel benimi en çok sana yaşattım ve seninle yaşadım. Az mı acı çektik ikimiz de? Şükür ki tüm ilkelliğime rağmen seni kaybetmedim. Yerli yersiz çıkışlarımla, öfkemle acıttım seni. Kendi Emellerimde kaybolduğumda ağladım, üzdüm seni. Hep "şairlikten bunlar" dedim. Tüm sorumluluğu şair olmaya attım. Sen eğer bir kastım olduğuna inansaydın, devam edebilir miydin beni sevmeye?

Tüm bu sebeplerden *Ruhum Gövdemde Değil*'i en çok da psikologların okumasını istiyorum ben. Onların şairlerden çok şeyler öğreneceklerinden eminim. Bana göre pek de bir şey bilmiyorlar insana dair. Çok yüzeydeler. Onlara giden insanlar zaten belli bir derinlikten konuşuyorlar. Ve en çok da gençler. Ama onların tek yapabildikleri, Amerikanvari birkaç terapi ve öneri ile uzun vadede etkilerinin ne olacağı hiç belli olmayan birkaç ilaç yazmak. Buradan seslenmek istiyorum: Kendinize ve çevrenize zarar vermiyorsanız, doğal ve insani hallerinizden kaygılanıp psikologlara gitmeyin! Şiir okuyun, mutlaka düzeleceksiniz.

T.Y.: *Şair, evlat, abla, arkadaş, çocuk, genç kadın... Kitapta konuşan tek şair-ben, tek Emel yok; Emeller var. Kaç Emel, daha doğrusu kaç "Başka Emel" var; asıl Emel kim; hangi Emel'e yakın hissediyorsun kendini; en çok hangi Emel'i seviyorsun ya da gövdene çağırdığın ruh hangisine ait?*

E.G.: Bendeki ben çoğuldur. Hepsini seviyorum. Bir sayalım: Evlat Emel, abla Emel, arkadaş Emel, çocuk Emel, kadın Emel, sevgili Emel, yalnız Emel, şair Emel, oyuncu Emel, bilge Emel, cahil Emel, avukat Emel, bildik Emel, yakın Emel, yabancı Emel, yalan Emel, dipte Emel, uçta Emel... Bunlara yaşadıkça başka Emeller de eklenecektir kuşkusuz. İşim çok zor benim Türkan. Asıl Emel diye bir Emel yok, aslolan Emel.

Dürüst olmalıyım; en çok hangi Emel'i sevdiğimi bir yana bırakalım da, onu yaşarken kendimi en rahat ve mutlu hissettiğim bir Emel var: Flash TV'de "Yalçın Çakır Pozitif Reality" izleyen Emel. Onu izlerken diğer tüm Emeller uykuda. Ha bir de, bir paket çekirdek ve bir bardak çay eşliğinde izlediğim Yeşilçam filmleri var. Koltuğa uzanıp, hiçbir şey düşünmeden geçirdiğim zamanlar yani. Ben öyle bol bol kitap okuyan, sürekli sosyal aktiviteler içinde olan, yalnızca sanat kokan filmler izleyen biri değilim. Bunları da yeri geldiğinde yapıyorum ama fazlası sıkar, boğar beni. Hele kalın kitaplara hiç sabredemem.

Gövdeme de hiçbirini çağırmıyorum. Ruhum gövdemde değil, yalnızca bir tespit. Sadece bir ruhumun olmadığını söylüyorum. Neyse kaybettiğim, bulmak da istemiyorum. Çünkü adı-

na modern dedikleri zamanda böyle premodern yaşamaya hayli alıştım. Kendime çok doğal geliyorum. Önceleri acı vermişti ama artık beynim nasırlaştı, acı hissetmiyorum. Çevremdekileri de acıtmıyorum. Sadece iyilik yapmak istiyorum. İnsanları mutlu eden bir varlık olmak istiyorum. Kendimle ilgili bir beklentim ve isteğim yok artık. Ama kitabın yazıldığı dönemde vardı. Mutlu olmak, kişi olmak, anlaşılmak, değerli bulunmak istiyordum. Şu an için bunların pek bir değeri yok. Birileri beni mutlu etmiş etmemiş, anlamış anlamamış, değer vermiş vermemiş, çok da önemli değil. Çünkü gördüm ki, insanın kendini tanıma veya kendini oluşturma sürecinde kimse bir şey yapamıyor. Bunu tek başınıza ya beceriyorsunuz ya da beceremiyorsunuz. Ben bu anlamda kendimi değil belki ama şiiri buldum. Onu bulduğumdan beri de başka bir şey aramıyorum.

T.Y.: *Kitapta yalnızca Emeller yer almıyor; aynı zamanda anne, baba, kardeş ve dost yer alıyor. Zaman zaman kırılsan, öfkelensen bile onlara büyük bir sevgi beslediğin görülüyor. Öte yandan ruhunu dolaştıran derin bir yalnızlığı taşıdığın da apaçık. "Büyümek kötüdür" başlıklı günlüğünde "Sonsuz sevilmek arzum! Seni seviyorum!" diyorsun. Kendinin ve şiirinin yeterince sevildiğini düşünüyor musun?*

E.G.: Doğrusu bunu pek düşünmedim. Mutlaka sevenim de vardır sevmeyenim de. Sevilmeninse benim açımdan "yeterince"si yoktur. Biri beni ne kadar severse sevsin, mutlaka daha fazlası vardır diye düşünürüm. Sevmek uç bir durumdur ve bir yetenektir. Bu yetenek bana göre masumiyetini yitirmemiş insanlarda bulunur. Ama bir tehlikesi de vardır: Karşıt ucu olan nefret her an tetiktedir ve nefret çok gururludur. Bence Ortaçgil'in deyişiyle "sevmek anlamaktır". Buradan bakıldığında, beni her seven sevmiş olmuyor aslında. Her sevmeyen de sevmemiş olmuyor. Benim kişilerarası ilişkilerdeki sevmek sevilmek ölçütüm, anlamak ve anlaşılmak. Hissettirmek istediğim duyguyu, içeriği ne olursa olsun, karşı tarafa doğru bir şekilde hissettirmek. Sevgimi, yakınlığımı, şefkatimi, dostluğumu ne kadar hissediyorsa, nefretimi, uzaklığımı, zulmümü ve düşmanlığımı da hissedebilmeli. Bir ilişkide insanlığın tüm halleri vardır çünkü. Ne her zaman bahardır ne de her zaman kış. İnsan bana ne zaman tutkuysa, o zaman vazgeçilebilir olur. İnsan bana ne zaman düşman olursa, o zaman sevgiyle, özlemle hatırlanır. İnsanoğlu böyle garip bir şey işte. Kırıldığında en güzel yerde saklanan bir vazo gibi, insan.

Ben, çok ilginçtir, şair kimliğim açısından özellikle edebiyat dünyasına yanlış bir fotoğraf verdiğimi düşünürüm. Sebebini bilmiyorum ama edebiyat dünyasının beni doğru tanıdığını sanmıyorum. Belki dışarıdan bakıldığında öfkeli, sorunlu, mutsuz biri olarak görünüyorum. Ya da ukala, zor, uzak biri gibi. Oysa ben, temelde kimseyle derdi olmayan, herkese çarçabuk yüreğinde bir oda süsleyen, iyi bir insan dinleyicisi, küçücük şeylerle dünya kadar mutlu olan biriyim. Benim tek derdim kendimle, bana ne olduğuyla ilgili. Örneğin, her sabah büroma giderken, geçeceğim yoldaki bir büfeden önce bir paket sigara alıp, büroma vardığımda yapacağım bir fincan türk kahvesiyle sigara içeceğimi bilmek bana müthiş bir mutluluk verir. Yarın otobüsle değil de trenle Kızılay'a gitme fikri, çocuk gibi heyecanlandırır beni. Yani derdim günüm kendimledir. Gün ola devran döne demeseler de, şairdir derler benim için.

T.Y.: Ruhum Gövdemde Değil *aslında kalabalık bir kitap: Behçet Necatigil, Bülent Ortaçgil, Eloy, Erkan Oğur, Kafka, Kemal Sunal, Kurt Cobain, Laço Tayfa, Lautréamont, Mavi Sakal, Nietzsche, Nirvena, Orhan Göksel, Sylvia Plath,, Turgut Uyar, Vangelis ve Zülfü Livaneli gibi birçok ad var. Bu konuyu açalım ister misin?*

E.G.: Bu kitap, ruh şarkım Orhan Göksel'e ithaf edilmiştir. Orhan Göksel, beni şarkılarıyla büyütmüş, bir yaşam felsefem varsa, bunu kazandırmış biridir. İlginçtir, beni şimdiye dek en iyi ve en doğru anlamış erkektir Orhan Göksel. Bu yönüyle özeldir benim için. Ben yanlışım, o doğrudur. Ben hastalanırım, o iyileştirir. Ben yaralanırım, o sarar. Ben söylerim, o susar. Ben yazarım, o okur. Bir günlüğümde "Bendeki dağın arkası" diyorum onun için.

Yukarıdaki kalabalık, hayat yoluma işaretler koymuş insanlardır. *"Müziksiz bir yaşam hatadır"* diyen Nietzsche'den başlar Erkan Oğur'a gidişim. Yine Eloy'un karizmatik sesidir kalbimi baştan çıkaran. Ortaçgil desen, kaybedecek bir şeyi kalmamış herkes dinlemelidir. Kurt Cobain'i ise şiir yazmak isteyenler. Kaybolmak isteyenlere de Vangelis'i öneririm. Plath'a gelince; yaşam öyküsü ve şiirleri beni derinden etkilemiştir. Ben onu şiirlerinden önce günlüklerinden tanıdım. Onları okuduktan sonra şiirlerini okudum ve sevdim. O şiirleri yazan kişiyi, o günlükleri yazan kişiyle birebir örtüştürdüm ve bu beni çok mutlu etti. Beni bu kadar etkilemesinin asıl sebebi, Plath'ın bir dert şairi olmasıdır. Bana kalırsa hap aynı derdi söylemiş, yazmış ve en önemlisi yaşamıştır. Giydirilmiş, seçilmiş bir dert değildir onunki. Öyledir o ve yazdıklarından başka bir şiir yazamaz. Benim şiire ulaşmada en gerekli olduğunu düşündüğüm şey de derttir. Gerçek bir derdi olmayan insan sahici şiir yazamaz. Belki çok güzel dizeler yaratabilir ancak tarihe bir şair kişilik olarak kalmaz. Yani güzel ve etkileyici söylemekten çok doğruyu estetize etme sanatıdır şiir.

T.Y.: *Şiirine hemen girmek kolay olmasa gerek. Dili, içeriği, biçemiyle bir yandan sert, öfkeli, acıtıcı bir şiir. Genç ve güzel bir kadının taştan heykeli gibi. Gövde, kan, taciz, katran, yalan, girdap, günah, şiddet... Bir o kadar da samimi, yaralı, üzgün bir şiir. Korku dolu gözlerle bakan bir kız çocuğu gibi. Ruh, çığlık, yalnızlık, balkon, kuş, rüya, depresyon, ilaç... Bu kız çocuğuyla genç kadın hakkında neler söylemek istersin?*

E.G.: Bu kız çocuğu binlerce yıldır yaşıyor. Adı: Gen. Kıyametten başka zehri yok ölmeye. Ruhuna tecavüz edilmiş bir kız çocuğu bu. Yani, bundan böyle yitireceği her şey somut. Bu anlamda gövdesinin de pek önemi yok. Çünkü hissetmeyen, nefes alıp vermeyi yaşamak sayan, duygulanmak, ağlamak için, doğduğu yer olan Kayseri'ye gitme özlemiyle yanıp tutuşan, rüyalarında küçükken büyüdüğü o ahşap eve gidip, o evde başkalarının yaşamakta olduğunu görüp de "lütfen iki dakika girmeme izin verin" diyen bir kız çocuğu. Ne moderni, tam anlamıyla ilkel. Ne şairi, tam anlamıyla patolojik bir nesne. Dikkat edersen, kavramlar hep yalan söylüyor Türkân. Şiddet kötü değil ki! Gerekiyorsa kullanılabilir. Taciz suç değil ki! Empati adına yapılabilir. Yalan affedilmeyecek bir şey değil ki! Yaşamak adına kendine söyleyebilirsin. Günah!

Kim söylüyor günah olduğunu? Girdap! Kim bilebilir denizde olduğunu? O halde tamamen gerçeğim. Tabi bir de şu var: Kim ispat edebilir gerçeğin ben olduğunu?

Asıl trajedi galiba, büyümüş bir çocuk olarak yaşamakta. Bir orantısızlık bu söylediğim. Küçücük bir gövde, bir sürü Emel. Sürekli bakış değiştiren bir çift göz. Sürekli ifade değiştiren bir yüz. Gerçekten çok yoruluyorum Türkân. Bir de her şey çarçabuk. Üzüntü, sevinç, acı, mutluluk, uyku, içilen sigara, yenilen yemek, bitiveren gün. Bu çabukluk devam ederken, şiir yazmak belki de zamanı bir süreliğine bile olsa durdurma yöntemi oluyor. Tırnaklarının uzadığını, gözaltlarının torbalandığını, saçlarının boyaya ihtiyacı olduğunu, meğer ne tatlı bir insan olduğunu fark etme dönemi. Bu yönüyle şiir benim özneliğimi, masumiyetimi, hatıralarımı koruyor. Ha bir de neden rahatsız eden, huzursuz çağrışımları olan sözcükler hep derin oluyor? Depresyon, ilaç, balkon, çığlık, girdap, şiddet, günah... Oysa aynı derecede sarsmıyor beni huzur, mutluluk sözcükleri.

T.Y.: *"Ben" şiiri senin şiirin:* "ben ben ben böyle yaşıyor gövde". *Ne ki lirik değil. Benin içinden yükselen bu ses şarkı değil çığlık. Bütün iktidar aygıtlarına karşı atılan bir çığlık. Burada ben ve öteki bir araya geliyor; "Dağılmışlar" buluşuyor: Hastalar, deliler, yalnızlar, acı çekenler, kadınlar... Evet, "Ben" şiiri senin şiirin. Ne var ki şiirinde aşk, aşkı tasarlamak bile yok; aşkı tasarlayan bakışların var. Sevilenin iktidarına, seveni ötekileştirmesine bir karşı çıkış olabilir mi bu? Hayır, "sen" değil "ben" diyen bir aşk:* "sen değilim işte". *"Ben" şiiri senin şiirin. Ne ki ruhu hiç olmamış hazcı bir gövde konuşuyor:* "ruhum hiç olmadı benim / hazdan düştüm annemin kollarına". *Bütün iktidarlara karşı çıkan "Zorba Ben" mi yoksa bu?*

E.G.: Dışarının iktidarları verili iktidarlardır ve varlıklarındaki payımız tartışılır. Ama asıl sözünden çıkamadığımız iktidar kendi kurduğumuz benimizdir ve sorumluluk tamamen bizdedir. Üstelik bunu iktidar kurmak adına da yapmayız, özgürleşmek adına başlar her şey. Özgürleşmek adına yaptığımız her eylem, bizi bir başka esarete götürür, kendimize. Şiir yazmaya özgürleşmek adına başlarız ama bir süre sonra - hele yayımlamaya başladıktan sonra - ufak ufak şımarmaya başlar egomuz. Çok ciddiye almayız başta bunu. Öyle ya, biz şiir yazanlar bu oyuna gelmeyiz, şiir muhaliftir, koltuk talep etmez. Ama yavaş yavaş zehirler benliğimizi, var olmak için yapmamız gerekenler. Önceleri çekmecelerimizde dururken bile bizi mutlu eden şiirler, zamanla bir dergide yayımlanmadıkça ve en önemlisi kitaplaşmadıkça, yazılmamış sayılmaya başlarlar. Ne büyük trajedidir bu. İşte bu noktadan sonra gürültü başlar, sesler birbirine karışır. O masum, o talepsiz, o yapayalnız şair, artık talep eden, hırslanmış, kendinden emin biridir. İşte bu noktada, beynimize biri hükmetmeye başlar: Şair ben! Şair ben bir iktidardır. Ne yaparsanız yapın, irili ufaklı iktidarların olduğu bir dünyaya girmişseniz, önünde sonunda sizin de bir iktidar talebiniz olacaktır. Bundan isteseniz de kaçamazsınız. Acı olan, hem böyle davranmak, hem de şiir yazmaya devam etmektir. Bu anlamda ben'in içinden yükselen ses elbette şarkı değil çığlık olacaktır.

Bende her zaman bir toplum yaşar. Ne ki bu toplum bana çok yabancıdır. Ben bu toplumu iyi tanırım ama o benim dilimi hiç bilmez. Ben onu dert ederim, o ben'in ölmesini hiç dert etmez. Kaç yalnız insan okumuştur şiirlerimi, kaç kadın arkadaşlık etmiştir onlarla, kaç hastaya teselli olmuştur şiirlerim? Belki bir elin parmaklarını geçmez oturup saysak. Hepsi bende buluşur da, hiçbiri bu mekanın söylediğini duymaz. Çünkü hepsinin derdi, yalnızca yaşamak ve tatmin olmaktır. Sizi nesneleştirir toplum ve elbette sonunda bir gövde olup çıkarsınız. Ben ruhumu topluma böldüm, herkes mutlu olsun istedim. Şimdi bakıyorum da koca bir toplum, tek bir ben etmiyor!

T.Y.: *"Şair Cinsiyeti" adlı şiirini anımsayınca şairin cinsel kimliğinin şiiri açısından bir önemi olmadığını söyleyebilirim. Öte yandan "Kadın Cevapsızdır", "Zindankadın" ve "Huzursuzkadın" adlı şiirlerin aklıma gelince durumun pek de öyle olmadığını düşünüyorum. Ne dersin? Şair ve kadın olmak diye bir şey yok mu?*

E.G.: Şair olan gariptir. Garibin ülkesi şiirdir. Ve eğer kadın olarak yaratılmışsan, iki kere gariplıktir. Çünkü erkeğin en iyi anladığı tendir. Kadın, yalnızca o tenin çürümesini anlar. Buradan bakıldığında, bir erkeğin bir kadını anlaması, bir kadının da bir erkekle birlikte kalbini dinlemesi zordur. Demek ki şair ve kadın olmak diye bir şey var. Ama bu üzücüdür. Çünkü algıların ve duyguların cinsiyeti yoktur.

Haz hep düşmek demekti. Bu yüzden yıllarca gövdemi reddettim. Herkese acı çektirdim. Şimdi kalkmış şairim diyorum, şiir bunlar, okuyun diyorum. Kaydediyorum. Durmadan, dinlenmeden kaydediyorum. Yazmadığım zamanlarda da yazıyorum. İnsanların bakışını, gözlerinin arkasındaki çıkışı ve ne kadar yara varsa yazıyorum. Derinliğin yüzeyini yazıyorum. Buzdağının görünen yüzünü. Biraz daha bilgeleşmek gerekiyor fotoğrafın tümünü gösterebilmek için. Kızgınlığımın dinmesi, belki benim de anne olmam gerekiyor. Yumuşamak... Acıtmadan dokunmayı öğrenmek. Ama bunu istediğimden emin değilim. Bendeki öfke dinerse şiir biter.

Ben derinliğin yüzeyini yazıyorum. Kadınlık maskemde sakladığım benlerimi. Gün boyunca büründüğüm farklı kimliklerin oyununu. Bendeki başkalarının bana yaşattığı paradoksu. Sözcüklere döküldüğünde yaşanılır oluyor sanki gerçeklik. Şiir olduklarında değiyor sanki ne yaşansa. Toplanıp kitap olsalar, başkalarına ilaç oluyor, okunup anlaşılsalar ölümsüz oluyorum sanki. Annemin zıddını yazıyorum. Demirin sıcaklığını yani. Annem ben olsam'ı yazıyorum. O beni daha çok sevsin diye yazıyorum. Beni bu cehennemden, yine sadece onun kurtaracağını bildiğim için yazıyorum. Şiire bir acı bilgi de ben eklemek için yazıyorum.

T.Y.: *Kendini bir şair olarak değerlendirir misin: Kuşakdaşların arasında kendini nasıl konumlandırıyorsun; Emel Budak'ın avantajlarını kullanıyor musun? Peki, bu durumun dezavantajları yok mu?*

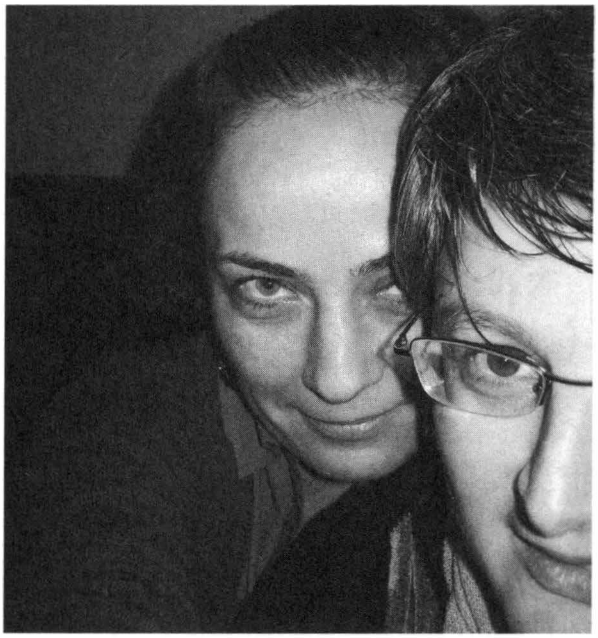
E.G.: Bir şiirimin adı "Yanlış Nesil"dir. Ben kastettiğin anlamda bir kuşak olduğuna inanmıyorum. Diyeceksin ki; tevellütü kastediyorum. Yakın yıllarda doğmuş olmak da bir kuşak oluşturmaya yetmiyor bana göre. Edebiyatta kuşak içinde sayılmak, hayata ve şiire kuşak içinden bakmak da hoşuma gitmiyor. Edebiyat dünyasında gördüğümüz ve şiirlerini okuduğumuz şairlerin neredeyse her biri, kendine özgü bir dünya ve anlayışın içinden sesleniyor. Geçmişe oranla şairler daha tekil sanki. Pratik hayatta gruplaşmalar, bir dergi etrafında toplanmalar, birbirini yüceltme görüntüleri olsa da, bunun gerçek olduğunu düşünmüyorum ben. Çünkü hemen her şair çok iddialı. Ve bugün artık şiirin çıraklık dönemi yok. Çünkü bugünün şairi çok çabuk büyüyor. Aslında üzücü ama gerçek bir durum bu. Heyecanlar, yerini çok çabuk doygunluklara bırakıyor. Masumiyet, yerini çok çabuk profesyonelliğe bırakıyor. Böyle olunca da benim kendimi ait hissettiğim ne bir grup ne de bir çevre var. Kendimi 'kuşakdaşlarım' arasında değil, edebiyat tarihimiz içerisinde konumlandırıyorum ben. Belki bu tarihçilerin ve zamanın işi denilebilir ama sahip olduğum farkındalık o tarihte beni bir rafa bırakıyor.

Emel Budak olmanın avantajı: Emel Güz olmak.

Emel Budak olmanın dezavantajı: Duruşma salonlarında şiir okuyamamak.

T.Y.: *Kendi şiirini kurmuş, cesur ve güzel yazılar kaleme almış bir şair olduğunu düşünüyor; ancak Emel Budak'ı değil, Emel Güz'ü daha çok görünür kılman gerektiğine inanıyorum. Yanılıyor muyum?*

E.G.: Nasıl olacak bu? Neden olmalı bu?

Emel Güz ve Türkân Yeşilyurt

VAAT EDİLMİŞ SAYFALAR

Sina Akyol

"Dünya Şiir Günü"nüzü kutlarım.

Genç bir şair arkadaşım 21 Mart 2011 tarihinde bir mesaj gönderdi bana. *"Dünya şiir olsun; zaten şiir dünya... Günümüz kutlu olsun."* diyordu mesajında. Yalnızca genç şair arkadaşımdan değil, yaşlarını başlarını almış bazı şair arkadaşlarımdan da kutlama mesajları geldi. Genç şair arkadaşımı, *"Demek bugün Dünya Şiir Günü. Peki, öyle olsun. Hayırlara vesile olsun"* diye yanıtladım. Yolladıkları e-postalarla benim de günümü kutlayan diğer şair arkadaşlarım ise, sağ olsunlar, az biraz gülümsememi sağladılar.

Aksi ve lanet bir adam olduğum için değil, 'gün'leri sevmediğim için olsa gerek, "Dünya Şiir Günü"; "Anneler Günü"nü, sonradan icat edilen "Babalar Günü"nü ve son icadımız "Sevgililer Günü"nü hatırlatıyor bana. Gülseli İnal kardeşim ve Tarık Günersel arkadaşım kusuruma bakmasınlar, ama böyle oluyor.

Eşsiz bilgi hazinemiz Google'ın derinliklerine daldım; baş harflerini elbette büyük yazmam gereken Dünya Şiir Günü, ülkemizde ilk kez 21 Nisan 1996 tarihinde kutlanmış. Evet, hatırlıyorum o günü; İzmir'de, Konak Belediyesi Kültür Merkezi'nin salonunda, sanki kalabalık bir grup yemeğindeymişiz gibi dizilmişti masalar, ortası boşluk olan kocaman bir kare oluşturulmuştu. İlkti ya, ne yapıp edeceğimizi hiçbirimiz bilmiyorduk, herkes birbirinin suratına bakıp duruyordu. Neden sonra denildi ki, sıra ile konuşulsun. Ne kadar sıkılmıştım, anlatamam. Sıra bana da gelmişti elbet, ter dökmüştüm konuşurken.

Gerçi 'gün' meselesine genel olarak karşıyımdır, ama konu "Dünya Şiir Günü" olunca katılmamak olmuyor, yoksa 'burnu büyük'e çıkıyor insanın adı. İki.. üç.. beş.. derken attım yabanıllığımı, ne de olsa alıştım, hatta konuşmalar bile yaptım.

Siz bakmayın benim bu yazdıklarıma, Arif Damar'a bakın. 2006 Dünya Şiir Günü dolayısıyla kaleme aldığı bildirisine, *"Şiir depremdir, şiir ayaklanmadır, şiir başkaldırıdır. Şiir şimşektir, yıldırımdır, gök gürültüsüdür şiir. Şiiri, yani yıldırımı hiçbir siper-i saika durduramaz. Şiir korkunçtur, güzeldir. Hiçbir kapı, hiçbir duvar önünde duramaz. Kapı tunçtan, demirden, çelikten de olsa önünde duramaz."* cümleleriyle başlayan Arif Damar şöyle bitirmiş sözünü: *"Anaların şefkati, babaların güveni, çocukların kıvancıdır. Şiiri anlat-*

maya çalıştım ama ne gezer. Önce söylediğim gibi şiiri, deniz gibi kendi, yalnız kendi anlatır. Yaşasın şiir! Yıkılsın diktatörler, krallar, asiller, emperyalistler. Şiir zaten onları hep ama hep yıktı ve hep yıkacaktır. Ne mutlu şiir yazan, şiir okuyan, şiir sevene. Ötesi yok...!"

Her neyse, daha fazla uzatıp gençlere kötü örnek olmayalım, zaten konumuz bu değil. Konumuz, işbu derginin "Vaat Edilmiş Sayfalar" bölümüne gönderilen şiirler. Öyleyse işimize bakalım.

Otuz iki genç şairden yüz dört şiir okudum.

Ama önce bazı ayrıntılar:

Lami Yiğit, Cansu Küren ve Doğacan Onaran şiirlerinin 'ekte' olduğunu belirtmelerine rağmen ekleme yapmayı unutmuşlar. Dolayısıyla okuyamadım onların şiirlerini.

Uğur Geleç, Arif Serdar Bozdağ, Ozan Kaçar ve Bilal Ateş ise "E-Posta Yaz"a 'tıkladıklarında' açılan sayfaya yazmışlar şiirlerini, yani ek yapmamışlar. "E-Posta Yaz"a 'tıklandığında' açılan sayfaya yazılan şiirlerde karakter sorunları oluyor, bazı harfler okunamıyor. Bir kez daha belirteyim, "Vaat Edilmiş Sayfalar"a gönderilecek şiirler mutlaka Word formatında ve ek yapılarak gönderilmeli.

Meral Bulut'un şiirini değerlendirmeye almadım. Çünkü yalnızca bir şiir göndermiş Bulut. Üstelik altı satır... Kısa şiire elbette karşı değilim, ama altı satırlık tek bir şiir yeterince fikir vermiyor insana.

Mert Erçetin'in şiirini de değerlendirmeye almadım. Çünkü Erçetin kardeşimiz, "Sayın *Yasakmeyve* düzeltmeni"ne gönderdiği e-postada kişisel yanıt beklediğini yazmış. Mümkün değil efendim, *Yasakmeyve* ve S. Akyol böyle bir hizmet vermiyor.

Şiirlerini değerlendirmeye almadığım diğer bir arkadaş da S. Mete Akbaba. Çünkü kendisi *"Tek bir şiirimin yayımlanmasını istemiyorum"* deyip bütünlüklü bir dosya göndermiş. Öyleyse doğru adres "Vaat Edilmiş Sayfalar" değil, Komşu Yayınları olmalıydı. Bu durum yalnızca S. Mete Akbaba için geçerli değil; Özgür Ertunç ve Berk Demir için de geçerli. Çünkü her ikisi de bütünlüklü dosyalar göndermiş.

Bir nokta daha: "Vaat Edilmiş Sayfalar"a dört-beş şiirle katılmak yeterli olacak. On, yirmi, hatta otuz şiir göndermenin hiç gereği yok.

'Genç şair'in yazışma dili:

Bir edebiyat dergisi olan *Yasakmeyve*'nin "Vaat Edilmiş Sayfalar"ına şiirlerini gönderen genç bir arkadaşımız -aynen alıntılıyorum- şöyle yazmış: "***mrb... bir kaç** şiirimi göndermek istedim değerlendirirseniz çok **sevinicem**...*" (Bazı sözcükleri siyaha almamın nedeni, o sözcüklerin yazılış biçimlerine dikkat çekmek istememdir.)

"Vaat Edilmiş Sayfalar"a ilişkin S. Akyol ölçütü:

Gönderilen şiirleri, kendi şiir anlayışımı öteleyerek değerlendirmekte, olabildiğince farklı şiir çizgilerinden örnekler sunmaya çalışmaktayım; bunun bilinmesini isterim.

Bu ölçüt doğrultusunda 'mümkün değil'ler:

Deniz Günçal, Fırat Gül, Abdullah Şahin, Hüseyin Yılmaz, Can Sever, Erkan Can, Veysel Boğatepe, Abdülkadir Demir, İ. Deniz Aslan, Ümmet Suna, Emek Bayrak, Rabia Sarı, Sedat Gencer, Emre Fatih Batıbay, Yusuf Bal, Yaprak Ünvar, Fırat Bayram, İnan Al, Ayşegül K. Anakin, Ayşegül Ergül, Cemil Altay, Bel-

gin Günay, Zeliha Köse, Filiz Göğer, Beytullah Kılıç ve Kübra Okudan'dan gelen şiirlerin yayımlanması, **bana göre**, mümkün değil. (İ. Deniz Aslan ile Yaprak Ünvar'dan daha iyi şiirler okuduğumu çok iyi hatırlıyorum.)

Bu ölçüt doğrultusunda, 'iyi şiire doğru yol alan'lar:

A. Emre Cengiz, Hakan İsmail Şiriner, Günay Cetao, Suat Atik, Sevin Yalabık, Deniz Ateş ve Alper Beşe'ye "Ha gayret!" diyorum. Alper Beşe için, ayrıca, "ezile ezile", "iğne iğne" gibi yinelemelerden kurtulsa daha da iyi olacak diyorum.

Bu ölçüt doğrultusunda, şiirlerini 'seçmediğim' gençlerden bazı dizeler:

"lavaboda sebze yıkayan masumiyeti kollarının, / saçların sandıkta." (Belgin Günay)

***

"Çocukluğumdan asıldım / Kanamış ağaç gövdesine" (Zeliha Köse)

***

"Bir yara düşünüyor beni / Diğeri durur mu / Başlıyor kanamaya" (Filiz Göğer)

***

"Bak! Çayımda sabah var" (Beytullah Kılıç)

***

"uzanmış yatıyor kadın / boynunun kırıklığı / güvercin gerdanlığı" (Deniz Ateş)

***

"ey şiir! / ey benim kırık dişlerim!" (Deniz Ateş)

***

"bu da yetmezmiş gibi kargalar / çığlıklarla öğreniyor sesindeki Türkçe'yi." (A. Emre Cengiz)

***

"bir adam uzanır fesleğeni tam kalbinden koklar" (Günay Cetao)

***

Doğrusunu isterseniz Özgür Gümüşsoy'dan (1984) da şiir 'seçmiş' değilim. Fakat şunu da belirtmeliyim ki bu arkadaşın beni allak bullak eden şiiriyle –şiddetli şiiriyle- tanışmış olmaktan dolayı son derecede mutluyum. 'Delibozuk' bir şiir desem, acep kızar mı bana Gümüşsoy, sanmam! Uzun değil, çok uzun yazıyor. Uzun uzadıya yazıyor demek daha doğru olacak. Kısaltabilir mi, bence kısaltamaz, çünkü açа açа yazıyor, tarzı öyle. Anlatım açısından hayli disiplinli bir biçimde başlıyor şiire; dahası, şiir bu disiplinle birlikte ilerliyor. Ama 'dağıtacağı' yere de geliyor ister istemez, dizeler en çok orada savruklaşıyor. Uzun şiirin çıkmazı yani. Nerelerde dağılıp savruklaştığına iyi bakması gerek. Sokağın dilini kullanmasına elbette bir itirazım yok, ama sokağın dilini şiirde kullanıyor olması tehlikeli durumlar da yaratabiliyor, işte buna dikkat etmeli.

"Doğrusunu isterseniz Özgür Gümüşsoy'dan da şiir 'seçmiş' değilim" demiştim. Böyle dediğime bakmayın; bir şiirinden bir bölümü -elbet hakkım yok kesip biçmeye, ama şiirin bütünü çok uzun- mutlaka okuyalım istedim. (Bu kadar uzun şiirler yazmaya devam ederse

-ki edeceği besbelli- dergilerde nasıl yer bulacak kendine, orası ayrı sorun.)

İşte Özgür Gümüşsoy'un "Mesela seninle biz aşk olsak;", "Mesela seninle biz savaş olsak;" ve "Mesela seninle biz ihanet olsak;" ara başlıklarını taşıyan üç bölümlü şiirinin birinci bölümü:

Yürek Simülasyonları

Mesela seninle biz aşk olsak;

Günışığı senin henüz afyonu patlamamış yanardağlarının
O ateşli eteklerinde haylazca gezinirken
"Lav!" diye haykırırdı Tanrı
Irz namus tertemiz uyanırdık yeni sabaha
Günahlarımızın kullanım süreleri tükendiğinden
Yırtarak en iç organımızın ambalajını
Tazelerdik birbirimizin vücutlarını bir bakıma
O an derisi güneşte karartılmış başka bir şehirde alırdık soluğu
Ben, ciğerlerimizin alkolle mesh edildiği o eylül gecesinden
Ufak tıbbi müdahalelerle kurtarılmış damarlarımızı
Jiletler tarafından düzenlenen intihar saldırılarında muhafaza ederken
Nabza göre şerbet dağıtırdın sen kadınlığının avlusunda
Öfkeli kan grupları sloganlarıyla göğüslerini inletirken
Çığlıklarımın tüm çıplaklığıyla yaptığım o yardım anonsları
Ayıplanırdı Et ve Balık Kurumu'nun olağandışı toplantılarında
"Erken Boşalma" referandumlarını dahi kaybetmene rağmen
Devlet inatla göz yumardı Sen menşeli arsızlıklara
Hatta memur statüsündeki bazı meleklerin
Senin işlediğin suçları yazmayı reddetmeleri sonucunda
Anadilindeki bütün fail-i meçhul eylemler benim üzerime kalırdı!

Çünkü biz estetik bir cinayetin tek ipucuna mandalla tutturulmuş,
iki kirli çamaşırdık!

Özgür Gümüşsoy

***

Gelelim sadede:

Yasakmeyve'nin 50. sayısının "Vaat Edilmiş Sayfalar"ı için -"yanılmak elbette serbest!" deyip; Dide Gökay'dan (1991) "Evin'im", Anıl Vatandaş'tan (1989) "Tango to Scarlet" ve Ercan İdare'den (1972) "Yüzey Parlatıcılar Çıkmazdan Önce" başlıklı şiirleri 'seçmiş' bulunuyorum.

Ercan İdare için bir not: "Aynalı Konsol" başlıklı şiirinde yer alan "tüm" sözcüğü ile "gel gayrı" ifadesine, dönüp yeniden bakmalı bu arkadaş.

Hamiş:

Aman başka türlü anlaşılmasın;
bunca lafı, kahkaha atmasak bile gülümseyerek bitirelim diye…
ayrıca şunu da ekleyerek:
Söz -Dide Gökay, Anıl Vatandaş ve Ercan İdare'nin bulunduğu- meclisten dışarı,
S. Akyol gencecik bir şairken, şöyle de yazmıştı:

Bendeniz cüri üyesi,
piknik kararı için
kavun kokluyor.

Dide Gökay

Evin'im.

ay'ın en beklenmedik yerinden çıkacaksın
beş
bana en güzel gülümsemeni vereceksin
dört
aklını bağlayıp, ellerini öpeceğim
üç
arka bahçeme gireceksin -dur yapma
iki
kollarından kaçacağım birazdan
((güneş, gözleri yakıyor))

bir

((ay, karanlıktadır))

kendimi kollarına bırakacağım yavaştan
iki
bana silahlarınla yaklaşmayacaksın
üç
aklımı öpüp, ellerimi bağlayacaksın
dört
çarşaflardaki kokuyu sileceksin
beş
ayın en beklenmedik günü geleceğim

Anıl Vatandaş

Tango to Scarlet

por una cabeza kulaklarımı yarsın,
gömleğimin her iki yakasında birer damla kan varsın.
sen scarleti boşver, benlen ilgilen
alt - karşı - yan komşu sesten rahatsız olsun.

bu kenti adımlarla fethedelim ama adımız aynı kalsın.
unutma canım mehmetin insanları katlettiği yaştasın.
fikrinin ucundan hangi silahsa geçen
istanbul'un nam-ı müstearı olsun.

meydanda wagner çalınca yaylılardan kan fışkırsın,
scarlet bir an için kendisinden kaçsın.
eğer sen ensemdeki o ufak bensen
içinde kedi geçen tüm şarkılar yok olsun.

gel seninle şehre bir de tepeden bakalım,
şehir burnu havadalığımızı yağmurla cezalandırsın,
biz de katrelere katılıp
dudak birliğine varalım,
böylece bir klişe daha can bulsun,

mikail ölsün.

Ercan İdare

Yüzey Parlatıcılar Çıkmazdan Önce

ruh hatları düzgün bir hayal gördüm
âşık oldum. aşklarım hep sanal kaldı
moleküler yalnızlığın çığırından çıktım
her sevişme sonrası kalbimde yatak yarası

aşk ağırlıklı bir sofra kadın kondu önüme
oysa çoktan kesik iştahım arasıcaklardan
evlilik şiiri öldürüyor ben kurtuluyorum
çok şükür aşkı da tanıyanlardanım aslen

yörüngeler dönüyor etrafımda kuşatılmışım
kendi hayatlarım kuşatmış beni. ben yabancıyım
mutluluk ceketimin astarına kaçmış haberim yok
keyiflerimin kâhyası sözleşmeli bir kadın

ruh hatları düzgün bir hayal gördüm
koştum yetiştim sevdim sevişerek terk ettim
erkek egemen bir dünyada kanun neyse
faydalandım görgü kuralları çerçevesinde

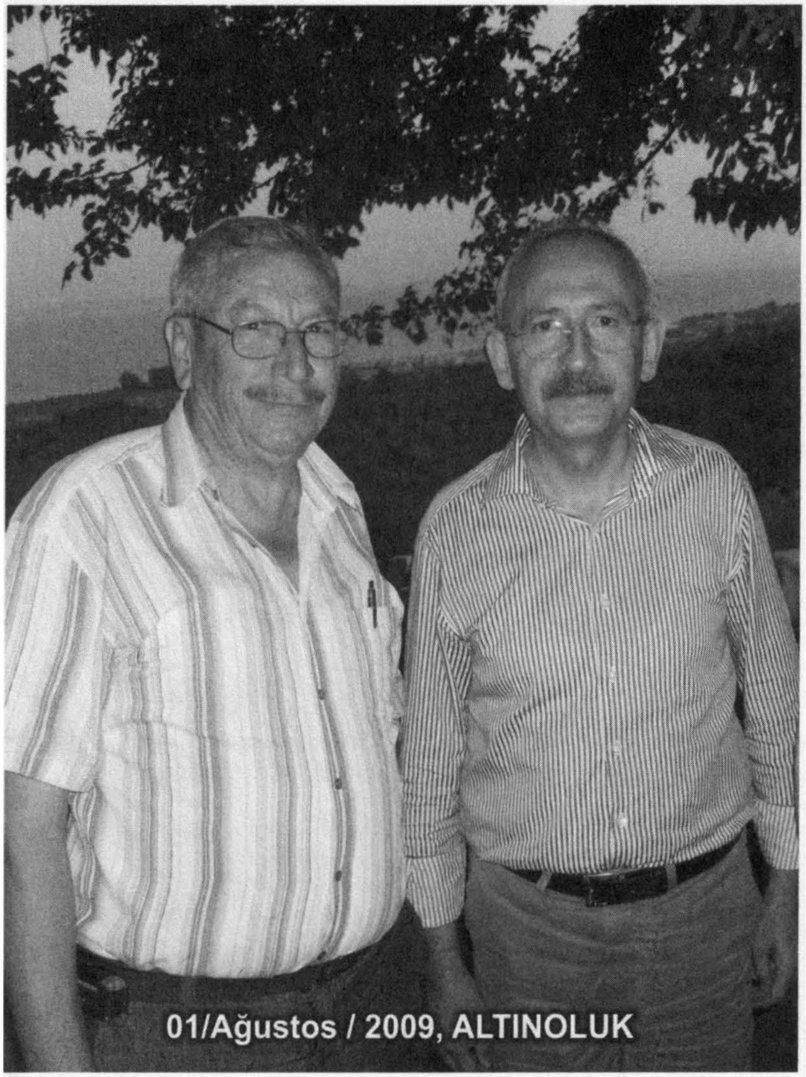
hepsi beynimde. beynim geri dönüşüm kutusu
neyle silersem sileyim çıkmıyor hiçbir acı
yakalandığım imgelerden hemen bir dize yapıyorum
katıklarımı uzaklaştırmamın bedeli pahalı

ruh hatları düzgün bir hayal gördüm
panik manik ataklar içerisinde
doğum yeri ve tarihi değilse bile
hala aklımın bir köşesinde duruyor intihar
günü gelince kullanılmak üzere

CHP

İZMİR İLİ 2. BÖLGE ADAY ADAYI:

HÜSEYİN YURTTAŞ

YENİ YAYINLAR

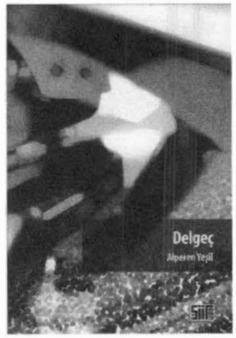
Dağdaki Emirler / Enis Akın / **Pan**

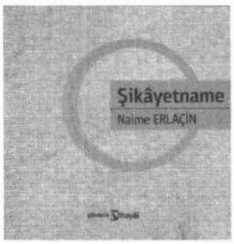
ama bir gece uyandım
ve bu kitap vardı
günahkâr sağ elimde
ve adım benim İbrahim

Delgeç / Alperen Yeşil / **Şiirden**

anılarını meyvelerine saklayan
yorgun bir nar ağacıyım

söyle,
neden ayva olsun adım

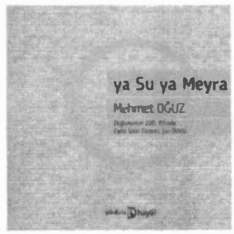

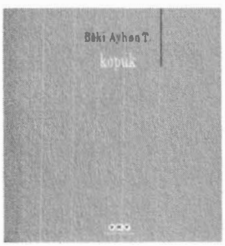
Şikâyetname / Naime Erlaçin / **Hayal**

kınayla çıkacağım yağmur duasına
siyahtan uzak
sürmelenmiş tül bir duruşla

Ya Su ya Meyra / Mehmet Oğuz / **Hayal**

belli ki
tanrılar yine kurban istiyor
belli ki yine
başı ağır geliyordu gövdesine
ismail'in

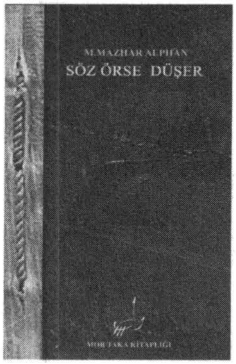
Kopuk / Bâki Ayhan T. / **YKY**

av zamanı
çoktandır beklediğimiz
görülmemiş fırtınasıyla
sarsacak yakın ve uzakları

Menekşenin Sayılı Günleri / Muzaffer Kale / **Mühür**

Dünkü üzüntü,
dünkü güneşle gider,
yukarı kaldırılmış,
alevden bir orak kalır elinde.

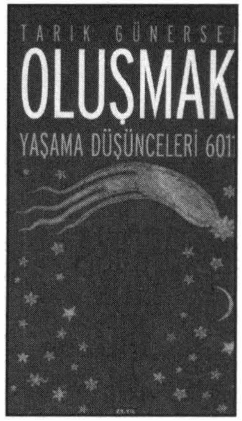

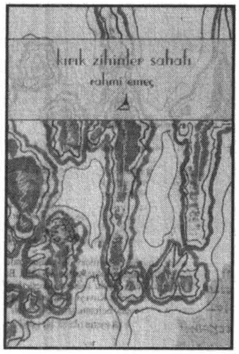
Söz Örse Düşer / M.Mazhar Alphan / **Mor Taka**

"Söz Örse Düşer"de M. Mazhar Alphan ve şiiri hakkında gazete ve dergilerde çıkmış yazılar, kendisiyle yapılmış söyleşiler yer alıyor. M. Mazhar Alphan ve şiirini yakından tanımak isteyenler için...

Oluşmak / Tarık Günersel / **Pan**

İnanç kredi kartı gibidir.
Önce rahatlık sağlar.

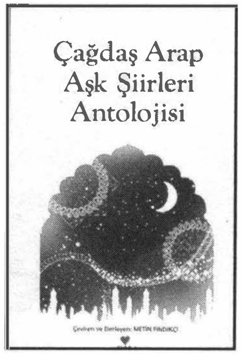

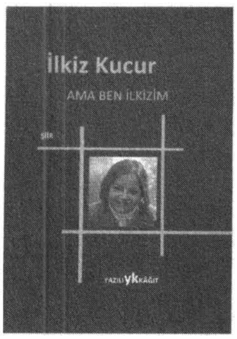
Kırık Zihinler Sahafı / Rahmi Emeç / **Alter**

Sözcüklere apolet sese kurulu,
afişlerde kalmış o çocuk resmi,
hep ezber yürüyor kentin içinde.

Çağdaş Arap Aşk Şiirleri Antolojisi / Çev. Der.: Metin Fındıkçı / **Can**

Şam'ın kışında
bedel ödüyorum
oysa içimde bir yaz
denizi.

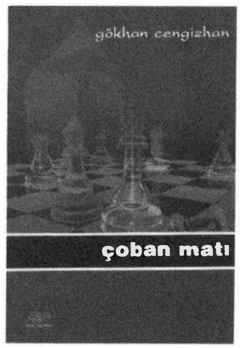

Ama Ben İlkizim / İlkiz Kucur / **Yazılı Kağıt**

Tünel'de unutulmuş akşamı
tramvaya asılı bir yüze bıraksam

Çoban Matı / Gökhan Cengizhan / **Ürün**

az gelişmiş bir kafa
işte ben buyum
ama uzuyor ellerim ayaklarım
acayip bir yaratık olup çıkıyorum

şiyir sevişgenleri

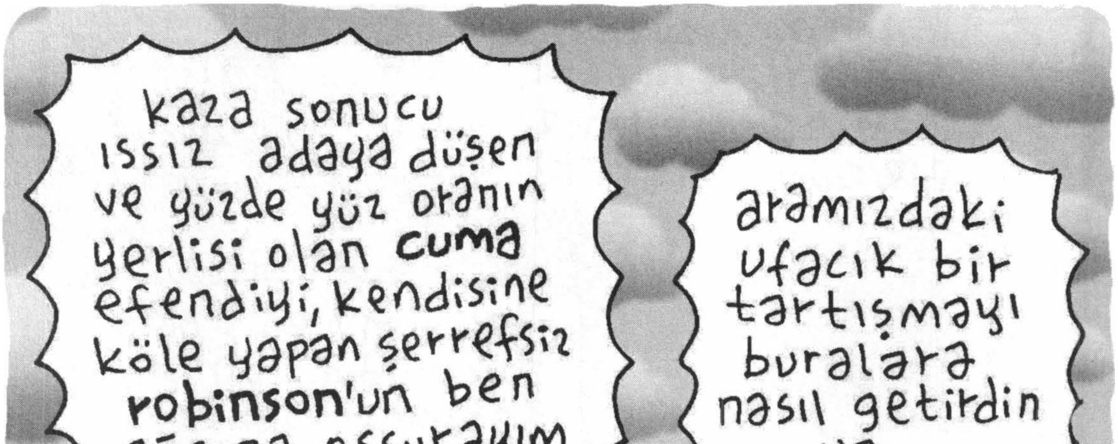
metin üstündağ

üstanbul'da oturuyorum ben

artık iki kişiyiz.. seni yenmeye geldik istanbul.. HİŞŞT.. ALO.. GUDİK..
bunun içün mü gettün benü buraya.. bende sandım romantik olacak

İNSANLIK ONURU İŞKENCEYİ YENECEK! BİZİM DE SIRAMIZ BİRGÜN GELECEK!
mahallenin en sağlam solcusudur.. bir şey satmıyor, sadece slogan atıyor.. böyle yapınca polis karışmıyor
veleddalin amiin..

kaza sonucu ıssız adaya düşen ve yüzde yüz oranın yerlisi olan cuma efendiyi, kendisine köle yapan şerrefsiz robinson'un ben ağzına ossurayım tamam mı..
aramızdaki ufacık bir tartışmayı buralara nasıl getirdin ya..